

Ảnh: Minh Châu

Chịu trách nhiệm xuất bản

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt

Hội đồng biên tập

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt
(Chủ tịch)

ThS Nguyễn Văn Hà
(Thuộc trực)

ThS Dương Thị Kim Anh

PGS.TS Nguyễn Hoàng Tú Anh

TS Nguyễn Khắc Cảnh

PGS.TS Nguyễn Ngọc Điện

TS Nguyễn Kim Quang

ThS Võ Tấn Thông

Tổng biên tập

Nguyễn Văn Hà

Thư ký tòa soạn

Đoàn Thị Minh Châu

Trị sự

Phạm Hữu Nghĩa

Trình bày

Đặng Đức Lợi

TRONG SỐ NÀY

TIÊU ĐIỂM - SỰ KIỆN

5. Mức độ tự chủ đại học cho thấy trình độ phát triển của đất nước
7. ĐHQG-HCM hỗ trợ kết nối AI cho TP.HCM
9. Giải pháp nâng cao năng lực cạnh tranh Vùng kinh tế trọng điểm phía Nam
12. TP.HCM phải là trung tâm cơ khí cho nông nghiệp thông minh
15. TS Nguyễn Đức Nghĩa: Khoa Y phải góp phần phát triển nền y học nước nhà
17. 20 năm, gần 2.000 giáo trình cho sinh viên

KHOA HỌC - GIÁO DỤC

20. Dạy và học trong kỷ nguyên cách mạng công nghiệp 4.0
22. Ô nhiễm không khí: Vấn nạn của đô thị?
24. Bàn về sự trỗi dậy của Trung Quốc
27. Nobel Vật lý 2019: Chúng ta ở đâu trong vũ trụ?
29. "Bố già" ngành Kỹ thuật Y sinh
32. Sứ: bừa; cúc: cuốc?
34. Thầy Phan Kim Ngọc: Tận dụng bức giảng để làm đẹp cho đời
37. Người thầy thầm lặng ở Khoa Y
39. Nhà thiết kế sản phẩm mang tính biểu tượng của Apple

VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

41. Một nhà giáo thuần thành
44. Một chính thể tồn tại 7 năm trong cuộc chiến Việt Nam
46. Joker: Nỗi tuyệt vọng cá nhân hay bức chân dung thời đại?
48. Trang thơ: Thị thành bỏ lại sau lưng/ Thương nhớ
50. Sinh viên viết nhạc từ tác phẩm văn học
52. Vì cô, tôi biết yêu văn học

NHỊP SỐNG TRẺ

54. Thư viện số - Ý tưởng giúp học sinh học tập hiệu quả
56. Những CLB thể thao mang bản sắc sinh viên ĐHQG-HCM
58. Các ứng dụng học tập hữu ích cho sinh viên
60. Đi học trong... rừng
62. Ghi vụn dọc miền duyên hải
65. Truyện ngắn: Giáo Kho

Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ thực hiện nghi thức đánh trống Khai khóa 2019. Ảnh: Đức Lộc

MỨC ĐỘ TỰ CHỦ ĐẠI HỌC CHO THẤY TRÌNH ĐỘ PHÁT TRIỂN CỦA ĐẤT NƯỚC

Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ đã khẳng định như vậy trước hơn 1.000 sinh viên, giảng viên ĐHQG-HCM trong Lễ Khai khóa 2019 với chủ đề: "Tự chủ đại học, đổi mới và sáng tạo". Buổi lễ được ĐHQG-HCM tổ chức tại Hội trường Trần Chí Đáo - Nhà Điều hành ĐHQG, sáng 5/10.

Phiên An

Dày là điểm kết chuỗi ngày hội chào năm học mới của các trường thành viên ĐHQG-HCM đã diễn ra trong tháng 9. Đặc biệt, buổi lễ còn có sự hiện diện của sinh viên Trường ĐH An Giang, một trường thành viên mới của hệ thống ĐH này trong năm nay.

Tự chủ phải gắn liền trách nhiệm giải trình
Phát biểu tại Lễ Khai khóa, PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM chúc

mừng toàn thể cán bộ, công chức, giảng viên và sinh viên ĐHQG-HCM nhân năm học mới 2019-2020.

Giới thiệu về diễn giả của Lễ Khai khóa, PGS.TS Huỳnh Thành Đạt cho biết: "Với hơn 23 năm hoạt động trong lĩnh vực giáo dục đại học, và hơn 15 năm đảm đương các vị trí lãnh đạo về tài chính như Tổng Kiểm toán Nhà nước, Bộ trưởng Bộ Tài Chính, Trưởng Ban Kinh tế Trung ương, Phó Thủ tướng, GS.TS Vương Đình Huệ là một nhà khoa học và nhà quản lý giàu kinh nghiệm, có tầm nhìn chiến lược. Bài nói chuyện với chủ đề 'Tự chủ đại học, đổi mới và sáng tạo' của Phó Thủ tướng Vương Đình

Huệ sẽ truyền thông điệp cùng những kỳ vọng của đất nước đến sinh viên ĐHQG-HCM nói riêng, và sinh viên cả nước nói chung".

Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ cho biết, tự chủ đại học trên thế giới đang thay đổi theo hướng phát huy vai trò tự do học thuật, giảm dần sự kiểm soát trực tiếp của cơ quan quản lý đối với đại học. Trên thế giới, khái niệm tự chủ đại học gắn liền với sự thay đổi mối quan hệ giữa nhà nước và trường đại học theo xu hướng phát huy truyền thống đại học, tự do học thuật, tự chủ tổ chức, tự chủ tài chính. Theo đó, mô hình tự chủ đại học được xếp theo bốn loại: mô hình nhà nước kiểm soát hoàn toàn, bán tự chủ, bán độc lập và hoàn toàn độc lập.

Tự chủ càng cao, trách nhiệm giải trình với xã hội càng lớn. Các hoạt động của trường đại học cũng vì thế mà phải công khai và minh bạch.

Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ

"Thực tế cho thấy, ở những nước có nền tự chủ đại học càng cao thì trình độ phát triển của đất nước cũng ngày càng được nâng lên. Những quốc gia có chất lượng đại học tốt nhất cũng chính là những nước phát triển nhất trên thế giới. Trong một quốc gia, mức độ tự chủ cho các cơ sở giáo dục đại học không giống nhau, điều này phụ thuộc vào chất lượng của cơ sở giáo dục đó như thế nào" - Phó thủ tướng Vương Đình Huệ nhấn mạnh.

Theo Phó Thủ tướng, Luật sửa đổi, bổ sung

một số điều của Luật Giáo dục Đại học 2018 có 3 điểm đáng chú ý về đổi mới, nâng cao tự chủ đại học gồm trao quyền hạn rất lớn cho đại học, trường đại học tự chủ học thuật, tự chủ tổ chức nhân sự và tự chủ tài chính. Luật cũng quy định nâng cao trách nhiệm giải trình của cơ sở giáo dục đại học.

"Chúng ta phải hiểu rằng tự chủ đại học không có nghĩa các trường đại học phải 'tự bối' hay tự túc. Nó chỉ đơn thuần là sự chủ động hơn về mọi mặt của nhà trường dưới sự hỗ trợ từ Nhà nước. Tự chủ càng cao, trách nhiệm giải trình với xã hội càng lớn. Các hoạt động của trường đại học cũng vì thế mà phải công khai và minh bạch" - Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ lưu ý.

ĐHQG đại diện cho hình ảnh giáo dục bậc cao

Dánh giá vai trò của ĐHQG-HCM với sự nghiệp phát triển đất nước, Phó thủ tướng Vương Đình Huệ cho biết ĐHQG-HCM đã có nhiều đóng góp tích cực trong việc tham mưu cho lãnh đạo Đảng, Nhà nước xây dựng các chính sách quốc gia về kinh tế, chính trị, xã hội của đất nước, là đại học tiên phong triển khai các mô hình mới trong giáo dục, đào tạo.

"Tôi tin tưởng rằng ĐHQG-HCM tiếp tục phát huy thành quả đã đạt được, gặt hái nhiều thành công hơn nữa trong thời gian tới. Phải tiến đến mục tiêu đứng vào top 500 đại học hàng đầu thế giới và top 100 đại học châu Á" - Phó Thủ tướng khẳng định.

Phân tích về vai trò của mô hình ĐHQG trong xu thế tự chủ đại học, Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ cho rằng, mô hình này đã có lịch sử lâu đời trên thế giới, đại diện hình ảnh quốc gia về giáo dục ở trình độ cao, do đó, các ĐHQG được nhà nước trao cơ chế tự chủ cao. "Mô hình ĐHQG tại Việt Nam đã và đang là mô hình tự chủ ở một mức độ nhất định. Điều này thể hiện từ lúc thành lập các ĐHQG và trong các nghị định, quy chế tổ chức hoạt động" - Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ nhấn mạnh.

Để hoạt động tự chủ đi vào thực chất, Phó Thủ tướng lưu ý các ĐHQG phải thực hiện tốt những nhiệm vụ trọng yếu như tạo điều kiện về cơ chế để các đơn vị thành viên, trực thuộc phát huy thế mạnh của mình; khai thác lợi thế được Nhà nước ưu tiên đầu tư phát triển để tăng cường nguồn vốn đầu tư chi tiêu sâu, hoàn thành các dự án xây dựng cơ bản; tận dụng sức mạnh

**Khi sinh viên trèo lên đỉnh
núi cao không phải để đát
nước nhìn thấy các em mà để các
em nhìn thấy rõ hơn thế giới cũng
như quê hương của mình.**

Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ

hệ thống để gia tăng uy tín thương hiệu nhằm cạnh tranh với các trường đại học trong khu vực và trên thế giới.

"Các ĐHQG cần thực hiện từng bước tự chủ thích hợp với đặc thù của mô hình ĐHQG và các trường đại học thành viên, đảm bảo tính thống nhất, tính hệ thống và thế mạnh của từng trường thành viên" - Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ lưu ý.

Mở rộng tự chủ, sinh viên có thêm cơ hội học tập

Trả lời câu hỏi của sinh viên về lợi ích của người học khi thực hiện tự chủ đại học, Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ cho biết việc thực hiện tự chủ đại học trong thời gian qua đã giúp nhiều cơ sở giáo dục đại học có sự chuyển biến mạnh mẽ, cả về học thuật, bộ máy nhân sự lẫn quản lý tài chính. Các chương trình tiên tiến, chất lượng cao được xây dựng nhiều hơn, nhiều ngành học mới được mở ra, tạo

Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ
trò chuyện với sinh viên ĐHQG-HCM.
Ảnh: Đức Lộc

điều kiện cho người học tiếp cận.

"Trước mắt, không chỉ những trường được trao quyền tự chủ mà tất cả cơ sở đại học đều phải thực hiện lộ trình tăng học phí, theo 4 bước, gồm tính đủ tiền lương, chi phí trực tiếp, chi phí quản lý và chi phí khấu hao vào học phí. Riêng sinh viên thuộc hộ nghèo, cận nghèo, và các đối tượng chính sách khác, Nhà nước sẽ có nhiều chính sách hỗ trợ. Hiện Chính phủ đang đề xuất tăng mức cho vay tín dụng sinh viên từ 1,5 triệu đồng/tháng lên 2,5 triệu đồng/tháng để giảm bớt khó khăn cho người học" - Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ nhấn mạnh.

Phó Thủ tướng cho biết việc mở rộng quyền tự chủ đại học sẽ giúp sinh viên có thêm cơ hội chủ động trong kế hoạch học tập, rút ngắn thời gian để học thêm ngành mới hoặc nâng cao trình độ.

Nhấn nhủ với hơn 1.000 tân sinh viên của ĐHQG-HCM, Phó Thủ tướng kỳ vọng sinh viên phải tận dụng cơ hội và sử dụng thời gian hợp lý để đem lại hạnh phúc cho bản thân và gia đình, xã hội: "Khi sinh viên trèo lên đỉnh núi cao không phải để đát nước nhìn thấy các em mà để các em nhìn thấy rõ hơn thế giới cũng như quê hương của mình. Tôi mong các em sinh viên tận dụng hết cơ hội khi đang ngồi trên ghế nhà trường, có trách nhiệm với bản thân, gia đình, cộng đồng và trách nhiệm với đất nước".

Dịp này, ĐHQG-HCM đã trao tặng Bằng khen của Giám đốc ĐHQG-HCM cho thủ khoa tốt nghiệp các trường thành viên và giao lưu với các sinh viên điển hình.

Sau buổi lễ, Phó Thủ tướng Vương Đình Huệ đã có buổi làm việc với lãnh đạo ĐHQG-HCM. Phó Thủ tướng đã viết sổ lưu niệm và trồng cây tại khuôn viên Nhà Điều hành ĐHQG-HCM ■

ĐHQG-HCM HỖ TRỢ KẾT NỐI AI CHO TP.HCM

ĐHQG-HCM, Sở Khoa học và Công nghệ, Sở Thông tin và Truyền thông đã tổ chức Hội thảo quốc tế "Kinh nghiệm quốc tế và trong nước về nghiên cứu, ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) - Khuyến cáo cho TP.HCM" với sự đồng hành của Ngân hàng Thế giới tại Việt Nam. Hội thảo nhằm xây dựng hệ sinh thái ứng dụng AI tại TP.HCM giai đoạn 2019-2025.

Toàn cảnh hội thảo AI.

Thái Việt

Dến dự hội thảo có Bí thư Thành ủy TP.HCM Nguyễn Thiện Nhân, Chủ tịch UBND TP.HCM Nguyễn Thành Phong, Thứ trưởng Bộ Khoa học và Công nghệ Bùi Thế Duy, Giám đốc Quốc gia Ngân hàng Thế giới tại Việt Nam Ousmane Dione, Phó Giám đốc ĐHQG-HCM Vũ Hải Quân cùng hơn 300 nhà khoa học và doanh nghiệp.

Nguồn nhân lực chưa sẵn sàng

Phát biểu khai mạc hội thảo, Chủ tịch Nguyễn Thành Phong cho biết, hội thảo nhằm giúp TP.HCM tiếp tục hiểu sâu hơn về kết quả nghiên cứu AI, tìm con đường ngắn nhất để ứng

dụng AI trên diện rộng trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4. Những kết quả của hội thảo là cơ sở quan trọng để TP.HCM xây dựng hệ sinh thái ứng dụng AI, thành lập trung tâm AI trong thời gian tới.

Theo ông Phong, từ năm 2015 TP.HCM đã đưa các dự án ứng dụng AI vào chương trình kích cầu hỗ trợ lãi suất với mức cho vay mỗi dự án 100 tỷ đồng và từ năm 2017 đã tích hợp ứng dụng AI để xây dựng TP.HCM trở thành đô thị thông minh.

Tuy nhiên, Chủ tịch UBND TP.HCM cũng cho biết, việc ứng dụng AI vào sản xuất, đời sống khá chậm, thậm chí còn kém so với các đô thị trên thế giới. Tình trạng này do nhiều nguyên nhân, trong đó nguồn lực chưa sẵn sàng đón nhận cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4 là điểm nghẽn kìm hãm sự phát triển ứng dụng AI.

Ông Nguyễn Thành Phong đề xuất một

PGS.TS Vũ Hải Quân trình bày tham luận tại hội thảo.

trong những nội dung quan trọng là hệ sinh thái AI, ứng dụng AI phải gắn với công tác nghiên cứu và đào tạo; nắm bắt công nghệ, đổi mới sáng tạo nhằm tạo được đội ngũ giỏi có thể khởi nghiệp về lĩnh vực AI.

Chiến lược AI cho TP.HCM

Theo PGS.TS Vũ Hải Quân, để thực hiện mục tiêu xây dựng đô thị thông minh, phát triển CNTT và đặc biệt là AI, cần tập trung vào ba mũi nhọn, gồm: Công tác nghiên cứu và đào tạo, nắm bắt công nghệ, đổi mới sáng tạo.

Đối với công tác nghiên cứu và đào tạo, cần đầu tư vào mảng AI thông qua các quỹ nghiên cứu và hỗ trợ, liên kết chặt chẽ với đối tác trong và ngoài nước để tập trung thế mạnh từ các góc độ và khía cạnh khác nhau vì một trường đại học hay viện nghiên cứu đơn lẻ không thể gánh vác hết. Ý tưởng về trường đại học chia sẻ có thể được triển khai, trong đó tập trung cơ sở vật chất, đội ngũ giảng viên, cán bộ nghiên cứu từ nhiều nguồn khác nhau để từ đó tận dụng được ưu điểm, thế mạnh của tất cả đơn vị.

Phát triển AI cần chú trọng liên kết khu vực và quốc tế nhưng trước hết cần xác định rõ đối tượng hướng tới là một nước, một viện nghiên cứu hay một tập đoàn đa quốc gia để có những chính sách và chiến lược phù hợp. Sau tất cả, mục tiêu chính của công tác này là đào tạo một nguồn nhân lực trình độ cao về CNTT và AI để thực hiện các nhiệm vụ mà chiến lược đề ra. Để thực hiện tốt chương trình này cần sự phối hợp

và liên kết chặt chẽ giữa Nhà nước, nhà trường và nhà tuyển dụng. "ĐHQG-HCM nằm ở phía Đông TP.HCM, gắn bó với các trường đại học khác và Khu Công nghệ cao TP.HCM, là trụ cột của Đô thị thông minh, sẵn sàng trở thành nơi để kết nối nền tảng AI giữa các đơn vị trong nước và quốc tế" - ông Quân đề xuất.

Phó giám đốc ĐHQG-HCM đề nghị một số chiến lược phát triển AI tại TP.HCM, trong đó tập trung cho việc đào tạo và nghiên cứu. TP.HCM cần hợp tác với trường, viện nghiên cứu và các công ty có uy tín trên thế giới xây dựng chương trình đào tạo nhằm nâng cao năng lực nghiên cứu và ứng dụng AI cho các chuyên gia, cán bộ công chức, viên chức, doanh nghiệp. Về nghiên cứu, cần tạo điều kiện thuận lợi cho ĐHQG-HCM xây dựng và triển khai các chương trình theo mô hình "đại học chia sẻ", giúp lan tỏa và nâng cao năng lực nghiên cứu và phát triển ứng dụng AI.

Các giải pháp cụ thể

ĐHQG-HCM nêu ra nhiều khuyến nghị giúp TP.HCM phát triển và nghiên cứu ứng dụng AI. Theo đó, TP.HCM cần thành lập ban cố vấn chuyên môn và ban điều hành chương trình nghiên cứu hợp tác, ứng dụng AI, gồm đội ngũ chuyên gia ở các trường/viện nghiên cứu, cơ quan nhà nước, doanh nghiệp, nhà đầu tư; Xác định các lĩnh vực chính trong việc ứng dụng AI; Phân công lãnh đạo có trách nhiệm trong từng lĩnh vực để cùng tham gia xây dựng mô hình "Thành phố kỹ thuật số" và ứng dụng AI; Mọi giải pháp ứng dụng AI khi triển khai nên áp dụng theo các giai đoạn: Triển khai thí điểm trong quy mô nhỏ, ghi nhận dữ liệu về tình trạng hoạt động, số liệu thực tế, phản hồi của người dân; rồi sau đó mới triển khai nhân rộng mô hình ở quy mô lớn dần.

Song song đó, TP.HCM cũng nên thành lập đơn vị chuyên trách việc đề xuất các quy định, tiêu chuẩn, quy trình về công nghệ, an toàn thông tin, trách nhiệm xã hội cho các giải pháp ứng dụng AI; Chia nhỏ bài toán AI để có thể đảm bảo phù hợp năng lực và trình độ của một đơn vị, một nhóm triển khai.

Các cơ quan hữu quan của TP.HCM nên xây dựng các API dữ liệu mở cung cấp thông tin để các nhà nghiên cứu, doanh nghiệp tư nhân và cá nhân có thể cùng phát triển hệ thống dịch vụ đa dạng cho thành phố, đảm bảo tuân thủ các quy định về an toàn dữ liệu, an toàn thông tin ■

GIẢI PHÁP NÂNG CAO NĂNG LỰC CẠNH TRANH VÙNG KINH TẾ TRỌNG ĐIỂM PHÍA NAM

Vùng kinh tế trọng điểm phía Nam (VKTTĐPN) gồm 8 tỉnh/thành: TP.HCM, Đồng Nai, Bình Dương, Bà Rịa - Vũng Tàu, Long An, Tiền Giang, Tây Ninh và Bình Phước. Mặc dù chỉ chiếm 9,2% diện tích nhưng vùng chiếm hơn 45% GDP, 40% kim ngạch xuất khẩu, 43% thu ngân sách của cả nước. Tuy nhiên, đặt trong bối cảnh CMCN 4.0, khu vực này đang phải đối mặt với nhiều thách thức: sự phát triển không đồng đều giữa các địa phương, đặc biệt là sự không đồng bộ về cơ sở hạ tầng và nền tảng khoa học công nghệ.

Bài, ảnh: Đức Lộc

Làm thế nào để nâng cao năng lực cạnh tranh của VKTTĐPN? Hơn 100 nhà khoa học, chuyên gia kinh tế, lãnh đạo, doanh nghiệp đã cùng tìm câu trả lời tại hội thảo "Đổi mới sáng tạo nhằm nâng cao năng lực cạnh tranh tại VKTTĐPN trong bối cảnh hội nhập quốc tế và CMCN 4.0". Hội thảo do ĐHQG-HCM, Học Viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh và Tỉnh ủy Đồng Nai phối hợp tổ chức sáng 31/10.

Vai trò "đầu tàu" đi đến hồi kết?

Phát biểu đề dẫn tại hội thảo, PGS.TS Huỳnh

Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM, cho rằng VKTTĐPN là một khu vực kinh tế năng động nhất, có vị trí vô cùng quan trọng trong chiến lược phát triển kinh tế xã hội của cả nước trong thời gian qua. Tuy nhiên, trong bối cảnh hiện nay nếu không nâng cao năng lực cạnh tranh dựa trên việc liên tục đổi mới, sáng tạo và nền tảng khoa học công nghệ hiện đại thì chắc chắn rằng kinh tế VKTTĐPN sẽ trở nên chậm chạp và lạc hậu so với tốc độ phát triển chung.

Từ đây có thể thấy việc nâng cao năng lực cạnh tranh là nền tảng cho sự tồn tại và phát triển của VKTTĐPN trong CMCN 4.0. Nhất là khi

Toàn cảnh
hội thảo.

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt phát biểu tại hội thảo.

nhìn vào thực trạng năng lực cạnh tranh "đáng lo" của VKTTĐPN.

Theo phân tích của TS Phí Thị Hồng Linh (Trường ĐH Kinh tế Quốc dân), năng lực cạnh tranh của VKTTĐPN đang có xu hướng giảm tương đối so với VKTTĐ Bắc bộ, đồng thời giữa các địa phương trong vùng có sự chênh lệch lớn về năng lực cạnh tranh.

"Giai đoạn 2011-2017, năng suất lao động của VKTTĐPN tăng bình quân khoảng 5%/năm, trong khi VKTTĐ Bắc bộ tăng 8,54%/năm. Mặt khác, khi xét năng suất lao động ở từng địa phương thì có sự chênh lệch rất lớn. Trong đó, TP.HCM có năng suất lao động cao gấp 3 lần Bà Rịa - Vũng Tàu, 4 lần Bình Dương, 5 lần Đồng Nai, 7-8 lần Bình Phước, Tây Ninh,

Hạn chế của VKTTĐPN đầu tiên phải nói đến là kết nối hạ tầng. Đơn cử như tuyến đường sắt đô thị chỉ đến Suối Tiên (Quận 9, TP.HCM) thì hiệu quả chưa thật sự cao. Nếu tuyến đường sắt đô thị kéo dài đến Bình Dương, Biên Hòa thì sẽ rất tốt cho phát triển. Tuy nhiên muốn đưa về rất khó, vì vướng quy định, đường sắt đô thị ở địa phương nào, địa phương đó quản lý.

Ông Trần Văn Vĩnh

Long An và hơn 10 lần Tiền Giang" - TS Phí Thị Hồng Linh cho biết.

Cũng theo TS Linh, có 4 nguyên nhân khiến năng lực cạnh tranh của VKTTĐPN đang có xu hướng giảm, gồm: chất lượng lao động hạn chế; hạ tầng kỹ thuật không đồng bộ, chưa đáp ứng được nhu cầu phát triển; chất lượng hoạt động điều hành của chính quyền các địa phương chưa cao; liên kết kinh tế vùng còn yếu.

TS Trần Thị Hồng Liên (Trường ĐH Kinh tế - Luật ĐHQG-HCM) nhận định vị thế của VKTTĐPN đang suy yếu so với VKTTĐ phía Bắc, bên cạnh đó thành tựu về công nghiệp của VKTTĐPN cũng "không có gì xuất sắc". Nhìn ra bên ngoài, TP.HCM (thành phố phát triển nổi bật nhất VKTTĐPN) càng thất thế trong cuộc đua với các đô thị lớn trong khu vực khi năng lực cạnh tranh và môi trường sống bị xếp hạng rất thấp.

TS Liên cho biết, nguyên nhân chính dẫn đến sự "yếu thế" nằm ở việc phân bổ nguồn lực không tương xứng.

"Số chi ngân sách so với GRDP của TP.HCM bằng một phần ba nhóm dẫn đầu (7,8% so với hơn 20% của Bắc Kinh, Thượng Hải, một nửa so với Hà Nội (15,5%). Sự thiếu ngân sách cộng với cơ chế thiếu tính tự chủ đã cản trở sự phát triển của vùng. Như vậy, xét trên các chỉ số cơ bản vai trò 'đầu tàu' của VKTTĐPN dường như đi đến hồi kết" - TS Trần Thị Hồng Liên bình luận.

Bàn thêm về "điểm nghẽn" trong liên kết VKTTĐPN, PGS.TS Đỗ Phú Trần Tình (Trường ĐH Kinh tế - Luật ĐHQG-HCM) cho rằng thể chế liên kết vùng còn yếu. Điều này thể hiện qua chính sách và các quy định về liên kết vùng chưa rõ ràng, bộ máy vận hành liên kết vùng thiếu quyền năng và cơ chế thực thi thiếu hiệu quả. Việc hình thành và phát triển VKTTĐPN còn mang tính hành chính chủ quan, khó thành tiếng nối chung giữa các tỉnh/thành có lợi ích khác biệt và điều kiện phát triển khác biệt.

"Điểm nghẽn chính trong liên kết vùng tại VKTTĐPN nằm ở chính sách và các quy định về liên kết vùng chưa đủ mạnh, bộ máy điều phối vùng hiện nay còn nhiều điểm bất hợp lý, cơ chế thực thi thiếu hiệu nghiệm. Chính điều đó đã dẫn đến những bất cập trong liên kết vùng VKTTĐPN thời gian qua" - PGS.TS Đỗ Phú Trần Tình nhấn mạnh.

TS Trần Thị Hồng Liên nhận định vị thế của VKTTĐPN đang suy yếu so với VKTTĐ phía Bắc.

Số chi ngân sách so với GRDP của TP.HCM bằng một phần ba nhóm dẫn đầu (7,8% so với hơn 20% của Bắc Kinh, Thượng Hải, một nửa so với Hà Nội (15,5%). Sự thiếu ngân sách cộng với cơ chế thiếu tính tự chủ đã cản trở sự phát triển của vùng. Như vậy, xét trên các chỉ số cơ bản vai trò 'đầu tàu' của VKTTĐPN đường như đi đến hồi kết.

TS Trần Thị Hồng Liên

PGS.TS Đỗ Phú Trần Tình cho rằng thế chế liên kết vùng còn yếu.

bách nhất chính là tạo sự liên kết mạnh mẽ trong vùng. Ông cho biết: "Hạn chế của VKTTĐPN đầu tiên phải nói đến là kết nối hạ tầng. Đơn cử như tuyến đường sắt đô thị chỉ đến Suối Tiên (Quận 9, TP.HCM) thì hiệu quả chưa thật sự cao. Nếu tuyến đường sắt đô thị kéo dài đến Bình Dương, Biên Hòa thì sẽ rất tốt cho phát triển. Tuy nhiên muốn đưa về rất khó, vì vướng quy định, đường sắt đô thị ở địa phương nào, địa phương đó quản lý".

Đồng quan điểm, TS Phí Thị Hồng Linh nhận định, để nâng cao năng lực cạnh tranh cho VKTTĐPN thì phải đẩy nhanh phát triển hệ thống cơ sở hạ tầng của vùng, đặc biệt là hạ tầng giao thông. Bên cạnh đó, các địa phương phải tăng cường liên kết kinh tế, nâng cao năng lực điều hành của chính quyền cũng như nâng cao chất lượng lao động của vùng.

Ở một góc nhìn khác, theo TS Trần Thị Hồng Liên, VKTTĐPN đang rất cần sự đột phá về chính sách để bứt trả lại vai trò đầu tàu. Và con đường khởi nghiệp đổi mới sáng tạo là một gợi ý để không phải phụ thuộc nhiều vào ngân sách từ trung ương.

"Chúng ta cần làm 3 việc. Thứ nhất là lựa chọn tiểu ngành khởi nghiệp có thể mạnh và phù hợp với xu thế. Thứ hai là hỗ trợ chính sách chung từ chính quyền. Thứ ba là dùng mua sắm công làm đòn bẩy cho khởi nghiệp đổi mới sáng tạo. Ngoài ra, vùng cần nâng cao năng lực cho các nhà đầu tư khởi nghiệp, cần kêu gọi, có các chính sách, cơ chế ưu đãi. Cuối cùng, vùng cần có sự vào cuộc nhiệt tình của chính quyền địa phương bằng cách tham gia các hoạt động tư vấn, hỗ trợ khởi nghiệp đổi mới sáng tạo" - TS Liên gợi ý ■

Cần sự đột phá về chính sách

Từ thực trạng năng lực cạnh tranh giảm dần đến nguy cơ VKTTĐPN sẽ trở nên chậm chạp, lạc hậu, các nhà khoa học, chuyên gia kinh tế, lãnh đạo, doanh nghiệp đã đưa ra nhiều giải pháp để xây dựng nền kinh tế thông minh, tương lai thông minh cho vùng.

TS Nguyễn Văn Vẹn (Trường ĐH Tài chính - Marketing) cho rằng cần chú trọng công tác đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao. Độ ngũ lãnh đạo, quản lý phải có khả năng đồng sáng tạo, mục tiêu là nhằm phát huy trí tuệ tập thể và tính kỷ luật. Bên cạnh đó, đổi mới xây dựng lộ trình cơ sở hạ tầng thông minh là yếu tố quan trọng quyết định thành công đô thị thông minh trong tương lai.

Trong khi đó, theo ông Trần Văn Vĩnh - Phó Chủ tịch UBND tỉnh Đồng Nai thì điều cốt

TP.HCM PHẢI LÀ TRUNG TÂM CƠ KHÍ CHO NÔNG NGHIỆP THÔNG MINH

Đó là ý kiến của nhiều chuyên gia tại Hội thảo khoa học "Cơ khí nông nghiệp thông minh cho Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL)" do UBND TP.HCM phối hợp ĐHQG-HCM tổ chức tại Trung tâm Hội nghị 272 Võ Thị Sáu, quận 3, sáng 27/9.

Ngã Vu

Nghịch lý phát triển ở ĐBSCL

Theo PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM, việc thúc đẩy cơ giới hóa, ứng dụng khoa học - kỹ thuật vào sản xuất nông nghiệp hiện còn gặp nhiều khó khăn. Các chuỗi giá trị nông sản chưa hình thành, đất sản xuất phân bổ manh mún. Đi cùng với đó là thực trạng của vụa lúa gần 18 triệu nhân khẩu ĐBSCL trong thời gian dài vẫn là "vùng trũng" của cả nước về giáo dục, ứng dụng KH&CN.

"Với lợi thế tập trung gần 40% nhà khoa học của cả nước cùng các đại học, viện nghiên cứu có thể mạnh về công nghệ, phải chăng TP.HCM rất phù hợp để trở thành trung tâm nghiên cứu chuyển giao và đào tạo nguồn nhân lực, ứng dụng KH&CN cho vùng ĐBSCL?" - PGS.TS Huỳnh Thành Đạt đặt vấn đề.

Giám đốc ĐHQG-HCM cho biết thêm, nhu cầu hình thành các cụm ngành nông nghiệp tập trung, đồng nghĩa với việc phân chia lao động trong chuỗi giá trị sản xuất, đào tạo nguồn nhân lực, cũng như đầu tư và phát triển công nghệ mới.

TS Trần Anh Sơn - Phó Trưởng khoa Khoa Cơ Khí, Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM, cho biết ĐBSCL đang phải đổi mới với một nghịch lý trong phát triển. Một mặt, theo truyền thống, tăng trưởng nông nghiệp Việt Nam đều dựa vào việc mở rộng sản xuất, tăng cường sử dụng đất, lạm dụng phân bón và hóa chất. Trong khi đó, ĐBSCL gần như không còn dư địa để mở rộng diện tích sản xuất. Mặt khác,

**Với lợi thế tập trung gần
40% nhà khoa học của cả
nước cùng các đại học, viện
nghiên cứu có thế mạnh về công
nghệ, phải chăng TP.HCM rất phù
hợp để trở thành trung tâm nghiên
cứu chuyển giao và đào tạo nguồn
nhân lực, ứng dụng
KH&CN cho vùng ĐBSCL?**

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt

hiện đại hóa trang thiết bị sản xuất là chìa khóa giúp nông nghiệp ĐBSCL phát triển, tuy nhiên, mức độ ứng dụng máy nông nghiệp thông minh tại khu vực này còn thấp.

"Trong điều kiện máy mới nhập ngoại có giá thành cao, hầu hết người dân chấp nhận dùng máy cày máy kéo cũ đã qua sử dụng. Nhóm máy này có hệ số tiêu tốn nhiên liệu cao, độ ổn định hoạt động không đảm bảo dẫn đến chi phí sản xuất lớn. Tổn thất sau thu hoạch lúa vẫn còn ở mức 13% đến 14% về số lượng và hơn 12% về giá trị. Đây cũng là cơ hội để TP.HCM phát triển ngành cơ khí tại khu vực này" - TS Trần Anh Sơn nhấn mạnh.

Theo ông Nguyễn Thế Hà - Giám đốc Công

ty Cơ khí Bùi Văn Ngọ, sản lượng lúa ĐBSCL hàng năm khoảng 25 triệu tấn. Cơ giới hóa hệ thống canh tác, giảm chi phí sản xuất, cũng như khai thác hợp lý chuỗi giá trị trong toàn khâu sản xuất, lợi ích tạo ra theo lý thuyết là 100 ngàn tỷ đồng (4 triệu đồng/tấn).

Thực hiện được 25% điều này cũng tạo ra nguồn thu trị giá 25 ngàn tỷ đồng/năm. Từ đó sẽ tạo nội lực để ĐBSCL chủ động đẩy mạnh cơ giới hóa nông nghiệp bằng nguồn lực của chính mình. Tuy nhiên, để hiện thực hóa điều này, cần phải có sự trợ giúp của TP.HCM.

"TP.HCM là trung tâm của nền cơ khí phía Nam, kinh tế TP.HCM và các tỉnh Nam bộ là một. TP.HCM là thị trường tiêu thụ nông sản trực tiếp và lớn nhất của ĐBSCL. TP.HCM cũng là hậu cần cung cấp vật tư thiết bị và giải pháp khoa học công nghệ phục vụ sản xuất và đời sống cho ĐBSCL. Chiếm lĩnh và bảo vệ thị trường này để cơ khí TP.HCM và nông nghiệp ĐBSCL cùng phát triển" - ông Nguyễn Thế Hà khẳng định.

3 giai đoạn phát triển cơ khí nông nghiệp

Chia sẻ các quan điểm trên, nhà nghiên cứu Phan Hiếu Hiền - Trường ĐH Nông Lâm cho rằng chế tạo máy nông nghiệp cùng công nghệ sử dụng máy là hai vấn đề lớn của cơ giới hóa nông nghiệp. Tuy nhiên, việc nghiên cứu chế tạo công nghệ cơ khí đang gặp những thách thức lớn.

"Điều đang thiếu là sự kết hợp của các kỹ sư

Các nhà
nghiên
cứu thảo
luận tại
hội thảo.

Máy bay phun thuốc trừ sâu không người lái của Trường ĐH Bách Khoa thu hút sự quan tâm của đại biểu tham dự hội thảo.

chế tạo ở nhà máy, các nhà nghiên cứu cơ khí ở viện, trường và nông dân, thợ cơ khí địa phương để phát triển các thiết kế cơ khí hữu ích" - Nhà nghiên cứu Phan Hiếu Hiền khẳng định.

Theo ông Hiền, nhà thiết kế tính năng ở viện, trường đại học hiện nay chỉ chú trọng đến các chỉ tiêu kỹ thuật hoạt động, đủ để báo cáo tính mới của đề tài nghiên cứu. Họ không đủ máy móc để chế tạo, kinh phí và thời gian hơn mức quy định 1-3 năm của đề tài nghiên cứu. Trong khi đó, nhà thiết kế các mẫu máy phù hợp nhất với điều kiện địa phương là các nông dân, thợ cơ khí. Vì họ đối diện với các vấn đề nông nghiệp địa phương hằng ngày và qua hàng chục năm. Nhưng đó không phải là con đường phát triển bền vững.

Nhà nghiên cứu này cho rằng, so với một số nông dân được báo đài ca ngợi là "kỹ sư chân đất", "nhà sáng chế", đã có hàng trăm nông dân lâm vào cảnh vỡ nợ, thua lỗ trên con đường tự dò dẫm sáng chế này. "Những người thợ này rất xứng đáng được tôn vinh. Nhưng nhu thế là chưa đủ. Chế tạo vài máy công cụ đơn giản, hàn tùng chi tiết bằng tay, không khuôn giá, mua phụ tùng trôi nổi, hư đâu sửa đấy... tất yếu sản phẩm sẽ kém chất lượng, mau hư hỏng. Sự ca ngợi quá mức làm những người thợ thiều tinh táo và cũng làm các kỹ sư thêm e dè tiếp cận" - ông Hiền nhấn mạnh.

Nhà nghiên cứu Phan Hiếu Hiền cho rằng để giải quyết bài toán kết nối giữa doanh nghiệp - nhà nghiên cứu và nông dân trong việc chế tạo và chuyển giao cơ khí nông nghiệp, cần có chính sách hiệu quả từ Nhà nước. Theo đó, chính quyền phải xây dựng một dự án về chế tạo máy

nông nghiệp với sự tham gia của ba bên, kéo dài ít nhất 10 năm, và đảm bảo sự kế tục giữa các nhiệm kỳ quản lý với ba giai đoạn.

Ở giai đoạn đầu (2-3 năm), cả ba cùng thiết kế tính năng mẫu máy phù hợp với yêu cầu trong sản xuất. Mẫu máy này phải đạt các chỉ tiêu kỹ thuật, làm việc ít nhất 100 giờ dù phải chỉnh sửa. Giai đoạn 2 (2-3 năm), gồm các nhà nghiên cứu và nhóm kỹ sư của các doanh nghiệp lớn cùng nhau xem xét và cải tiến về mặt công nghệ chế tạo. "Chế tạo thử 3-5 mẫu máy và bán cho người sử dụng với giá chỉ bằng 50% giá thành, dự án hỗ trợ 50% còn lại. Đây chưa phải là giúp nông dân, mà giúp phía chế tạo máy bao quát hết các vấn đề phát sinh trong sản xuất, nhất là làm việc ngoài đồng" - nhà nghiên cứu Phan Hiếu Hiền lưu ý.

Đến giai đoạn 3 (4-6 năm), trên cơ sở kết quả giai đoạn 2, chế tạo thêm 10-30 máy, có thể thay đổi một ít về tính năng nhưng chủ yếu là cung cấp chất lượng qua độ tin cậy của máy. Có thể bán với 70-85% giá thành, phần hỗ trợ để khuyến khích người sử dụng tham gia "khảo nghiệm" máy, tức sử dụng dài hạn thực tế. Cả giai đoạn 2 và 3 đều có kinh phí theo dõi máy làm việc, ghi chép hoạt động, điều chỉnh và sửa chữa các trục trặc.

Nhà nghiên cứu Phan Hiếu Hiền khẳng định: "Sau đó, 'đứa con nít - máy' đã đủ lớn để tự lo cho mình, không còn cần 'cha mẹ - dự án' bảo bọc nữa. Khi đó là kinh doanh, là quan hệ cung cầu giữa nhà máy chế tạo và người sử dụng. Sẽ không còn cảnh người mua không biết kiểm máy ở đâu cho phù hợp và người bán cho ai mới đáp ứng yêu cầu" ■

TS Nguyễn Đức Nghĩa: KHOA Y PHẢI GÓP PHẦN PHÁT TRIỂN NỀN Y HỌC NƯỚC NHÀ

Trong quá trình thành lập Khoa Y, TS Nguyễn Đức Nghĩa - nguyên Phó Giám đốc ĐHQG-HCM được xem là vị Trưởng khoa đầu tiên. Ông là người bắt tay tổ chức xây dựng "hình hài" khoa này, từ cơ sở vật chất, nguồn nhân lực cho đến chương trình đào tạo.

Minh Châu thực hiện

N hân kỷ niệm 10 năm thành lập Khoa Y, TS Nguyễn Đức Nghĩa đã chia sẻ những câu chuyện từ thuở sơ khai.

* *Thưa TS Nguyễn Đức Nghĩa, Khoa Y ĐHQG-HCM được thành lập trong bối cảnh như thế nào?*

- Giám đốc đầu tiên của ĐHQG-HCM - PGS.TS Trần Chí Đáo là người có ý tưởng thành lập Trường ĐH Khoa học Sức khỏe trực thuộc ĐHQG-HCM. Đây là khối ngành đặc thù, đòi hỏi chuyên môn cao. ĐHQG-HCM đa ngành, đa lĩnh vực với các khối ngành khoa học cơ bản nhưng lại không có người đầu ngành trong khối ngành khoa học sức khỏe. Năm 2004, khi ĐHQG-HCM chuyển trụ sở về Nhà Điều hành ở Thủ Đức thì việc thành lập khối ngành khoa học sức khỏe càng đặt ra cấp bách hơn.

Năm 2008, PGS.TS Phan Thanh Bình - nguyên Giám đốc ĐHQG-HCM đã đặt ra vấn đề thành lập Khoa Y, có vấn đề án lúc đó là GS Trương Đình Kiệt - Phó Hiệu trưởng Trường ĐH Y Dược TP.HCM cùng các thầy đầu ngành đào tạo y ở TP.HCM và trên cả nước. Khi viết xong đề án, thầy Bình giao nhiệm vụ cho tôi triển khai thực hiện.

* *Vậy chắc hẳn có rất nhiều khó khăn trong giai đoạn đó, thưa ông?*

- Đúng vậy, giai đoạn đó Khoa Y không có gì, từ cơ sở vật chất, đội ngũ quản lý và chương trình

TS Nguyễn Đức Nghĩa

đào tạo. Khi nhận nhiệm vụ, tôi nghĩ sẽ phải bắt đầu xây dựng Khoa Y từ 3 trụ cột chính đó.

Về đội ngũ, "rất may" thời điểm đó thầy Đặng Vạn Phuoc vừa thôi chức vụ Hiệu trưởng Trường ĐH Y Dược TP.HCM nên ĐHQG-HCM mời thầy về làm Trưởng Khoa Y. Đây là sự lựa chọn đúng đắn vì với chuyên môn và uy tín cao trong ngành, thầy Phuoc đã quy tụ được những giảng viên về ĐHQG-HCM.

Trong ngành Y, thường Trưởng Bộ môn ở khoa Y cũng là Trưởng Bộ môn ở các bệnh viện nên lúc đó Khoa Y đã hợp tác được nhiều bộ môn của các bệnh viện. Trường ĐH Y Dược TP.HCM cử Phó Trưởng Khoa Y và Phó trưởng Khoa Dược của trường về làm Phó Trưởng Khoa Y ĐHQG-HCM. Sau nhiều năm hoạt động, Khoa đã thu hút được đội ngũ giảng viên, chuyên gia trẻ từ nước ngoài về cộng tác.

Về cơ sở vật chất, Ban Giám đốc ĐHQG-HCM dành hẳn tầng 6 Nhà Điều hành cho

Sinh viên Khoa Y hỗ trợ khám sức khỏe cho người nghèo ở xã Tân Phước Tây, huyện Tân Trụ (Long An). **Ảnh: Khoa Y**

Khoa Y để làm phòng học, giảng đường, phòng làm việc... ĐHQG-HCM cho chỉnh sửa cơ sở vật chất tầng 6, tổ chức tập huấn, tuyển nhân sự cho từng phòng. Với sự tích cực, khẩn trương, năm 2010, Khoa Y tuyển sinh khóa đầu tiên đủ 100 chỉ tiêu với số điểm khá cao.

Khi báo cáo việc thành lập Khoa Y với Bộ trưởng Phạm Vũ Luận, Bộ trưởng cho rằng ĐHQG-HCM đã rất "can đảm" vì việc thành lập và tổ chức đào tạo ngành Y ở các trường ĐH là rất khó.

Ban Giám đốc ĐHQG-HCM đặt ra chiến lược cho Khoa Y là tiến tới phát triển thành Trường ĐH Khoa học Sức khỏe ĐHQG-HCM. Trong quy hoạch, ĐHQG-HCM cũng dành đất để xây dựng trường, kèm theo đó là bệnh viện, khu thực hành, khu nghiên cứu.

Về chương trình đào tạo (CTĐT), Khoa Y xây dựng chương trình đào tạo ngành Y đa khoa 6 năm với sự kiểm soát chặt chẽ của Bộ Y tế, Bộ GD&ĐT. Ban Giám đốc xác định CTĐT phải tiếp cận trình độ tiên tiến của thế giới, phục vụ cộng đồng và định hướng nghiên cứu chuyên sâu

về bệnh, thuốc chứ không phải chỉ đào tạo điều trị lâm sàng. Với mục tiêu đó, Khoa Y ĐHQG tất yếu phải liên kết với các đơn vị nghiên cứu trong và ngoài ĐHQG-HCM.

Khoa Y chủ động thành lập Trung tâm Nghiên cứu Di truyền và Sức khỏe Sinh sản, tạo được tiếng vang và là nơi đào tạo uy tín thu hút nhiều chuyên viên các nước đến học. Khi thành lập Phòng thí nghiệm Giải phẫu học, các đồng nghiệp ở Trường ĐH Y khoa Phạm Ngọc Thạch hỗ trợ rất nhiều. Đồng thời, Khoa Y cũng vận dụng phương pháp đào tạo CDIO, tiếp cận phương pháp giảng dạy quốc tế. Lần đầu tiên trên cả nước, chương trình đào tạo y đa khoa ở Khoa Y được tổ chức theo module giúp CTĐT kết hợp giữa học lý thuyết ở giảng đường và thực hành ở bệnh viện linh động hơn.

Khóa sinh viên Khoa Y đầu tiên ra trường năm 2016 được các bệnh viện tiếp nhận và đánh giá cao.

* *Là người đặt "viên gạch" đầu tiên xây dựng Khoa Y, ông có kỳ vọng gì về sự phát triển của Khoa Y?*

- Tôi kỳ vọng Khoa Y, sau 10 năm hình thành, phải tiến vào giai đoạn mới, trở thành trung tâm đào tạo, nghiên cứu về lĩnh vực khoa học sức khỏe, y, dược và các ngành liên quan. Khoa Y không chỉ là nơi đào tạo ra các bác sĩ giỏi mà phải tham gia nghiên cứu y dược một cách căn cơ để phát triển nền y học nước nhà.

Trong những năm tới, Khoa Y sẽ phát triển thành Trường ĐH Khoa học Sức khỏe, điều này không chỉ có ý nghĩa mở rộng quy mô đào tạo mà còn nâng cao vị thế của ĐHQG-HCM, xứng tầm khu vực và quốc tế ■

Khoa Y ra đời vì sức khỏe của người dân

"ĐHQG-HCM không chỉ là nơi phát triển của khoa học tự nhiên, khoa học xã hội, khoa học quản lý... Cái cuối cùng ĐHQG-HCM hướng tới chính là hạnh phúc của con người, và khoa học sức khỏe đáng được quan tâm. Khoa Y ra đời không phải là sự thêm vào cho đủ, cho 'tròn vai' một đại học đa ngành, đa lĩnh vực của ĐHQG-HCM mà trước hết là vì sức khỏe của người dân".

PGS.TS Phan Thanh Bình - Chủ nhiệm Ủy ban Văn hóa, Giáo dục, Thanh niên, Thiếu niên và Nhi đồng của Quốc hội, nguyên Giám đốc ĐHQG-HCM

"Lúc ĐHQG-HCM mở Khoa Y, dư luận xã hội không ít hoài nghi, nhiều người xem đó là việc 'đội đá vá trời'. Ngay cả sinh viên Khoa Y, trong tuần sinh hoạt công dân đầu khóa 2010, cũng thắc mắc về chương trình đào tạo, về giá trị bằng cấp... Những thách thức ban đầu là điều dễ hiểu vì công việc đào tạo bác sĩ đòi hỏi sự chuẩn bị kỹ lưỡng về nhân lực, phương tiện, thiết bị tương thích. Tuy nhiên, dần dần với sự nỗ lực đầu tư của ĐHQG-HCM, tinh thần tận tụy, cống hiến của cán bộ giảng viên Khoa Y, sinh viên đã làm nên kết quả rất đáng tự hào hôm nay".

GS.TS.BS Đặng Vạn Phước - Trưởng Khoa Y ĐHQG-HCM

20 NĂM, GẦN 2.000 GIÁO TRÌNH CHO SINH VIÊN

Đó là chia sẻ của TS Đỗ Văn Biên - Quyền Giám đốc, Tổng Biên tập NXB ĐHQG-HCM trong Lễ Kỷ niệm 20 năm thành lập nhà xuất bản này. Buổi lễ được tổ chức tại Nhà Điều hành ĐHQG vào sáng 14/10 với sự tham dự của Ban Giám đốc ĐHQG-HCM, lãnh đạo các trường thành viên, đơn vị trực thuộc.

Phiên An

Gần 14.000 xuất bản phẩm

TS Đỗ Văn Biên cho biết, NXB ĐHQG-HCM được thành lập vào năm 1999, chỉ sau 4 năm ĐHQG-HCM hình thành. Theo đó, nhà xuất bản là đơn vị sự nghiệp có nhiệm vụ xuất bản các loại giáo trình, tài liệu tham khảo, công trình khoa học... phục vụ cho sinh viên, giảng viên và nhà khoa học thuộc các trường thành viên ĐHQG-HCM và ngành giáo dục cả nước.

"Qua 20 năm phát triển, NXB ĐHQG-HCM đã tạo dựng thương hiệu, vị thế là nhà xuất bản hàng đầu về xuất bản giáo trình đại học,

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt trao Bằng khen của Giám đốc ĐHQG-HCM cho TS Đỗ Văn Biên.

sau đại học, với trên 13.800 xuất bản phẩm. Trong đó, hơn 1.994 giáo trình, sách chuyên khảo, tài liệu tham khảo phục vụ hoạt động giáo dục, nghiên cứu và chuyển giao khoa học công nghệ của ĐHQG-HCM và các trường cao đẳng, đại học khu vực phía Nam. NXB ĐHQG-HCM còn là địa chỉ tin cậy để giới khoa học lựa chọn cho ra mắt các tác phẩm của mình" - TS Đỗ Văn Biên khẳng định.

Dánh giá cao hoạt động của NXB ĐHQG-HCM, PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM, cho biết NXB ĐHQG-HCM

NXB ĐHQG-HCM đã tạo dựng thương hiệu với gần 14.000 xuất bản phẩm.
Ảnh: Minh Châu

đã xây dựng được đội ngũ biên tập, xuất bản ngày càng chuyên nghiệp, là "cổng sàng lọc" văn hóa, tư tưởng trên lĩnh vực xuất bản của đất nước. "NXB ĐHQG-HCM đã chủ động thực hiện liên kết xuất bản các tác phẩm phục vụ công tác thông tin tuyên truyền về biển đảo, công trình nghiên cứu lịch sử cách mạng, sách chuyên khảo, kỷ yếu phục vụ tổng kết kinh nghiệm phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội tại các tỉnh thành trong cả nước. Đặc biệt, tác phẩm *Chủ quyền Việt Nam trên Biển Đông và Trường Sa - Hoàng Sa* của nhà nghiên cứu Nguyễn Đình Đầu vào năm 2014 đã tạo tiếng vang về học thuật, được các nhà nghiên cứu và độc giả đánh giá cao" - PGS.TS Huỳnh Thành Đạt nhấn mạnh.

Lưu ý về phương hướng hoạt động trong thời gian tới, Giám đốc ĐHQG-HCM cho

rằng NXB ĐHQG-HCM cần tiếp tục khẳng định uy tín/thương hiệu, tăng cường gắn kết với các đơn vị trong hệ thống ĐHQG-HCM về hoạt động xuất bản giáo trình, sách chuyên khảo, đầu tư xã hội hóa theo cơ chế hợp tác công tư (PPP) để xây dựng và phát triển NXB hiện đại, xứng tầm với vị thế của NXB thuộc một ĐH lớn ở Việt Nam.

Tại buổi lễ, NXB ĐHQG-HCM đã vinh dự nhận bằng khen của Ban Tuyên giáo Trung ương, Bộ Thông tin - Truyền thông và Giám đốc ĐHQG-HCM vì những đóng góp xuất sắc cho sự nghiệp xuất bản của cả nước.

Làm biên tập sách phải biết... lau màn hình

PGS.TS Hà Minh Hồng - Khoa Lịch Sử, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM, một trong những tác giả quen thuộc của NXB ĐHQG-HCM, cho biết khi Trường ĐH Tổng Hợp TP.HCM thành lập, Ban xuất bản của trường chỉ có vài máy photocopy chạy suốt ngày đêm để nhân bản giáo trình, tài liệu tham khảo. Cán bộ giảng dạy như ông ước mơ được xuất bản sách là điều rất khó. Việc thành lập một nhà xuất bản của trường càng trở thành điều không tưởng, dù đó là trường lớn của cả nước. "NXB ĐHQG-HCM được thành lập đã đáp ứng nhu cầu xuất bản các công trình phục vụ hoạt động nghiên cứu, giảng dạy trong một môi trường học thuật cao. Chúng tôi thấy tự tin hơn trên giảng đường và hân diện khi đồng nghiệp trường ngoài đánh giá 'sách xuất bản của NXB ĐHQG-HCM có giá trị khoa học cao chẳng kém gì các nhà xuất bản lớn của quốc gia và quốc tế'" -

Phải đạt uy tín hàng đầu trong xuất bản đại học

TS Đỗ Văn Biên cho biết, từ những thành quả của 20 năm xây dựng và phát triển, NXB ĐHQG-HCM đã đúc kết nên giá trị cốt lõi của mình, đó là: Khát vọng - Trách nhiệm - Chuyên nghiệp. Theo đó, "khát vọng" là luôn phấn đấu vươn lên chinh phục đỉnh cao tri thức, khẳng định vị thế và uy tín thương hiệu trong lĩnh vực xuất bản, từ đó gia tăng đóng góp của đơn vị vào sự phát triển chung của hệ thống và công hiến xã hội.

Yếu tố "trách nhiệm" thể hiện qua hoạt động theo đúng tôn chỉ, mục đích của nhà xuất bản được quy định trong giấy phép thành lập do cơ quan có thẩm quyền cấp và theo quy định tại Luật Xuất bản. Còn chuyên nghiệp là các quy trình, nghiệp vụ xuất bản được thực hiện thông suốt, theo một trình tự chặt chẽ. Mỗi một xuất bản phẩm ra đời đều là sự kết tinh từ đội ngũ nhân sự có lập trường tư tưởng chính trị vững vàng, tinh thông nghiệp vụ, có kỹ năng làm việc và thái độ chuẩn mực đối với công việc mà mình phụ trách, tạo nên uy tín, thương hiệu đơn vị.

Từ đó NXB ĐHQG-HCM xây dựng tầm nhìn, sứ mệnh cho chặng đường mới là trở thành một trong những đơn vị có vị thế và uy tín hàng đầu trong việc xuất bản các công trình khoa học, giáo trình, tài liệu phục vụ hoạt động giáo dục và đào tạo, nghiên cứu và chuyển giao khoa học công nghệ tại Việt Nam, góp phần cung cấp thêm nhiều tri thức mới cho xã hội.

Để NXB ĐHQG-HCM phát triển hơn

Theo GS Huỳnh Như Phương - Khoa Văn Học, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM, để phát triển hơn nữa sau hành trình 20 năm, NXB ĐHQG-HCM nên có một chiến lược xuất bản trong 10 năm tới, với kế hoạch cụ thể về các loại hình sách in, sách điện tử.

Về sách in, ngoài những loại sách truyền thống, GS Phương cho rằng NXB nên xây dựng hai tủ sách quan trọng. Một là tủ sách biên soạn hay dịch thuật những vấn đề nhập môn về khoa học để phổ cập rộng rãi trong sinh viên và độc giả trẻ. Hai là tủ sách chuyên khảo và giáo trình mang bản sắc riêng của ĐHQG-HCM, do đội ngũ giáo sư và giảng viên ở đây biên soạn, được đầu tư kỹ lưỡng.

Về hình thức, NXB nên có những cải tiến về thiết kế bìa, cách trình bày, size chữ, font chữ, thống nhất cách viết hoa, phiên âm cho hiện đại hơn. Tùy nội dung và loại hình sách mà có hình thức đặc trưng phù hợp cùng một định dạng nhất quán. Loại sách về học thuật nên thiết kế bìa chân phương, giản dị, tạo chiều sâu, để người đọc cầm sách lên là biết ngay sách của NXB ĐHQG-HCM.

GS Huỳnh Như Phương cũng lưu ý, trong tình hình vi phạm bản quyền nặng nề hiện nay, NXB ĐHQG-HCM và các trường thành viên nên tính toán kỹ hơn về vấn đề trợ giá và công tác phát hành. Việc trợ giá luôn có hai mặt: một mặt là giúp sinh viên dễ tiếp cận sách hay, sách mới; mặt khác là hạn chế sức lan tỏa của sách ở ngoài xã hội, thậm chí bị sao chép tràn lan.

"Thay vì tập trung kinh phí vào việc trợ giá, có thể đầu tư kinh phí cho thư viện ĐHQG và thư viện các trường, các khoa mua số lượng sách nhiều hơn, để những sinh viên khó khăn có thể mượn đọc, còn những sinh viên có điều kiện thì mua sách đúng với giá trị của nó. 'Chính sách một giá' này sẽ giúp giáo trình của NXB ĐHQG-HCM tìm được đầu ra hợp lý hơn nơi các hiệu sách bên ngoài, giúp giáo trình của NXB đến với đông đảo sinh viên các trường đại học khác, làm tăng sức ảnh hưởng của ĐHQG-HCM" - GS Huỳnh Như Phương đề nghị.

PGS.TS Hà Minh Hồng bày tỏ.

Là một trong những tác giả chủ lực, tham gia biên soạn chuyên khảo *Chính phủ cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam (1969-2019)*, được NXB ĐHQG-HCM lấy làm công trình chào mừng 50 năm thành lập chính phủ cách mạng này, PGS.TS Hà Minh Hồng cho biết đó là niềm vinh dự với ông, nhất là khi được nguyên Phó Chủ tịch nước Nguyễn Thị Bình chấp bút viết lời giới thiệu cho án phẩm này.

"Cô Bình sau khi đọc qua bản thảo và viết lời giới thiệu cho chuyên khảo đã khẳng định 'thấy rất tin cậy những trang sách nghiêm túc này' cả về chất lượng khoa học và việc xuất bản. Đó là sự ghi nhận và niềm khích lệ lớn lao với chúng tôi" - PGS.TS Hà Minh Hồng chia sẻ.

Tâm sự về nghề biên tập sách, chị Lê Thị Thu Thảo - BTV NXB ĐHQG-HCM, cho biết lỗi trong bản thảo có thể đến từ bất kỳ khâu nào, nhận email, sao chép dữ liệu giữa các văn bản, gửi dữ liệu giữa các máy, lỗi font, hình ảnh, xung đột phần mềm, lỗi mất điện đột ngột, thiếu đồng bộ giữa các bên... Bất kỳ một sai sót nào cũng có thể dẫn đến hậu quả khôn lường cho tác giả, biên tập viên, nhà xuất bản và xã hội.

"Với nghề biên tập, bên cạnh kiến thức chuyên môn cho từng lĩnh vực, người ta thường nhấn mạnh đến các phẩm chất như tỉ mỉ, cẩn

thận, cần cù, chịu khó, ham học hỏi... Với riêng tôi, biên tập viên, phải là người biết... lau sạch màn hình. Bởi, một chấm đen tưởng chừng vô hại trên màn hình dẽ dàng biến 'điên' thành 'điện' nếu tôi không tinh mắt" - chị Thảo trải lòng.

Theo chị Thảo, việc xuất bản sách đòi hỏi người làm biên tập phải biết dự báo thời cuộc. Bởi có những tác phẩm, 10 năm trước xuất bản sẽ bị nhắc nhở, thậm chí là thu hồi. Nhưng 10 năm sau lại được đông đảo bạn đọc đón nhận, đưa đến doanh thu và danh tiếng cho cả tác giả lẫn nhà xuất bản. Mặt khác, có những cuốn sách 5 lần tái bản đều vô sự, nhưng đến lần tái bản thứ 6 lại vấp phải sự chỉ trích mạnh mẽ từ bạn đọc do không phù hợp với hoàn cảnh xã hội đương thời.

"Ngoài việc tham gia đầy đủ lớp Bồi dưỡng nghiệp vụ xuất bản hàng năm do Cục Xuất bản, In ấn và Phát hành tổ chức, hễ trong ngành xuất bản có sự kiện nào đáng chú ý, Ban Giám đốc NXB ĐHQG-HCM đều họp 'nóng' với Phòng Biên tập để cùng rút kinh nghiệm và lưu ý chúng tôi phải hết sức cẩn trọng. Các anh chị luôn nhắc nhở chúng tôi phải có ý thức cập nhật thông tin văn hóa - chính trị - xã hội, tránh tình trạng 'điếc không sợ súng' mà dẫn tới những sai sót nghiêm trọng" - chị Lê Thị Thu Thảo bộc bạch ■

Sinh viên Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM nghiên cứu. Ảnh: Quốc Việt

DẠY VÀ HỌC TRONG KỶ NGUYÊN CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

Cách mạng công nghiệp 4.0 (CMCN 4.0) diễn ra hiện nay là sự kết nối giữa thế giới thực và thế giới ảo dựa trên công nghệ tiên tiến và sự sáng tạo không ngừng nghỉ của con người. Giờ đây máy móc có "năng lực ghi nhớ" thông qua cơ sở dữ liệu lớn và khả năng tự "tư duy logic" để xử lý hầu hết vấn đề mà con người thực hiện.

TS Nguyễn Thanh Tùng

Nhìn tổng thể, CMCN 4.0 sẽ phát triển với tốc độ "không có tiền lệ" trong lịch sử" trên 3 trụ cột chính yếu: kỹ thuật số, công nghệ sinh học và vật lý. Nó sẽ phá vỡ hầu hết "quy tắc" của ngành công nghiệp ở các quốc gia dưới tác động sâu rộng của sự thay đổi "triết lý" quản trị và quản lý các hệ thống sản xuất, dịch vụ.

Thay đổi cách sống

Người ta cho rằng CMCN 4.0 sẽ làm mất công việc của con người. Đây là một sự thật, việc

lo lắng là đúng đắn, bởi vì các cuộc cách mạng công nghiệp trước đây đều đã cảnh báo điều này.

Tuy nhiên, con người có năng lực sáng tạo không giới hạn, và nhờ có "sự lo lắng" mà con người luôn tìm cách tự chuyển hóa để phù hợp với những thay đổi của môi trường. Nếu như chúng ta không phát triển năng lực tư duy, đổi mới và sáng tạo thì chúng ta sẽ không được tin dùng vào việc "điều khiển" hay "hợp tác" với các thiết bị rô-bốt tương lai. Năng lực tư duy và thích ứng của con người vốn độc đáo hơn hẳn các loài vật và những cổ máy trí tuệ nhân tạo.

Trong tương lai con người sẽ hưởng lợi từ những thành quả của CMCN 4.0, ví dụ các nhu cầu cá nhân được đáp ứng một cách nhanh chóng và chất lượng. CMCN 4.0 sẽ giúp các doanh nghiệp tăng tính linh hoạt trong sản xuất, nâng cao năng suất và tính hiệu quả. Bên cạnh đó, doanh nghiệp cũng rút ngắn thời gian đưa sản phẩm ra thị trường và người tiêu dùng sẽ hưởng lợi từ giá cả cạnh tranh đến việc cá nhân hóa yêu cầu khách hàng.

Trong giáo dục, con người sẽ tiếp cận một kho tri thức vô tận mà ít bị hạn chế về rào cản ngôn ngữ. Cá nhân học tập thuận lợi hơn với

TS Nguyễn Thanh Tùng trình bày tham luận tại hội thảo. Ảnh: Đức Lộc

“ CMCN 4.0 sẽ phá vỡ hầu hết “quy tắc” truyền thống, vì thế công tác đào tạo cũng cần thay đổi để giúp thế hệ trẻ đáp ứng được những đổi mới trong tương lai. ”

tính trực quan và tương tác cao hơn. Tuy nhiên, CMCN 4.0 đòi hỏi con người có năng lực để sử dụng và kết nối với hệ thống này.

CMCN 4.0 cũng sẽ làm thay đổi cách sống, giao tiếp, liên kết và làm việc của con người. Cuộc sống có vẻ dễ dàng hơn nhưng cũng đối mặt với những thách thức trong việc đáp ứng nhu cầu làm việc tiên bội, kỹ thuật hơn.

5 kỹ năng thiết yếu cho sinh viên

Những phân tích trên cho thấy để thích ứng với CMCN 4.0, sinh viên, học sinh cần phải trang bị năng lực sáng tạo, học tập suốt đời và tiếp cận với công nghệ kỹ thuật số. Trong đó, các bạn trẻ phải được trang bị ít nhất 5 kỹ năng sau:

Kỹ năng hợp tác. Đây là một kỹ năng quan trọng trong hội nhập, giúp con người biết hợp tác, tương tác với nhau và với máy móc thông minh để tồn tại, phát triển. Năng lực này có thể được rèn luyện ngay trên giảng đường bằng những dự án nhỏ hay các bài tập nhóm.

Kỹ năng giao tiếp. Trong thời đại kỹ thuật số, khả năng giao tiếp, truyền thông là chìa khóa giúp con người tiếp cận nhanh với kho tri thức nhằm hoàn thành tốt mục tiêu của mình. Giao tiếp ở đây là năng lực lắng nghe và thấu hiểu tha nhân, cũng như trình bày, biểu đạt nhanh và chính xác ý tưởng của mình. Không được “đóng khung” trong “nghệ thuật giao tiếp” bởi điều đó

chỉ làm con người thêm “xơ cứng” giữa xu thế công nghệ đang ngày càng lấn át các mối quan hệ xã hội và cá nhân.

Kỹ năng sáng tạo. Tư duy sáng tạo giúp con người tìm ra giải pháp linh hoạt, thích hợp với các điều kiện hoạt động nhằm phục vụ các yêu cầu bên ngoài và nhu cầu cá nhân một cách hợp lý nhất. Sáng tạo trước hết là phải biết chấp nhận sự khác biệt của người khác và công nhận người khác để cùng phát triển.

Kỹ năng tư duy phản biện. Đó là khả năng phân tích, đánh giá và phản hồi nhận thức của bản thân để mở rộng tri thức, nâng cao năng lực tư duy và sự thích ứng tốt nhất. Ngoài ra, đó còn là khả năng biết đặt nhiều câu hỏi để đi đến gốc rễ của vấn đề nhằm đạt hiệu quả trong học tập và làm việc.

Kỹ năng học tập suốt đời. Ý thức học tập suốt đời giúp con người luôn sẵn sàng đón nhận và tiếp cận với cái mới, mở rộng kho tri thức cũng như năng lực tư duy của bản thân. Tinh thần học tập suốt đời sẽ giúp mỗi cá nhân có được tâm thế và năng lực thích ứng trong xu thế đổi mới và sáng tạo của thế giới.

Thay đổi cách đào tạo

CMCN 4.0 sẽ phá vỡ hầu hết “quy tắc” truyền thống, vì thế công tác đào tạo cũng cần thay đổi để giúp thế hệ trẻ đáp ứng được những đổi mới trong tương lai.

Việc dạy và học ở giảng đường đại học là môi trường thuận lợi nhất để giúp thế hệ trẻ tiếp cận và hoàn thiện dần các kỹ năng thiết yếu. Trong quá trình đào tạo, cần chú trọng phần hướng dẫn thực hành, ứng dụng công nghệ kỹ thuật hơn là trình bày lý thuyết suông và ghi chép các công thức. Ví dụ, hiện nay Microsoft tặng miễn phí các công cụ học tập để người học chủ động trong việc tự học cũng như luyện tập kỹ năng tương tác với công nghệ kỹ thuật cao, hay ĐH MIT cũng tặng miễn phí chương trình tự học công nghệ thông tin bằng bất cứ ngôn ngữ nào...

Cần chú trọng đào tạo nhân lực cho các lĩnh vực nòng cốt trong CMCN 4.0 như công nghệ thông tin, công nghệ sinh học, rô-bốt... Bên cạnh đó cũng cần trang bị đầy đủ các phương tiện giảng dạy hiện đại để giúp sinh viên, học sinh làm quen với học trực tuyến, học online, trường học ảo, phòng thí nghiệm ảo... nhằm tối ưu hóa phương pháp học tập ■

Ô nhiễm không khí: VẤN NẠN CỦA ĐÔ THỊ?

Trung tuần tháng 9 vừa qua, vấn đề ô nhiễm không khí đã trở thành điểm nóng trên các phương tiện truyền thông đại chúng. Các chỉ số do AirVisual công bố cho thấy mức độ ô nhiễm của hai đô thị lớn nhất Việt Nam liên tục đứng top đầu thế giới đã gây nên mối lo ngại cho người dân.

Phan Yên thực hiện

PGS.TS Hồ Quốc Bằng thuyết trình Hội thảo về Khí tượng Thủy văn Môi trường và Biên đổi khí hậu.

Tuy nhiên, ô nhiễm không khí có phải là một vấn đề mới nổi? Dù sau hiện trạng này là gì? *Bản tin DHQG-HCM* đã có cuộc trao đổi với PGS.TS Hồ Quốc Bằng - Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu ô nhiễm không khí và biến đổi khí hậu, Viện Môi trường và Tài nguyên DHQG-HCM để làm sáng tỏ vấn đề trên.

Hoạt động giao thông là thủ phạm

* *Thưa ông, tác động của quá trình đô thị hóa đối với ô nhiễm không khí như thế nào?*

- Ô nhiễm không khí (ONKK) không chỉ là vấn đề nóng tập trung ở các đô thị phát triển, các khu, cụm công nghiệp... mà đã trở thành mối quan tâm của toàn xã hội. Quá trình đô thị hóa cùng với các hoạt động phát triển kinh tế - xã hội

chưa được quản lý và kiểm soát tốt gây ảnh hưởng tiêu cực đến chất lượng môi trường không khí (MTKK). Áp lực lên MTKK có sự thay đổi tùy theo đặc thù phát triển của từng vùng miền và quy mô tính chất của từng nguồn thải. Số lượng đô thị tăng nhanh chóng kèm với gia tăng nhanh dân số đô thị (hiện chiếm 32% tổng dân số toàn quốc) trong khi cơ sở vật chất chưa đáp ứng nhu cầu là nguyên nhân dẫn đến các vấn đề MTKK ở các đô thị loại I và II.

Hoạt động xây dựng, cải tạo và xây mới các khu chung cư, khu đô thị, cầu đường, sửa chữa nhà, vận chuyển vật liệu và phế thải xây dựng... diễn ra ở khắp nơi, làm phát tán bụi vào MTKK xung quanh. Ngoài ra, mật độ cây xanh chưa đạt tiêu chuẩn về độ che phủ các đô thị. Cụ thể, tại thủ đô Hà Nội và TP.HCM diện tích này mới đạt $<4\text{m}^2/\text{người}$, thấp hơn so với yêu cầu của tiêu chuẩn ($10-15\text{m}^2/\text{người}$) và không đáp ứng vai trò lá phổi xanh giảm thiểu ONKK.

* *Theo ông, nguyên nhân gây ô nhiễm không khí tại các đô thị ở Việt Nam là gì? Đầu là nguyên nhân chính?*

- Nhìn chung nguyên nhân gây ONKK tại các đô thị ở Việt Nam lần lượt là hoạt động giao thông, nguồn thải công nghiệp và hoạt động dân sinh. Ở TP.HCM, tính đến tháng 4/2017, thành phố có 9 triệu phương tiện đang hoạt động, trong đó hơn 600 ngàn ô tô, gần 7,5 triệu xe máy (chưa tính đến lượng xe "nhập cư" từ các tỉnh). Đến nay thành phố có 3 khu chế xuất và 16 khu công nghiệp, cùng với hàng ngàn nhà máy khác vây quanh. Do đó, TP.HCM đang đối mặt với vấn đề ô nhiễm môi trường và đặc biệt là ONKK với các số liệu quan trắc tại các nút giao thông luôn cao hơn so với các trạm dân sinh và công nghiệp.

Một trong những nghiên cứu của Trung tâm Nghiên cứu ô nhiễm không khí và biến đổi khí hậu là: "Thiết lập bản đồ lan truyền ONKK đối với hoạt động giao thông, sản xuất công nghiệp tại TP.HCM" do Sở KH&CN TP.HCM quản lý.

Theo đó, các chất thải gây ONKK chủ yếu là NOx, CO, SO₂, CH₄ đến từ hoạt động giao thông. Ở các khu đô thị, giao thông thải ra

khoảng 50% lượng NOx trong không khí. NOx cơ thể không vận chuyển được oxy, gây ngạt. Sau một thời gian tiềm tàng dẫn tới phù phổi cấp, tím tái cơ thể, biểu hiện co giật và hôn mê. Khi tiếp xúc với NOx ở các nồng độ thấp (nhiêm độc mạn tính) có các biểu hiện sau: kích ứng mắt, rối loạn tiêu hóa, viêm phế quản, tổn thương răng.

Đồng thời, hoạt động giao thông tạo ra 99% trong tổng phát thải CO của toàn TP.HCM, trong đó phát thải từ xe gắn máy là cao nhất, chiếm đến 90%. CO là một chất khí không màu, không mùi, bắt cháy và có độc tính cao cực kỳ nguy hiểm, nếu hít thở phải một lượng quá lớn CO sẽ dẫn tới thương tổn do giảm oxy trong máu hay tổn thương hệ thần kinh cũng như có thể gây tử vong. Nồng độ chỉ khoảng 0,1% cacbon monoxit trong không khí cũng có thể nguy hiểm đến tính mạng.

Đối với phát thải nguồn công nghiệp chủ yếu tập trung vào các nhóm ngành dệt may với tỷ lệ phát thải NOx, CO, SO2, TSP cao nhất so với các ngành còn lại. Đây là nhóm ngành thế mạnh của TP.HCM với số lượng các doanh nghiệp nhiều nhất, đòi hỏi lượng lớn nhiên liệu phục vụ cho sản xuất như khí hóa lỏng (LPG), các loại dầu FO, DO, cùi gỗ, cùi trầu làm cho lượng phát thải ở ngành này chiếm tỷ lệ khá cao.

Kẻ giết người thầm lặng

* Ô nhiễm không khí ảnh hưởng thế nào đến sức khỏe của người dân thua ông?

- Ô nhiễm không khí có thể xem là "kẻ giết người thầm lặng", khiến cho gần 600 ngàn trẻ em dưới 5 tuổi tử vong hằng năm. Theo thống kê của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), năm 2014, 92% dân số thế giới sống ở khu vực có chất lượng không khí không đạt hướng dẫn của tổ chức này. 2015, số ca tử vong trên thế giới do ONKK xấp xỉ 7 triệu ca, trong đó 2,8 triệu ca do ONKK trong nhà, 4,2 triệu ca do ONKK xung quanh.

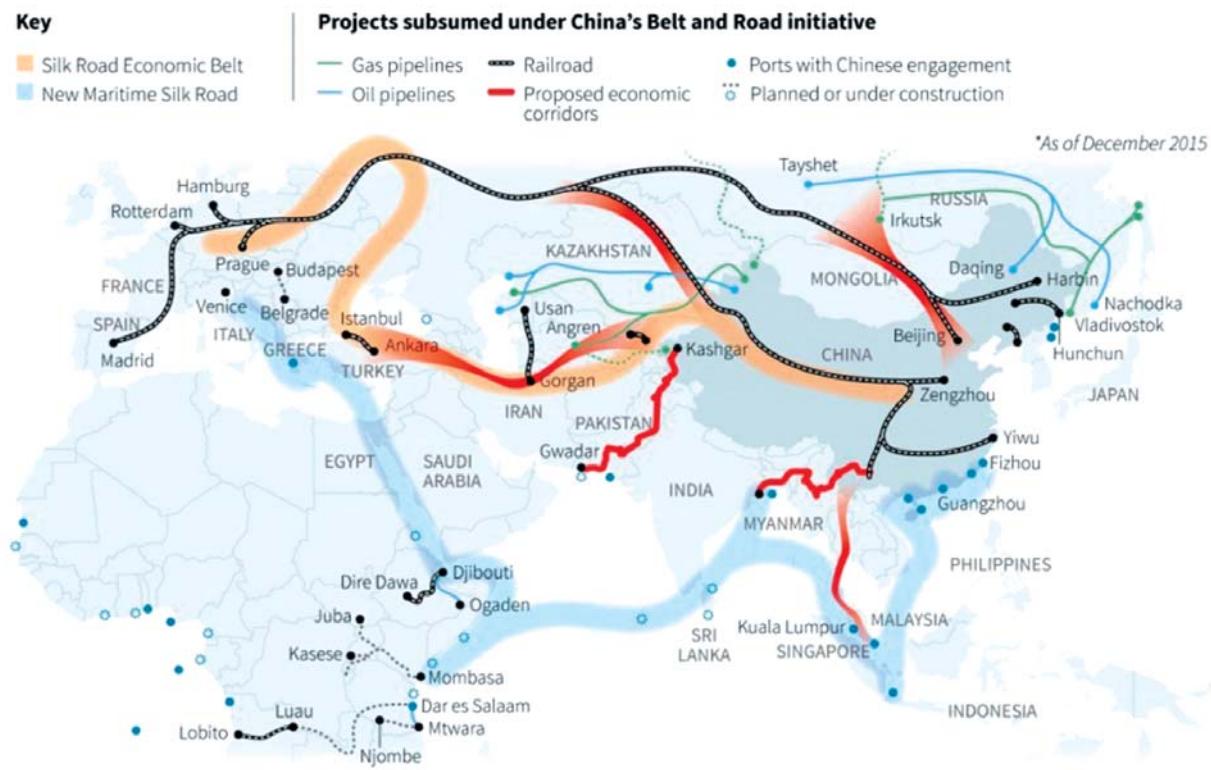
ONKK còn là nguyên nhân của 19% ca tử

vong do bệnh tim mạch, 24% số ca tử vong do bệnh tim thiếu máu cục bộ, 21% số ca tử vong do đột quỵ, 23% số ca tử vong do ung thư. Những nguyên nhân chính gây tử vong do ONKK là đột quỵ, bệnh tim mạch, bệnh phổi tắc nghẽn mạn tính, ung thư và các bệnh nhiễm trùng hô hấp. Ở mức độ cấp tính, ONKK gây suy nhược, chóng mặt, say, co giật, ảnh hưởng tới tim, phổi (kích thích màng nhầy), ngứa mắt, mệt mỏi thần kinh, buồn ngủ, uể oải, hôn mê... Ở tình trạng mạn tính, không khí ô nhiễm có thể dẫn đến hen suyễn, viêm phế quản mạn... Các chất ô nhiễm trong không khí xung quanh cũng có khả năng gây ung thư phổi. Ngoài ra cũng liên quan đến các bệnh tim mạch, thần kinh.

* Theo ông, để đảm bảo chất lượng không khí an toàn tại các đô thị, các cấp chính quyền cần phải làm gì?

- Trước tiên, chính quyền ở các đô thị phải đeo đạc và công bố tức thời và liên tục thông tin về chất lượng không khí. Ở TP.HCM, chính quyền cần kiểm tra đột xuất xe cơ giới và xe gắn máy đang lưu thông. Thành phố sẽ lập nhóm công tác kiểm tra xe cơ giới gồm các đại diện từ Sở GTVT, Cục Đăng kiểm, UBND, Chi cục Bảo vệ Môi trường và cảnh sát giao thông.

Đồng thời, TP.HCM cần thực hiện thí điểm Dự án cải thiện giao thông công cộng. Theo đó, thành phố tổ chức rà soát và đánh giá các hỗ trợ tài chính ngắn hạn để thành lập mới các đội xe buýt và các tuyến xe. Sở GTVT sẽ soạn thảo các quy định cần thiết để hỗ trợ tài chính phục vụ các tuyến xe mới cũng như xây dựng kế hoạch mở rộng mạng lưới xe buýt. Thành phố cũng cần đầu tư phòng thí nghiệm quan trắc ONKK. Hằng năm, các phòng thí nghiệm này sẽ lựa chọn và quan trắc các điểm nóng về ONKK, quan trắc thụ động 1 tháng/điểm, quan trắc 2 mùa/năm để cảnh báo người dân ngay khi có ONKK cũng như giúp thành phố có kế hoạch kiểm soát chất lượng không khí hiệu quả ■

Tham vọng hồi sinh Con đường Tơ lụa của Trung Quốc thông qua sáng kiến Vành đai, Con đường thế kỷ XXI. Nguồn: **Reuters**

BÀN VỀ SỰ TRỒI DẬY CỦA TRUNG QUỐC

Các chính sách phát triển, tư tưởng kiến tạo quốc gia và những vấn đề liên quan Trung Quốc luôn là đề tài lôi cuốn sự quan tâm không chỉ riêng học giới quốc tế mà còn là mối quan ngại của hầu hết người dân tại các nước láng giềng của quốc gia này. Do vậy, việc thảo luận để đưa ra những nhận thức chuẩn mực và khách quan về Trung Quốc là nhu cầu bức thiết trong bối cảnh nhiều biến động xoay quanh quan hệ giữa các nước với Trung Quốc hiện nay.

Phiên An - Nguyễn Nhung

Dó cũng là mục đích của buổi tọa đàm "Sự trỗi dậy của Trung Quốc" do Khoa Quan hệ Quốc tế, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức vào tháng 9 vừa qua.

Thiên hạ quan của Trung Quốc
TS Lê Vĩnh Trương - thành viên Quý Nghiên

cứu Biển Đông, diễn giả của buổi tọa đàm, cho rằng để hiểu về Trung Quốc, cách hành xử cũng như tư duy của họ, cần phải hiểu được "thiên hạ quan" của quốc gia này. Theo đó, thiên hạ quan của Trung Quốc được hình thành từ thời cổ đại với các thuyết về thiên mệnh, thiên tử.

"Họ cho rằng Trung Quốc là trung tâm vũ trụ chứ không chỉ là trung tâm của thế giới.

"Thiên hạ" tức dưới trời, trong hoàn vũ" - TS Trương phân tích.

Chuyên gia nghiên cứu Trung Quốc cũng nói thêm, văn hóa xem người bên ngoài trung tâm là man di, nhung địch cản trở người Trung Quốc có một tầm nhìn khoáng đạt ra ngoài bầu trời thiên hạ quan của họ. Tuy nhiên, vào thời hiện đại, một thiên hạ quan đổi mới đã xuất hiện khi Mao Trạch Đông chủ trương Hán hóa Chủ nghĩa Marx để loại trừ đối thủ và phổ một cách nhìn thế giới mới cho Trung Quốc.

Lý giải việc Trung Quốc không chấp nhận tam quyền phân lập, tự do hay dân chủ theo các triết thuyết của phương Tây, TS Lê Vĩnh Trương đã dẫn lại nhận định của học giả Martin Jacques trong tác phẩm Khi Trung Quốc thống trị thế giới: "Người Trung Quốc là một quốc gia - văn hóa được hình thành lâu đời, vốn hoàn toàn khác biệt với những quy phạm và tiêu chuẩn được phát triển bởi phương Tây. Đây là thiên hạ quan của người Trung Quốc".

"Gần đây, ngay cả cách nói của ngoại trưởng

Trung Quốc khi sang Việt Nam đàm phán về vấn đề giàn khoan HD 981, đặt trong vùng đặc quyền kinh tế của Việt Nam tháng 5/2014 cũng bao hàm thái độ kể cả: 'Lãng tử hồi đầu'. Cách nói chứng tỏ một náo trạng và hành xử khác với quy chuẩn của thế giới văn minh hiện đại" - TS Lê Vĩnh Trương bình luận.

Theo TS Lê Vĩnh Trương, dựa trên nền tảng thiên hạ quan này, mỗi lãnh đạo hiện đại của Trung Quốc đều cố gắng tạo ra dấu ấn lý luận cho riêng mình. Đặng Tiểu Bình với lý thuyết "Mèo thực dụng", Giang Trạch Dân với "Ba đại diện", Hồ Cẩm Đào với "Xã hội hài hòa" và Tập Cận Bình với "Giấc mơ Trung Hoa". Mỗi lời kêu gọi ở từng giai đoạn của các lãnh đạo đã đưa Khổng Tử và các viễn mang tên ông trở lại thế kỷ XXI.

"Thiên hạ quan Trung Quốc đi cùng chủ nghĩa dân tộc, kế đó là Khổng giáo và chủ nghĩa cộng sản mang màu sắc Trung Quốc là những lý luận mà nhà cầm quyền Trung Quốc đang sử dụng để cai trị quốc gia này và hành xử với thế

Lo chuyện lớn hơn là đầu độc người Việt

Trao đổi với chuyên gia kinh tế Hoàng Dũng - Viện trưởng Viện Nghiên cứu và Phát triển Giá trị cốt lõi Việt Nam, về vấn đề thương lái Trung Quốc phá hoại kinh tế Việt Nam và bắn phá tàu cá của ngư dân Việt, TS Lê Vĩnh Trương cho rằng, cần phân tích vấn đề một cách thấu đáo.

Nhà nghiên cứu này cho rằng về chuyện thương lái Trung Quốc thu mua lá điều, đưa hấu giữa thương lái Trung Quốc và nông dân Việt là chuyện thuận mua vừa bán chứ không liên quan chính sách vĩ mô của giới cầm quyền Trung Quốc.

"Tôi là một người làm doanh nghiệp, tôi hiểu được việc do tham mà nhận tiền cọc sau đó chặt hết cây của mình, rồi khi người ta không tới mua, lại kéo đến chính phủ thì hành động đó không phải là hành động của một doanh nhân chuyên nghiệp. Nếu tôi là một người dưới trướng Tập Cận Bình, tôi sẽ lo chuyện lớn hơn là việc đầu độc người dân Việt Nam" - TS Lê Vĩnh Trương cho biết.

Về vấn đề bắn chìm tàu cá, theo TS Trương, điều này liên quan hai việc như sau: một là kinh doanh, tranh chấp ngư trường; hai là để đo lường thái độ của chính phủ, thăm dò động thái của Việt Nam. Tức vừa ở cấp độ giữa các ngư dân với nhau và cũng có những chủ đích từ giới cầm quyền Trung Quốc.

Trả lời câu hỏi của sinh viên về vấn đề Việt Nam không tham gia bất kỳ hiệp ước liên minh quân sự nào, liệu sẽ bất lợi trong việc giải quyết vấn đề Biển Đông với Trung Quốc, TS Lê Vĩnh Trương khẳng định: "Chính sách cùng các ứng xử ngoại giao của Việt Nam hiện nay đã là lựa chọn hiệu quả nhất".

TS Lê Vĩnh Trương tốt nghiệp Cử nhân ngành Ngữ văn Anh, Trường ĐH Tổng Hợp TP.HCM năm 1989. Sang Mỹ du học vào đầu thập niên 1990, ông tốt nghiệp MBA tại Open University năm 1998, và hoàn thành chương trình DBA tại California Southern năm 2002. Hiện tại ông đang theo học ngành Cao học Hán Nôm tại Trường ĐHKHXH&NV ĐHQG-HCM.

TS Lê Vĩnh Trương còn được biết đến với vai trò là Chủ tịch Công ty Air Sea Transportation (liên doanh Hong Kong - Việt Nam) và thành viên của Quỹ Nghiên cứu Biển Đông (Southeast Asian Sea Foundation). Ông từng tham gia giảng dạy tại một số trường đại học như Open University, Trường ĐH Tôn Đức Thắng, Trường ĐH Kinh tế Kỹ thuật Long An, PACE...

Năm 2019, TS Lê Vĩnh Trương công bố tác phẩm Bàn về Trung Quốc trỗi dậy (NXB Tổng hợp TP.HCM ấn hành) thu hút sự quan tâm của độc giả và được giới nghiên cứu đánh giá cao.

Anh Vũ

TS Lê Vĩnh Trương thảo luận tại tọa đàm. *Ảnh: Phiên An*

giới hiện nay. Những hoạt động thiết lập 'cửu đoạn tuyến' (2007), vùng nhận dạng phòng không ADIZ (2013), con đường tơ lụa trên biển (2015) cũng phần nào thể hiện ý tưởng của một Trung Quốc trỗi dậy trên tinh thần thiên hạ quan này" - TS Lê Vĩnh Trương đánh giá.

Trỗi dậy hòa bình hay uy hiếp?

Phân tích Trung Quốc dưới thời đại Tập Cận Bình, TS Lê Vĩnh Trương cho rằng, những liên kết liên hoàn trong chính sách của vị lãnh đạo này nằm ở việc tiến hành Giác mơ Trung Hoa. Giác mơ này gồm 9 giấc mơ cấu thành là cường quân mộng, cường quốc mộng, phát triển mộng, hạnh phúc mộng, hòa hài mộng, hòa

bình mộng, văn hóa mộng, lục sắc mộng và pháp trị mộng.

"Trung Hoa mộng" được Tập Cận Bình trình bày vào tháng 11/2012 khi ông nắm toàn quyền lãnh đạo quốc gia này tại Đại hội Đảng Cộng sản Trung Quốc lần XVIII, nhằm xúc tiến chính sách mới về kinh tế của ông. Chính sách này gồm 3 nội dung lớn: Thương Hải tự mâu khu, Hoàng kim thủy đạo và Nhất đới nhất lộ.

Theo đó, Thương Hải tự mâu khu (Khu mậu dịch tự do Thương Hải) là sự tự do hóa mậu dịch, tự do hóa đầu tư, đơn giản hóa hành chính, quốc tế hóa tài chính và các nội dung khác. Về Hoàng kim thủy đạo (Thủy đạo vàng), được Tập Cận Bình đề xuất vào tháng 7/2013 nhằm biến lưu vực sông Trường Giang - giao thông của các con sông trong nước, thành một thủy đạo vàng. Còn Nhất đới nhất lộ (Một vòng đai, một con đường - BRI) được Tập Cận Bình kêu gọi thiết lập khi thăm 4 nước Trung Á vào tháng 9/2013. BRI gồm hai phần: Một vòng đai là con đường tơ lụa trên biển của thế kỷ XXI, khởi hành từ Trung Quốc đi qua Đông Nam Á, Ấn Độ Dương và tiến sang châu Phi. Một con đường, tức đường tơ lụa có 3 nhánh chính đi từ Trung Quốc, Tân Cương qua các nước Trung Á và tiến sang châu Âu. Theo đó có 3 hướng chính của BRI: Từ nội địa Trung Quốc sang Trung Á, Nga và châu Âu; từ Trung và Tây Á sang vịnh Ba Tư và Địa Trung Hải; từ Trung Quốc xuống Biển Đông, nam Thái Bình Dương sang Ấn Độ Dương và châu Phi.

(Xem tiếp trang 36)

Chúng ta có thực sự hiểu Trung Quốc?

Thảo luận tại tọa đàm, TS Dương Ngọc Dũng - Trưởng Bộ môn Kinh tế quốc tế, Khoa Quan hệ Quốc tế, Trường ĐH KHXH&NV, cho rằng hiện nay trên các mạng xã hội đang phổ biến thái độ chống Trung Quốc một cách toàn diện và cực đoan. Điều này dẫn đến nhiều ngộ nhận như cuộc thảo luận giáo dục chữ Hán trước đây.

"Liệu chúng ta có thực sự hiểu Trung Quốc? Hay chỉ hô hào bằng những khẩu hiệu ái quốc chung chung? Ngạn ngữ Anh có câu: 'Ôm lấy người bạn của bạn và hãy ôm kẻ thù của bạn chặt hơn'. Tôi không có ý nói rằng Trung Quốc là kẻ thù của chúng ta nhưng đây là quốc gia mà chúng ta buộc phải nghiên cứu sâu, 'ôm chặt' và khảo sát kỹ hơn. Nếu chúng ta nghĩ rằng sự trỗi dậy của Trung Quốc là mối đe dọa cho an ninh và quan hệ quốc tế, chúng ta càng phải có những nghiên cứu sâu hơn nữa về họ" - TS Dương Ngọc Dũng nhấn mạnh.

TS Dương Ngọc Dũng cũng lưu ý cần phân biệt thái độ của người dân và thái độ của cộng đồng học thuật đối với Trung Quốc. Giới nghiên cứu cần giữ thái độ khách quan và khiêm tốn dù giữa hai nước xảy ra bất kỳ vấn đề nào.

"Mọi tài liệu nghiên cứu và thông tin được cung cấp cho học giới đều do nhà nước cho phép. Do đó chúng ta phải thật sự khiêm tốn và nhận thức rằng nó vẫn mang tính tương đối, giả định và phần lớn là suy đoán" - TS Dũng cho biết.

Phan yên

Nobel Vật lý 2019: CHÚNG TA Ở ĐÂU TRONG VŨ TRỤ?

Ngày 8/10, Viện Hàn lâm Khoa học Thụy Điển đã xướng tên ba nhà khoa học trong lĩnh vực Vật lý: James Peebles (Mỹ), Michel Mayor và Didier Queloz (Thụy Sĩ). Những đóng góp của họ đã "công hiến cho sự hiểu biết về sự tiến hóa của vũ trụ và vị trí của Trái Đất trong vũ trụ".

Hoài Chung

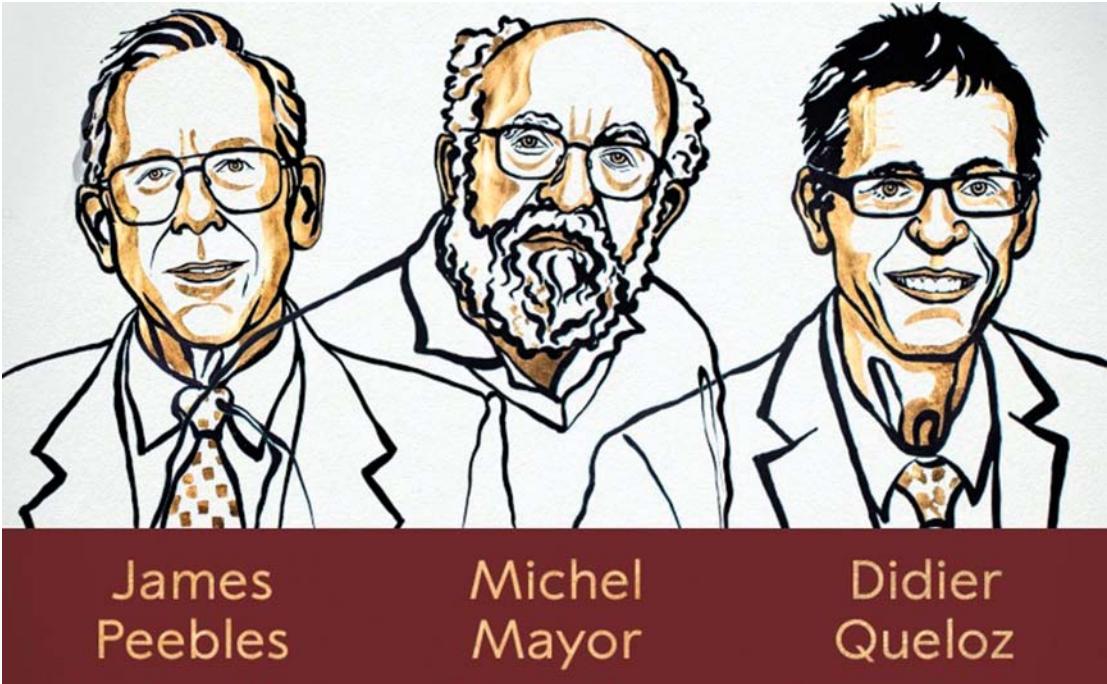
Con người chỉ biết 5% về vũ trụ

Mãi đến giữa thế kỷ XX, vũ trụ học chung quy vẫn chỉ là các mốc nối giữa những suy đoán hoặc dự báo về mặt lý thuyết từ việc tính toán, trên cơ sở Thuyết tương đối của Einstein và một vài quan sát thực nghiệm. Điều này khiến vũ trụ học vẫn chưa thể trở thành một ngành khoa học chính xác. Các nghiên cứu của James Peebles chính là những nỗ lực đầu tiên để tạo nên ngành vũ trụ học hiện đại, biến các phỏng đoán lý thuyết trở thành các mô hình đi kèm tiên đoán định lượng và thực nghiệm kiểm chứng, ngang hàng với các ngành khoa học chính xác khác.

Nhờ có những nền tảng từ đóng góp của Peebles, trong hơn 50 năm qua, nhận thức của con người về vũ trụ đã có thêm những gam màu

mới, lịch sử vũ trụ dần liền mạch. Mô hình Big Bang mô tả vũ trụ từ thuở sơ khai nhất, khoảng 14 tỷ năm trước, khi mọi thứ tồn tại trong trạng thái cực kỳ "nóng bỏng" và "đậm đặc". Sau Big Bang, vũ trụ không ngừng giãn nở và nguội dần. Khoảng 400.000 năm sau Big Bang, vũ trụ trở nên trong suốt và ánh sáng có thể truyền đi trong không gian. Đến tận ngày nay, bức xạ cổ xưa này gọi là bức xạ nền vũ trụ - đã được Peebles phát hiện - vẫn ở quanh chúng ta và mã hóa trong nó nhiều bí ẩn của vũ trụ. Bằng việc sử dụng các công cụ lý thuyết và phép tính toán của mình, Peebles đã diễn tả các dấu vết về thời sơ khai của vũ trụ và khám phá ra nhiều quá trình vật lý.

Kết quả đó cho thấy chúng ta chỉ mới biết được 5% của vũ trụ, là phần vật chất cấu tạo nên các thiên thể, vật thể ta thấy và chính chúng ta. 95% còn lại là phần vật chất tối, năng lượng tối mà chúng ta chưa biết được thực sự chúng là gì,

và đây chính là bí ẩn và thách thức cực kỳ lớn cho vật lý hiện đại.

Cuộc tìm kiếm các "ngoại hành tinh"

Trong một bối cảnh khác, tháng 10/1995, hai nhà khoa học Michel Mayor và Didier Queloz lại tìm ra những mảnh ghép vũ trụ khác thú vị không kém. Đó là các "ngoại hành tinh", tức những hành tinh ngoài hệ mặt trời. Thời điểm đó, họ tuyên bố đã phát hiện một hành tinh đang xoay quanh một ngôi sao tương tự mặt trời, trong chính ngân hà của chúng ta. Tại Đài thiên văn Haute - Provence miền Nam nước Pháp, nhờ các thiết bị được thiết kế đặc dụng, họ đã quan sát được hành tinh 51 Pegasi b - một quả cầu khí có thể so sánh với Mộc Tinh.

Khám phá này đã khởi phát một cuộc cách mạng trong thiên văn học và đến nay, hơn 400 ngoại hành tinh trong dải ngân hà đã được tìm ra. Con số này vẫn ngày càng tăng lên, với đa dạng các kích cỡ, hình dạng và quỹ đạo. Điều này thách thức những hiểu biết trước đó của loài người về các hệ hành tinh và thôi thúc các nhà khoa học xem xét lại những lý thuyết về quá trình vật lý diễn ra sau nguồn gốc của các hành tinh.

Nhưng trước khi đứng trên đỉnh vinh quang này, những khám phá ban đầu của Michel Mayor và Didier Queloz đã bị giới khoa học phủ nhận. Hành tinh mà họ quan sát khi ấy có kích thước quá lớn. Nó có đường kính tương đương Sao Mộc nhưng lại nằm rất gần ngôi sao chủ, chỉ bằng 1/20

lần khoảng cách từ Trái Đất đến Mặt Trời.

"Chúng tôi cũng ngạc nhiên như mọi người vì hành tinh mà chúng tôi tìm thấy thực sự là một thứ kỳ quái. Nó không phải những gì mà bạn mong đợi về một ngoại hành tinh. Tôi đã thảo luận rất nhiều với Mayor, thậm chí cố gắng chứng minh rằng mình đã sai, đó không phải là một ngoại hành tinh nhưng cuối cùng, chúng tôi vẫn phải nói rằng đó là lời giải thích duy nhất" - Queloz chia sẻ.

Phải mất một thời gian dài sau đó, công trình nghiên cứu của Queloz và Mayor mới có được sự công nhận trong cộng đồng thiên văn học, đánh dấu bước khởi đầu cho lĩnh vực nghiên cứu ngoại hành tinh.

Song hành cuộc truy tìm các ngoại hành tinh này chính là một cuộc tìm kiếm khác vẫn luôn kích thích trí tò mò của nhân loại. Trong khi chúng ta vẫn đang háo hức đi tìm một dạng sống nào đó trên Hỏa Tinh, còn một mảnh đất cực kỳ rộng lớn màu mỡ với nhiều hy vọng hơn đang nằm ngoài vị trí của chúng ta. Hàng loạt các dự án tìm kiếm ngoại hành tinh đã hoạch định triển khai, và rất có thể chúng ta sẽ trả lời được câu hỏi dai dẳng: Liệu có sự sống nào khác ngoài kia?

Bức tranh toàn cảnh của vũ trụ vẫn sẽ là một thách thức cam go nhưng đầy hứa hẹn trong nền khoa học hiện đại và tương lai. Những khám phá không ngừng về thiên văn đã thực sự tái định hình nhận thức của nhân loại về vũ trụ bao la và vị trí của chúng ta trong nó ■

GS Võ Văn Tới hướng dẫn sinh viên thực hành với máy Functional Near-Infrared Spectroscopy (fNIRS). *Ảnh: Kim Quyên*

"BỐ GIÀ" NGÀNH KỸ THUẬT Y SINH

GS Võ Văn Tới là một trong những trí thức Việt kiều có nhiều đóng góp cho sự phát triển của ĐHQG-HCM. Ông chính là người sáng lập ngành kỹ thuật y sinh (KTYS) mới mẻ và hứa hẹn ở Trường ĐH Quốc Tế. Trong mắt giảng viên và sinh viên, ông không chỉ là nhà nghiên cứu đầu ngành mà còn là "người bố" khơi nguồn cảm hứng, lan tỏa đam mê khoa học cho thế hệ trẻ.

Kim Quyên

Tuy sống ở nước ngoài hơn 40 năm nhưng GS Võ Văn Tới vẫn giữ đậm khí chất của người Sài Gòn: hào sảng, đôn hậu và đầy ắp tình cảm qua từng câu chữ.

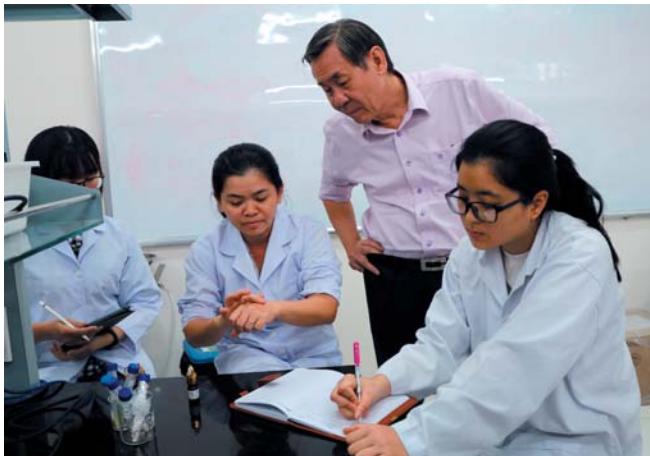
Chọn phương án thứ ba

Vào đầu thập niên 1980, Võ Văn Tới theo học tiến sĩ ngành kỹ thuật cơ khí chính xác (Micro - Engineering) tại Thụy Sĩ. Tuy nhiên,

ông vẫn đau đáu về những vấn đề liên quan đến sức khỏe con người.

Trong một lần gặp gỡ vị giáo sư người Mỹ, ông có dịp hiểu hơn về ngành KTYS và tiềm năng phát triển của nó trong tương lai. Đây là lĩnh vực hoàn toàn mới lạ nhưng phù hợp với hướng nghiên cứu mà ông mong ước theo đuổi. Năm 1983, bài luận về lĩnh vực KTYS thành công đã giúp ông nhận bằng tiến sĩ và giành được học bổng nghiên cứu sau tiến sĩ trong chương trình liên kết giữa hai trường danh giá hàng đầu Hoa Kỳ - Trường Y của ĐH Harvard và Học viện Công nghệ Massachusetts (MIT). Hơn một năm sau, ông bắt đầu giảng dạy ở ĐH Tufts của Mỹ. Đến năm 2003, ông sáng lập Bộ môn KTYS và được Đại học Tufts trao giải "Giáo sư giỏi nhất".

Năm 2004, Tổng thống Mỹ G. Bush bổ nhiệm GS Võ Văn Tới làm thành viên Hội đồng Quản trị của Quỹ Giáo dục Việt Nam (Vietnam Education Foundation - VEF). Đây là tổ chức do Quốc hội Hoa Kỳ thành lập để hỗ trợ Việt Nam phát triển giáo dục sau đại học về khoa học kỹ thuật. Năm 2007, ông được bầu chọn làm Giám đốc Điều hành VEF. Nhờ đó ông có nhiều cơ hội trở về Việt Nam hơn.

GS Võ Văn Tới và TS. Nguyễn Thị Hiệp (áo trắng ở giữa, bên trái) đang thảo luận về Tế bào gốc cùng sinh viên trong phòng LAB. *Ảnh: Kim Quyên*

GS Võ Văn Tới kể: "Đại học Tufts cho tôi nghỉ tối đa hai năm để làm giám đốc VEF. Nhưng VEF thấy tôi làm việc tốt nên họ muốn giữ tôi ở lại. Lúc đó, tôi phân vân: Mình ở Đại học Tufts hai mươi mấy năm rồi, nếu quay lại cũng tiếp tục giảng dạy thôi. Còn ở VEF thì chỉ lo về thủ tục hành chính chứ không liên quan gì đến chuyên môn KTYs cả. Cuối cùng, tôi quyết định chọn phương án 'thứ ba': về Việt Nam để xây dựng ngành KTYs".

Anh Tới đã trăn trở, yêu thương, sống chết cùng với sự hình thành phát triển của ngành Kỹ thuật Y sinh ở Việt Nam. Không có anh, không có Bộ môn Kỹ thuật y sinh.

**PGS.TS Hồ Thanh Phong,
nguyên Hiệu Trưởng
Trường ĐH Quốc Tế ĐHQG-HCM**

Theo GS Võ Văn Tới, người "se duyên" để ông về Việt Nam là PGS Phan Thanh Bình, Giám đốc ĐHQG-HCM. Là người lãnh đạo cởi mở và luôn ủng hộ những ý tưởng táo bạo, PGS Phan Thanh Bình hết sức ủng hộ quyết định thành lập ngành KTYs ở Việt Nam và giới thiệu GS Võ Văn Tới vào Trường Đại học Quốc Tế, tạo mọi điều kiện để ông tự do phát triển hướng nghiên cứu của mình. Nhờ thế ông đã

gắn bó với Bộ môn KTYs, Trường Đại học Quốc Tế từ tháng 3/2009 đến nay.

Nghỉ ngơi chính là làm việc

Văn phòng Bộ môn KTYs gần như chưa bao giờ tắt đèn. Sau giờ tan trường, những người trẻ độc thân vẫn ở lại tiếp tục làm việc từ chiều đến tối, những người có gia đình làm việc từ tối đến khuya. Riêng "bố già" Võ Văn Tới khó ngủ hay dậy sớm, miệt mài đến sáng. Và hôm sau, họ lại gặp nhau ở trường và bắt đầu công việc. Cứ thế 10 năm qua, tập thể Bộ môn KTYs đã hoàn thành hết mục tiêu này đến mục tiêu khác.

Ở tuổi "thất thập cổ lai hy" người ta thường muốn dừng lại để ngắm nhìn quãng thời gian mình đi qua nhiều hơn là cố gắng làm việc. Nhưng GS Võ Văn Tới thì hoàn toàn ngược lại! Khi đồng hồ chỉ đúng 8 giờ, ông đã có mặt tại giảng đường để bắt đầu bài giảng mới. Ông đồng hành với sinh viên ngành KTYs qua 3 môn học chính yếu: Nhập môn KTYs, Cơ bản kỹ thuật điện và Thiết kế tổng công trình.

Với GS Võ Văn Tới, sự thành công của sinh viên và giảng viên chính là động lực và niềm đam mê để ông hứng khởi trên giảng đường, cần mẫn trong phòng thí nghiệm. Ông cho biết, ở Việt Nam ông làm việc cật lực hơn lúc còn ở Mỹ: "Với tôi, nghỉ ngơi chính là làm việc. Tôi làm việc không phải vì ai bắt buộc. Khi chứng kiến các thầy cô, các em sinh viên làm việc và học tập rất hăng say, tôi hào hứng muốn làm theo. Có hứng thú thì không bao giờ thấy mệt mỏi".

TS Ngô Thanh Hoàn, Phó Trưởng Bộ môn KTYs, người đồng hành với GS Võ Văn Tới đặt viên gạch đầu tiên cho ngành KTYs tại Việt Nam, kể: "Nhớ nhất là lúc thầy Tới mới về Bộ môn. Lúc đó, chưa có bàn ghế gì hết, thê là hai thầy trò cứ ngồi ăn cơm dưới đất. Thầy Tới rất bình dị mà sâu sắc, luôn thấu hiểu cấp dưới của mình. Đó cũng là một người làm việc có chiến lược và ý chí mạnh mẽ. Khi thầy Tới quyết tâm làm việc gì thì dồn hết tâm sức vào việc đó. Thầy làm việc khủng khiếp lắm! Mấy thầy cô trẻ cũng khó đạt được cường độ làm việc như Thầy".

Nói về giải thưởng "Giáo sư giỏi nhất", GS Võ Văn Tới bồi hồi nhớ lại ngày chân ướt chân ráo qua Thụy Sĩ du học, chẳng may gặp những thầy cô dạy "chẳng hiểu gì hết trọn hết tro" mà còn rất khó tính nữa. "Đó là lý do tôi muốn sau này trở thành thầy giáo - một thầy giáo thân thiện với sinh viên và biết cách giúp họ mau hiểu

bài, ham học hỏi" - Thầy kể hóm hỉnh.

Ông lúc nào cũng khuyến khích sinh viên thẳng thắn, cởi mở. Ông kể lúc dạy ở trường Tufts, sinh viên gặp ông thường nói: "Chào! GS Tôi" hay "Chào thầy Tôi", ông bảo không cần phải khuôn phép như vậy "Cứ chào Tôi là được rồi".

Về Việt Nam, ông ước muốn "biến" ngôi trường mình đang giảng dạy thành "ngôi nhà thứ hai" của sinh viên. Ông tổ chức các hoạt động ngoại khóa giúp sinh viên phát triển kỹ năng mềm như viết BME Newsletter, tổ chức sự kiện, tư vấn tuyển sinh... Ông khuyên sinh viên nếu có ý tưởng mới thì cứ thực hiện ngay. Nếu thành công thì tốt còn "không thành công thì đổ thừa tại thầy Tôi xúi".

TS Nguyễn Thị Hiệp, Trưởng Bộ môn KTYT chia sẻ: "Khi các bạn trẻ đạt được thành tích thầy luôn hân diện khoe với mọi người. Thầy là tấm gương sáng và chỗ dựa tinh thần cho những người trẻ chúng tôi phấn đấu. Đôi khi, chỉ cần thầy thấy vui là mình có động lực làm việc rồi. Cũng có lúc thầy Tôi rất cứng rắn nhưng đó chỉ

là sự nghiêm khắc của một người 'bố' giúp chúng tôi bớt mông lung và đi đúng đường hơn mà thôi".

Ước mơ cho một thế hệ vươn xa

Theo GS Võ Văn Tôi phẩm chất quan trọng nhất của nhà giáo là tâm huyết đối với thế hệ trẻ. Mọi cố gắng của người thầy là giúp người học vươn xa. Bắt chợt, ông đến bàn làm việc, lấy quyển tập san Kỷ niệm 10 năm thành lập Bộ môn Kỹ thuật Y sinh, rồi cẩn thận lật từng trang. Ông kể về các thầy cô trong Bộ môn đã giúp đỡ mình từ những ngày đầu tiên. Ông nói: "Người Việt Nam chúng ta sống rất tình cảm. Có lẽ, 'cái chất' Việt Nam chưa bao giờ nhạt phai ở tôi chính là chỗ đó". Để "kéo gần" khoảng cách thế hệ, ông hay mời các bạn sinh viên năm nhất ăn trưa. Những dịp lễ tết, các thầy cô và sinh viên thường đến nhà ông cùng nấu nướng ăn uống với nhau, rất là thoải mái.

Phòng làm việc của GS Võ Văn Tôi sạch sẽ, ngăn nắp. Ngoài những giấy khen được treo trên tường, các vật trang trí khác đều là của sinh viên tặng. Ông trân quý, giữ gìn tất cả, không bỏ sót món nào, dù đó chỉ là một mảnh giấy nhỏ, một chiếc bút chì có khắc tên ông, hay một chậu cây bé xíu. Ông mở chiếc lọ đầy ắp ngôi sao giấy, bên trong là những dòng chữ thân thương: "Chúc cho bộ môn BME của 'bố già' ngày càng vươn xa. Mong là đại gia đình BME luôn đoàn kết để thực hiện điều đó"; "Thầy oi! Luôn mạnh khỏe và hạnh phúc nha thầy! Em yêu thầy lắm!". Đây chính là những "kỷ vật" rất đặc biệt mà không phải người thầy nào cũng có được.

Hiện tại, GS Võ Văn Tôi chỉ giữ vai trò trợ lý cho hiệu trưởng và cố vấn cho Bộ môn. Tâm nguyện "đền đáp món nợ với đất nước" của ông đã gần xong một nửa nhưng "bố già" ngành KTYT ấy vẫn đêm ngày làm việc cho một thế hệ vươn xa ■

Những món quà của sinh viên là "kỷ vật" của GS Võ Văn Tôi.
Ảnh: Kim Quyên

Kỹ thuật y sinh

Kỹ Thuật Y Sinh (Biomedical Engineering) là một lĩnh vực đa ngành ứng dụng kỹ thuật tiên tiến vào việc tạo ra các phương pháp nghiên cứu và thiết bị phục vụ cho sức khỏe cũng như giúp hiểu biết sâu hơn về trình tự sinh học của con người. Chương trình của Bộ môn KTYT được thiết kế theo tiêu chí của ABET Inc (Cơ quan đánh giá giáo dục kỹ thuật của Hoa Kỳ) và nhu cầu phát triển của đất nước. Mục tiêu của chương trình là thúc đẩy tinh thần sáng tạo, làm việc nhóm và khả năng tự học để theo đuổi nghiên cứu khoa học và lãnh đạo trong kỹ thuật của các bạn trẻ. Cơ hội việc làm rộng mở dành cho sinh viên sau khi ra trường với những định hướng khác nhau như: Thiết bị y tế, Xử lý tín hiệu và hình ảnh, Hình ảnh y sinh, Kỹ thuật dược, Kỹ thuật mô, Y học tái tạo và Kinh thầu trong y sinh.

An Chi

Tam thiên tự là một tác phẩm xưa, giảng 3.000 chữ/từ Hán bằng chữ Nôm trong đó có về “鋤 sù : bùa; 鞠 cúc : cuốc” (chữ số 49 và chữ số 50). Cả hai chữ này đều bị giảng sai.

Từ A thành UA/UO

Trong tiếng Hán, *sù* [鋤] là “cuốc” chứ không phải là “bùa”. Sách xưa sai đã đành. Chỉ tiếc rằng một số tác giả từ điển ở thế kỷ XX cũng theo cái dớp đó mà giảng sai chữ không chịu sửa, như: *Việt - Hán thông thoại tự-vị* của Đỗ Văn Đáp, *Hán Việt từ điển* của Đào Duy Anh, *Hán Việt tự điển* của Thiều Chửu, *Hán Việt tân từ điển* của Nguyễn Quốc Hùng. Phải đợi đến cuối thế kỷ XX, đầu XXI mới có những quyển từ điển giảng lại cho đúng nghĩa *sù* là “cuốc”: *Từ điển Hán Việt - Hán ngữ cổ đại và hiện đại* do Trần Văn Chánh biên soạn (1999), *Từ điển Hán - Việt* do Phan Văn Các chủ biên (2008).

Bạ [耙], cũng viết [杷] và đọc thành *bà*, mới là “bùa”. Hai chữ đồng nguyên này [耙↔杷] cũng chính là nguyên từ của *bùa* trong tiếng Việt. Quan hệ ngữ âm A↔UA/UO trong nội bộ tiếng Việt vẫn còn rõ, đặc biệt là giữa tiếng Việt toàn dân với tiếng Nghệ - Tĩnh: lả ↔ lửa, lái ↔ lười, ná ↔ (tre) núa, nác ↔ nước, náng nướng, ngài ↔ người,...

Ngoài *bà* ↔ *bùa*, ta còn có hai trường hợp nữa. Một là chữ *ma* [罵], ngoài nghĩa quen biết là “chửi mắng”, còn có một nghĩa khác, ít được biết đến, là “tăng ích” [增益], nghĩa là “làm cho nhiều thêm” (*Hán ngữ đại tự điển*, Thành Đô, 1993, trang 1892, nghĩa 2). Với nghĩa này thì *ma* đích thực là

Sù: bùa; cúc: cuốc?

nguyên từ của *mùa* trong *thùa mùa, bồ mùa*. Hai là chữ *da* [椰], có nghĩa là “[cây, quả] dừa”. Vậy thì hiển nhiên là *da* ↔ *dừa*. Xin nhấn mạnh rằng ở đây chúng tôi chỉ so sánh về quan hệ ngữ âm, bất kể xuất xứ của cây dừa là vùng nào của Trái Đất.

Còn *cúc* [鞠] thì không dính dáng đến tên của bất cứ thứ nông cụ nào. *Cúc* [鞠] có nghĩa là “quả bóng bằng da”. *Mathews' Chinese-English Dictionary* dịch là “a ball” còn *Dictionnaire classique de la langue chinoise* của F. S. Couvreur cũng dịch là “balle à jouer”. Tiếng Hán có ngữ vị từ *xúc cúc* [蹴鞠], có nghĩa là “đá banh”, “đá bóng”. Nếu ta vào Google và gõ hai chữ này để tìm ảnh thì sẽ thấy được một số tranh về trò đá bóng của đủ thành phần nam, phụ, lão, áu thời xưa bên Tàu. Tiếng Việt đã dùng danh từ *cúc* theo án dụ để chỉ cái khuy áo (nút áo) vì thời xưa người ta thường làm khuy áo hình cầu nhỏ bằng vải để cài áo. Từ *cúc*, ta lại có *cục* theo sự thay đổi từ thanh điệu 5 (dấu sắc) sang thanh điệu 6 (dấu nặng) để làm danh từ đơn vị,

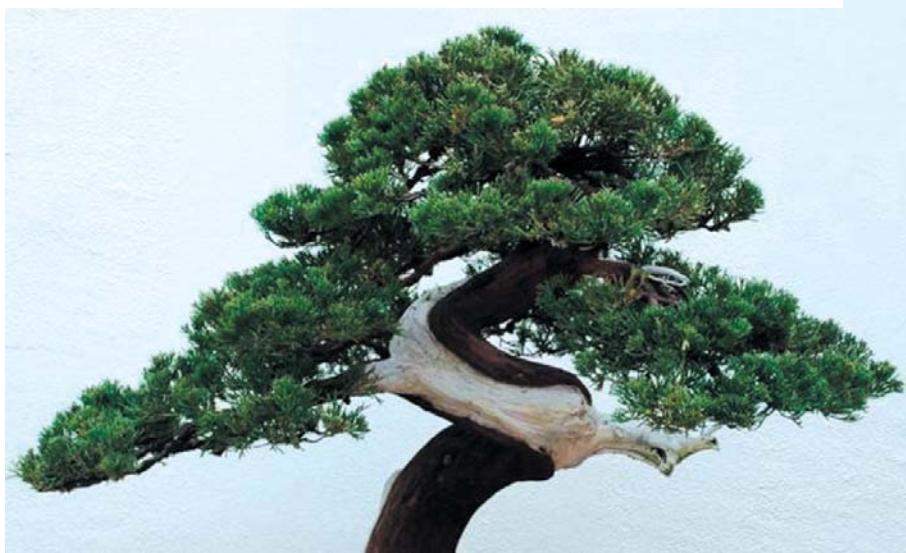
ban đầu chỉ những vật hình cầu không lấy gì làm to, rồi từ đó cả những vật không tròn nhưng đại khái cũng có thể nắm trọn trong một bàn tay. Sự chuyển đổi “sắc ↔ nặng” không phải là chuyện lạ trong tiếng Việt: túng *bán*↔*bận* rộn, bưng *bít*↔*bịt* bùng, *cầm cui*↔*cầm cui*, *chắn* ngang ↔ *chặn* đứng, *chèch*↔*chèch*, *chénh* choáng ↔ *chènh* choạng, *cuốn*↔*cuộn*, *hình dáng*↔*hình dạng*...

Cứ như trên thì chữ *cúc* [鞠] không liên quan gì đến cái cuốc cả. Còn *cuốc* là một từ Việt gốc Hán bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [鑽] mà âm Hán Việt là *cước/cuốc* (“cư phược/phọc thiết” [居縛切]), có nghĩa là “cuốc to” (đại sù dã).

Từ D thành GI

Trong chính tả của chữ Việt, nếu truy nguyên cho cẩn kẽ, ta thấy có nhiều chữ lẽ ra phải viết với D, nay đã bị “ép viết” với GI.

Trong *giải thưởng* thì chữ *giải* vốn là *dải* vì đây là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở từ ghi bằng chữ [帶], mà âm Hán Việt thông dụng là *dái*, có nghĩa gốc là “dải rút”,

trong Nam gọi là “dây lung”. Trong *giải thưởng* thì *giải vốn* là “cái dây vải dùng để treo phần thưởng rồi, với cái nghĩa này, nó lại có nghĩa phải sinh bằng hoán dụ để chỉ chính cái phần thưởng được treo”. Trong *giương cao ngon cờ* thì *giương vốn* là *dương* vì đây là một từ Hán Việt mà chữ Hán là [[揚]], có nghĩa là “gio lên cao”, thường được dịch sang tiếng Anh là “to raise”.

Còn trong *giương cánh*, *giương cung*,... thì đây mới đích thị là *giương* vì bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [張] mà âm Hán Việt là *trương*, có nghĩa là “căng ra, kéo giãn ra”, thường được dịch sang tiếng Anh là “to stretch, to string”. Ngày nay, hai chữ đã nhập một thành *giương*, rồi do hiện tượng lây nghĩa nên nghĩa của *dương* đã nhập - một cách giả tạo - vào *giương* nên *giương* đã được *Từ điển tiếng Việt* của Trung tâm Từ điển học (Vietlex) do Hoàng Phê chủ biên giảng là “mở, căng ra hết cỡ và đưa lên cao”. Thực ra cái nét nghĩa “đưa lên cao” vốn là nghĩa của *dương* mà từ điển Hoàng Phê cố nhét vào *giương* chứ trong *giương mắt éch*, chẳng hạn, thì làm gì có chuyện “đưa lên cao”!

Trong *dẹp lép* thì *dẹp* bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [葉], mà âm Hán Việt hiện hành là *diệp*, có nghĩa là “dẹp” (Còn nghĩa gốc là “lá cây”). *Việt Nam tự điển* của Khai trí Tiên đúc ghi thành *giẹp* còn *Từ điển tiếng Việt* của Vietlex thì ghi nhận: “*giẹp* [cũ, ít dùng] xem *dẹp*”. Thực ra, *giẹp* là hậu quả của sự cưỡng chế còn *dẹp* mới là hình thức gốc chứ không phải là “mới” như từ điển Vietlex đã mặc định.

Vũ Trọng Phụng có một tác phẩm nhan đề là *Giồng tố*. Liên quan đến chữ *giồng* này, từ điển Vietlex có hai mục: “**giồng bão danh từ**, giồng và bão [nói khái

quát]” và “**giồng tố danh từ** [ít dùng] xem *dông tố*”. Nghĩa là, theo quyển từ điển này, chỉ có *giồng* trong *giồng bão* mới đúng là *giồng* chứ trong *giồng tố* thì không. Chính vì thế nên tại phần chữ cái đầu D, các tác giả chỉ ghi nhận *dông tố* mà không có “*dông bão*”. Đây là một sự chia đôi ngộ nghĩnh vì thực ra ta chỉ có một chữ *dông* mà thôi, như đã ghi nhận trong *Dictionarium Anamitico Latinum* của Pierre Pigneaux de Béhaine, *Đại Nam quắc âm tư vị* của Huỳnh-tịnh Paulus Của, *Việt Nam tự điển* của Khai trí Tiên đức, *Việt Nam tự điển* của Lê Văn Đức, *Từ điển tiếng Việt* do Văn Tân chủ biên. *Dông* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [颶], mà âm Hán Việt là *dương*, có nghĩa là “trời nổi gió”, còn *Hán ngữ đại tư điển* (Thành Đô, 1993) thì giảng là “thanh phong”, tức “gió mát”. Từ “gió mát” đến “*dông*” là chuyện chuyển nghĩa bình thường về mặt từ nguyên, chẳng có gì là lạ.

Nói chung, liên quan đến từ Việt gốc Hán, D trực tiếp đến từ Hán Việt (như *dương* trong *dương cao*) hoặc thông qua Đ Hán Việt (như *dài* > *giải* trong *giải thưởng*) còn GI thì đến từ TR (như *giương* trong *giương cung*). ■

Xin thêm hai trường hợp D trực tiếp đến từ D Hán Việt: *Gió* trong *mưa gió* vốn là *dó* vì bắt nguồn ở từ ghi bằng chữ [風+旛], mà âm Hán Việt là *du*, có nghĩa là “gió” (“phong dâ” [風也]). *Giua*, với nghĩa là “tua, tụi” vốn là *dua* vì bắt nguồn ở từ ghi bằng chữ [旛] mà âm Hán Việt là *du*, có nghĩa là “tua của lá cờ”.

Còn sau đây là hai trường hợp D đến thông qua Đ Hán Việt:

Giày trong *giày xéo* vốn là *dày* vì đây là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở từ ghi bằng chữ [趺] mà âm Hán Việt là *dài*, có nghĩa là “đẹp lèn”. *Dày* bị cưỡng chế thành *giày* một phần là do ảnh hưởng của danh từ *giày* trong *giày dép*, là thứ đồ dùng mang ở chân để đi, để đẹp,... Khi phiên âm tác phẩm *Chi nam ngọc âm giải nghĩa* (Mục “Bính bộ đệ bát”), Trần Xuân Ngọc Lan đã ghi chữ này thành *dày* còn Hoàng Thị Ngọ thì ghi thành *dày* nhưng đều là với phụ âm đầu D. Trước đây, chúng tôi đã sai khi cho rằng chữ đang xét phải viết với GI thành *giày* trong bài “Bánh chưng, bánh giày, bánh tày, bánh tết” (*Dương thời số 33 [57]* - 2011). Nay xin cải chính: Chữ này phải viết thành *dày* mới đúng ■

Thầy Ngoc giảng bài cho sinh viên Khoa Sinh học và Công nghệ Sinh học. *Ảnh: Nhật Linh*

Thầy Phan Kim Ngọc: TẬN DỤNG BỤC GIẢNG ĐỂ LÀM ĐẸP CHO ĐỜI

Thạc sĩ Phan Kim Ngọc thuộc lớp giảng viên trưởng thành sau ngày đất nước thống nhất ở Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM. Ông gần như dốc hết đam mê đời mình vào việc đứng trên bục giảng và nghiên cứu khoa học.

Nhật Linh

ThS Phan Kim Ngọc là một trong những người tiên phong xây dựng công nghệ tế bào gốc ở Việt Nam và là người sáng lập Viện Tế bào gốc (năm 2007), trực thuộc Trường ĐH Khoa học Tự nhiên.

Người lính trên bục giảng

"Năm 16 tuổi, học xong lớp 10/10, lại là học sinh giỏi toán cấp quốc gia nên tôi được tuyển thẳng vào đại học. Nhưng vì dân mình lúc đó khổ quá, đất nước lại trong thời kỳ chiến tranh khốc

liệt. Vì vậy tôi tình nguyện nhập ngũ vào tháng 12/1972, rồi lên đường vào Nam chiến đấu" - thầy Ngoc chậm rãi kể.

Trải qua 5 năm kè vai sát cánh cùng đồng đội, ông quay lại giảng đường tiếp tục việc học tại Khoa Môi trường Sinh thái, Trường Đại học Tổng Hợp (nay là Trường ĐH Khoa học Tự nhiên) và trở thành giảng viên. Nhưng tinh thần người lính vẫn còn mãi trong ông. "Trước đây, tuổi trẻ, tôi lảng mạn và cao ngạo lắm! Đứng trên đỉnh Trường Sơn mà muốn ôm trọn mọi thứ vào lòng, dám đương đầu, dám hi sinh mọi thứ để có thể bảo vệ được Tổ quốc. Sau này trở về học tập và giảng dạy tôi vẫn giữ mãi tinh thần người lính, hết lòng với sinh viên và sẵn sàng hy sinh mọi thứ vì các em như hy sinh cho Tổ quốc của mình" - thầy Ngoc chia sẻ.

Thật vậy, ông như kéo cả cuộc sống tràn đầy vào bục giảng, cái cách mà ông truyền đạt kiến thức cho sinh viên rất khác, rất đặc biệt. Không chỉ tận tình truyền thụ kiến thức chuyên môn, ông còn chia sẻ những bài học trong cuộc sống và khuyến khích sinh viên ứng dụng các lý thuyết

“ Chỉ chân thành mới có thể đổi lại chân thành, nên tôi luôn cố gắng để cho học trò thấy rằng mình công hiến vì các em, hết lòng quan tâm các em. Tại sao không tận dụng việc đứng trên bục giảng để làm đẹp cho đời, đừng bỏ phí cơ hội làm điều tuyệt vời như vậy! ”

vào thực tế. Bạn Đức Anh, Khoa Sinh học và Công nghệ Sinh học, không giấu được xúc cảm của mình sau giờ học của thầy Ngọc: "Từng câu nói, từng cử chỉ của thầy đều khiến tụi em phải chăm chú nhìn và lắng nghe. Thầy tâm huyết lắm! Nay bệnh thầy lại trở nặng rồi, thương thầy nhưng vẫn không muốn thầy rời xa giảng đường..."

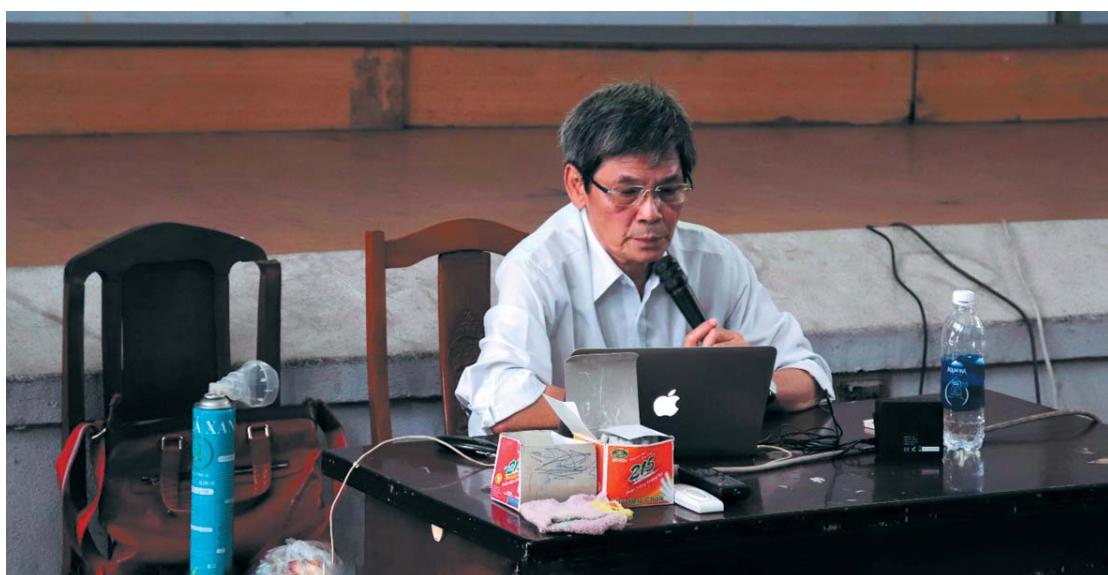
Hiện tại, dù sức khỏe đã yếu nhưng thầy Phan Kim Ngọc vẫn ngày ngày chăm chỉ và nhiệt tình đến lớp. Ông giải thích: "Chỉ chân thành mới có thể đổi lại chân thành, nên tôi luôn cố gắng để cho học trò thấy rằng mình công hiến vì các em, hết lòng quan tâm các em. Tại sao không tận dụng việc đứng trên bục giảng để làm đẹp cho đời, đừng bỏ phí cơ hội làm điều tuyệt vời như vậy!". Có lẽ vì thế mà ông nhận được rất

nhiều sự yêu mến từ học trò. Nhân kỷ niệm 10 năm ngày thành lập Viện Tế bào gốc, học trò của ông đã làm những tập san về chặng đường 10 năm gắn bó của ông với Viện và gửi gắm trong đó biết bao tình cảm, lòng ngưỡng mộ và kính trọng ông.

"Truyền lửa" bằng nhiệt huyết và đam mê khoa học

Thầy Phan Kim Ngọc đam mê làm khoa học kể từ ngày đọc được một bài báo tiếng Pháp viết về "Định mệnh và luân hồi". Khi làm luận văn thạc sĩ ông đã "bén duyên" với tế bào gốc. Ban đầu, việc nghiên cứu tế bào gốc của ông gặp rất nhiều khó khăn, bởi đây là ngành mới, cũng không phải là chuyên ngành mà ông được đào tạo. Tuy nhiên, ông vẫn quyết tâm theo đuổi tới cùng đam mê của mình bằng cách tự tìm tài liệu, tự nghiên cứu và đi sang một số nước phát triển hơn như Singapore, Đài Loan,... để học hỏi. Cuối cùng công sức của ông cũng được đền đáp: các dự án của ông và các công sự được nhà nước, địa phương công nhận, tôn vinh, tặng thưởng Huân chương Lao động và nhiều danh hiệu cao quý khác.

Thầy Ngọc còn là người "truyền lửa" bằng chính đam mê và nhiệt huyết của mình dành cho khoa học. Ông nói: "Tôi không ngại đứng chung dự án, làm chung với sinh viên, chỉ cần các em có đam mê và dám theo đuổi nó. Tôi sẵn sàng làm mọi cách để các em có thể thực hiện

"Hành trang" mỗi khi đến giảng đường của thầy Ngọc không chỉ là giáo trình, bài giảng mà còn có cả.. thuốc và bình oxy.
Ảnh: Nhật Linh

được đam mê khám phá của mình".

Học trò của thầy Ngọc nhiều người đã trở thành phó giáo sư, tiến sĩ ở tuổi còn rất trẻ. Có những người nổi tiếng và được bạn bè quốc tế biết đến, nhưng sau khi nhận bằng hay bảo vệ thành công luận án, tất cả đều quay về thăm ông và ký tên mình lên tấm bảng "Tri ân" như một cách bày tỏ lòng biết ơn chân thành đối với bậc khai sáng.

PGS.TS Phạm Văn Phúc - Viện trưởng Viện Tế bào gốc đương nhiệm, một trong những đồng nghiệp trẻ của thầy Ngọc, từng trả lời trên báo chí rằng "không có thầy Ngọc là không có Phúc". Bởi thầy Ngọc đã giúp đỡ anh về mọi thứ, từ tiền ăn, tiền học cho đến chiếc xe. "Và đó là cái mà tôi mang nặng ơn nghĩa. Nên tôi làm để vì mong muốn lớn nhất của thầy, đó là phát triển tế bào gốc" - TS Phúc cho biết.

Dù đang điều trị bệnh, thầy Ngọc vẫn áp ủ đề án mở ngành học mới gọi là "Tầm soát Gen". Biết sẽ gặp nhiều khó khăn nhưng ông luôn mong ước đề án này được chấp thuận bởi nó có khả năng mở ra bước tiến lớn cho nền y học Việt Nam.

Chạy đua với 10 cuốn sách

Năm 2005, thầy Phan Kim Ngọc biết mình bệnh phổi tắc nghẽn mạn tính (COPD) ở giai đoạn 4. Tất cả với ông chỉ là tìm cách kéo dài sự sống. Đến năm 2011, bệnh tình ngày một trở nặng, may mắn chạy chữa mà ông đã vượt qua được "luồng hái tử thần". Nhưng những năm gần đây, do di chứng của chiến tranh và tuổi đã cao, ông lại bị thêm bệnh tim, thiếu máu.

Bác sĩ điều trị cho thầy chia sẻ: "Thầy các em kiên cường chiến đấu với bệnh tật. Thầy luôn giữ cho mình tinh thần lạc quan, lòng yêu nghề và niềm đam mê khoa học, đây cũng là một cách

Tấm bảng Tri ân có chữ ký của học trò được thầy Ngọc bảo quản bằng cách phun sơn để màu chữ không bị phai. Ảnh: Nhật Linh

Viện Tế bào gốc - hành trình 12 năm

Viện Tế bào gốc (tiền thân là Phòng thí nghiệm Tế bào gốc) dưới bàn tay vun đắp của Thạc sĩ Phan Kim Ngọc và các thế hệ đồng sự đã không ngừng lớn mạnh sau hơn một thập kỷ đi vào hoạt động. Hiện nay, Viện Tế bào gốc chia làm 9 nhóm nghiên cứu mũi nhọn với những thành tựu nghiên cứu rất nổi bật. Năm 2007, đề tài "Tái tạo giác mạc mắt từ tế bào gốc" do Phòng thí nghiệm Tế bào gốc phối hợp với ĐH Y Phạm Ngọc Thạch và Bệnh viện Mắt TP.HCM thực hiện được bình chọn là 1 trong 10 sự kiện khoa học công nghệ quốc gia. Năm 2008, đề tài "Tạo tinh trùng chuột từ tế bào mầm sinh dục" tiếp tục được bình chọn là 1 trong 10 sự kiện khoa học công nghệ quốc gia. Năm 2009, Phòng thí nghiệm Tế bào gốc đoạt giải thưởng Sáng tạo khoa học kỹ thuật TP.HCM với đề tài "Tạo bò sữa từ tế bào trứng đông lạnh".

chữa trị bệnh bằng liệu pháp tinh thần. Nhưng những năm gần đây bệnh thầy trở nặng.... Điều đó có nghĩa, việc dạy học và nghiên cứu sẽ là điều rất khó khăn đối với thầy".

Đam mê và nhiệt huyết của ông vẫn còn đó, nhưng vì sức khỏe không cho phép nên ông dự định nghỉ hưu, ngưng việc dạy học, ít nghiên cứu khoa học và thay vào đó ông dành thời gian để viết sách. Bởi theo ông, sách là phương tiện có thể lưu trữ tri thức lâu bền cho cho đời. Thực ra, từ năm 1991 ông đã bắt đầu viết sách và đến nay được 8 cuốn, trong đó có 2 cuốn về chuyên môn. Những cuốn sách của ông xuất bản đều được học giới đánh giá cao và sinh viên rất yêu thích. Ông nói, mục tiêu cuộc đời ông là viết được 10 cuốn sách. Mong rằng, trong cuộc đua với thời gian và cả bệnh tật lần này, ông sẽ lại là người chiến thắng ■

NGƯỜI THẦY THẦM LẶNG Ở KHOA Y

"Không phải mình theo nghề mà là nghề theo mình. Ngày xưa chú từng lăn lộn với đời, rồi được một người anh giới thiệu vô làm. Ban đầu chú rất sợ nhưng sau nhờ một người thầy hướng dẫn tận tình nên chú mới trụ lại đến nay". Đó là chia sẻ của chú Mười Thua về công việc thầm lặng và đặc biệt của mình - nghề nhận xác hiến.

Bùi Phương

Chú Mười
trao đổi
với sinh
viên Khoa
Y ĐHQG
HCM
trước giờ
thực hành
phẫu tích.

Khổ bao nhiêu cũng không tiếc

Chú Mười - tên thật là Phạm Ngọc Thua, nay đã ngoại ngũ tuần. Chú gắn bó với nghề đi nhận xác hiến hơn 15 năm, từ lúc làm việc tại Trung tâm Đào tạo cán bộ y tế TP.HCM, nay là Trường ĐH Y khoa Phạm Ngọc Thạch. Khi Khoa Y ĐHQG-HCM thành lập, chú được mời về để quản lý Phòng Thực hành giải phẫu.

Những ngày đầu về khoa, Phòng Thực hành giải phẫu thiếu thốn trám bè mà nghề của chú luôn phải tiếp xúc với thi hài, hóa chất độc hại, còn vật dụng bảo hộ chỉ vỏn vẹn chiếc khẩu trang, đôi bao tay. Chú tâm sự: "Mình từng chao đảo tinh thần, nhưng nghĩ lại sinh viên mình thiệt thòi hơn so với các trường bạn mà mình lại bỏ đi thì sau này các em biết dựa vào đâu".

Chú Mười kể, việc nhận xác hiến ít khi diễn ra vào ban ngày, toàn lúc 1-2 giờ đêm, có khi 3 giờ đêm nên chú thường thức trắng để xử lý.

Nhận xong, chú phải tắm rửa thi hài sạch sẽ, tiếp đến pha thuốc theo đúng trình tự và tùy vào mức độ bệnh nặng hay nhẹ, hóa chất sẽ thêm cái này, bớt cái kia cho hợp lý. Sau đó, chú tiêm thuốc vào thi hài để bảo quản các mô, cơ quan nội tạng một cách tốt nhất rồi đưa vào nhà đông -17°C. Độ sau một năm, chú sẽ chuyển thi hài sang hồ ngâm để pha thuốc và cuối năm 2 đầu năm 3 mới đem ra phẫu tích.

Chú nhớ như in một lần nhận xác hiến vào khoảng 11 giờ đêm ở Giồng Trôm, Bến Tre. Mọi người đốt bô dừa nước để rọi đường đi. Cả đội không mang thi hài qua cầu khỉ không được, phải lội ngang những con rạch, rất vất vả, gian nan. "Đó là con đường đồng gần cây số rất hẹp và trơn. Ngồi trên xe mệt quá, chú phải ôm băng ca để ngủ chừng 15-20 phút cho tỉnh táo để còn về xử lý thi hài. Cực khổ bao nhiêu chú cũng không tiếc, chỉ mong thân nhân có thể hiểu được

Chú Mười cho biết việc bảo quản xác hiến đòi hỏi sự tận tâm và tỉ mỉ.

tâm nguyện cao quý của người hiến mà không gây khó khăn trong quá trình vận chuyển" - chú Mười kể.

Mong mỏi có người tiếp nối nghề

Sinh viên khóa đầu tiên Khoa Y ĐHQG-HCM năm 2010 phải học phẫu tích hè ở các trường bạn vì chưa có thi hài. Chú Mười nói: "Thương các em phải đi xa từ Thủ Đức lên trung tâm thành phố để học, mình tự hứa với lòng phải kiêm cho được nguồn thi hài bằng những nỗ lực và kinh nghiệm sẵn có". Chú tự túc liên hệ các trung tâm duong lão, Hội Chữ thập đỏ ở Bình Dương, Bến Tre, Cần Thơ... và nhiều nơi nữa để tìm nguồn xác hiến. Đến năm 2013, sinh viên mới có thi hài để học, chú cho biết đó là niềm an ủi lớn nhất của mình.

Hiện nay, Phòng Thực hành giải phẫu Khoa Y ĐHQG-HCM có hai kỹ thuật viên là chú Mười và một người học trò đã theo chú từ 5-6 năm nay. Phòng đã có 14 thi hài, và phẫu tích 8 thi hài. Chú Mười cho biết, nguồn xác hiến hiện giờ không sợ thiếu như trước. Trong quá trình học trên các thi hài, chú luôn theo sát sinh viên để các em học tập nghiêm túc, trân trọng phần còn lại của người quá cố. Vì thế, thi hài được bảo quản lâu hơn, sinh viên được học nhiều hơn.

Chú tâm niệm: "Sinh viên học trên thi hài phải kính trọng những người thầy thầm lặng này của mình. Những chi tiết trên thi hài không một sách vở nào có thể sánh được. Đó là hành trang y khoa quý giá sẽ theo các em vào đời".

Mỗi trăn trở lớn nhất của chú hiện nay là phải tìm người tâm huyết với nghề để sau này nghỉ hưu còn có người tiếp nối. "Mong rằng những bạn trẻ khi chọn con đường y khoa, sẽ có những bạn tiếp nối công việc nhận xác hiến này. Tuy không phải một nghề phổ biến như cách hình dung thông thường của xã hội về lĩnh vực y học, nhưng nếu không có ai theo nghề, những ý nguyện hiến xác cao đẹp ngoài kia biết có còn

ai đón nhận?" - chú Mười nói.

ThS.BS Lê Quang Tuyền - người thường xuyên làm việc với chú Mười, cho biết: "Chú Mười là người rất có tâm với nghề, công việc lúc nào cũng hoàn thành tốt. Chú học việc rất nhanh và làm thì không ai có thể qua chú" ■

Bàn về Sự trỗi dậy...

(Tiếp theo trang 26)

"Có sáu động lực chính thúc đẩy ông Tập xây dựng chiến lược trỗi dậy của Trung Quốc là: Giảm các nguy cơ địa chính trị từ Mỹ - Hàn - Nhật, giữ eo Malaca; giữ vị trí thuận lợi ở cộng đồng Á Đông; củng cố Pakistan để làm đối trọng với Ấn Độ; có ảnh hưởng ở Nga, Trung Á và Mông Cổ; dùng liệu pháp 'Nhất quốc lưỡng chế' để xử lý Đài Loan; thiết lập sự có mặt mang lợi ích về kinh tế ở Trung Đông, Mỹ La tinh và châu Phi" - TS Lê Vĩnh Trương lý giải.

Theo TS Trương, điều đáng lưu ý là Úc đã từ chối không cho Trung Quốc đặt điểm thông qua BRI trên đất nước mình. Tương tự, Ấn Độ xác nhận không tham gia BRI. Các nước Đông Nam Á có tranh chấp với cửu đoạn tuyến phi pháp mà Trung Quốc vẽ ra cũng có thái độ dè dặt. "Có ý kiến nhận định khói ASEAN e ngại nhất là sự uy hiếp của Trung Quốc trong chiến lược BRI. Trên thực tế, Thủ tướng Singapore không đến dự Hội nghị BRI diễn ra vào tháng 5/2017" - TS Lê Vĩnh Trương bình luận.

Theo tác giả của Bàn về Trung Quốc trỗi dậy, việc phân tích các định vị và động hướng của Trung Quốc, có thể thấy chiến lược trỗi dậy của quốc gia này khá nhất quán từ các lãnh đạo sau Mao đến nay.

"Sự phục hưng Trung Quốc phát lộ ra bên ngoài thành sự đe dọa nằm ở nhiều mức độ khác nhau. Đối với các nước sát bên, Trung Quốc thường gây căng thẳng về các vấn đề như biên giới, chủ nghĩa dân tộc, buôn bán người, tranh thủ tay trên trong khai khoáng, nung nóng quá khứ bị áp bức, xâm lược có chủ đích. Đối với các nước lớn khác, sự trỗi dậy của Trung Quốc tùy thuộc bàn cờ chính trị và sự tương tác. Mỗi nguy của sự trỗi dậy đối với các nước quanh Trung Quốc nằm ở việc Trung Quốc đánh giá cán cân với các nước lớn như thế nào và khả năng xoay trở, chống chịu của các nước ấy trong dòng chảy chung" - TS Lê Vĩnh Trương nhận định ■

NHÀ THIẾT KẾ SẢN PHẨM MANG TÍNH BIỂU TƯỢNG CỦA APPLE

Việc Giám đốc thiết kế của Apple - Jonathan Ive - tuyên bố rời khỏi công ty vào cuối năm 2019 sau gần 30 năm gắn bó, đã trở thành chủ đề nóng trên nhiều mặt báo quốc tế. Bởi lẽ tên tuổi ông là một huyền thoại trong giới công nghệ - huyền thoại về mỹ học thiết kế.

Jonathan Ive - Người thiết kế những sản phẩm biểu trưng cho Apple.
Ảnh: Brian Ach.

Lê Chung

Từ niềm hứng thú "mổ xe" đến nghề thiết kế

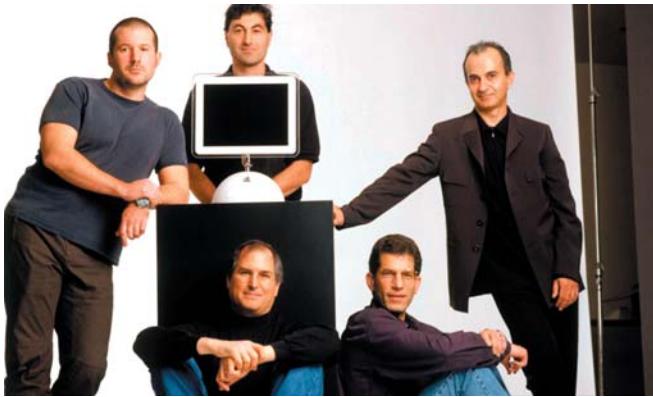
Jonathan Paul Ive sinh ngày 27/2/1967 tại London, Anh. Bố của ông giảng dạy tại ĐH Bách Khoa Newcastle vào cuối những năm 1980. Ở đây, ông đã sáng tạo một số thiết kế đáng ghi nhận và được mang đi triển lãm tại Bảo tàng Thiết kế ở London, gồm một chiếc điện thoại bàn và thiết bị hỗ trợ thính giác. Năm 1989, Ive tốt nghiệp cử nhân ngành thiết kế công nghiệp loại ưu.

Tốt nghiệp trung học, Ive tham gia một số khóa học về thiết kế xe hơi. Nhưng trải nghiệm này đã làm ông thay đổi suy nghĩ của mình, sau khi ông cảm thấy hoảng sợ bởi các học viên trong lớp đều phát ra âm thanh "vroom vroom" (tiếng

động cơ xe hơi) khi họ vẽ.

Ive theo học thiết kế công nghiệp tại ĐH Bách Khoa Newcastle vào cuối những năm 1980. Ở đây, ông đã sáng tạo một số thiết kế đáng ghi nhận và được mang đi triển lãm tại Bảo tàng Thiết kế ở London, gồm một chiếc điện thoại bàn và thiết bị hỗ trợ thính giác. Năm 1989, Ive tốt nghiệp cử nhân ngành thiết kế công nghiệp loại ưu.

Nhờ những thiết kế của mình, Ive đạt Giải thưởng Thiết kế Sinh viên RSA, giúp ông có một khoản trợ cấp và chi phí đi lại cho chuyến bay đến Mỹ. Tại California, Ive có cơ hội gặp nhiều nhà thiết kế, trong đó có Robert Brunner - người điều hành một công ty cổ vấn sau này cũng làm việc tại Apple. Sáu tuần sau, ông quay về London và thực tập thiết kế sản phẩm tại Tập đoàn Roberts Weaver và gây ấn tượng với mọi người bởi sự tập

Jonathan Ive (bìa trái), Steve Jobs (ngồi giữa) và các nhà thiết kế của Apple.
Nguồn: Financial Times

trung, tính tỉ mỉ và đạo đức nghề nghiệp.

Mối duyên với Apple

Sau một năm làm việc tại Roberts Weaver, Ive đồng sáng lập Tangerine - công ty khởi nghiệp có vấn thiết kế tại London. Tại đây, Ive thiết kế hàng loạt sản phẩm khác nhau, như lò vi sóng, bồn cầu, máy khoan và bàn chải đánh răng. Tuy nhiên, sự bất mãn của ông đã chạm đến giới hạn khi các thiết kế về bồn cầu, chậu rửa và bồn rửa tay của ông cho Ideal Standard bị loại bỏ với lý do sản phẩm quá tốn kém và quá hiện đại. Ive tỏ ra khó chịu khi làm việc cho những khách hàng mình không thích hoặc không có chung nguyên tắc làm việc.

Những năm đầu thập niên 1990, Robert Brunner - người mà Ive gặp tại Mỹ, nay làm việc tại Apple - đã tìm cách thuyết phục Ive về với Apple nhưng không thành công. Vì thế, trong thời gian này, Apple trở thành khách hàng của Tangerine và Ive lãnh đạo những thiết kế đầu tiên của sản phẩm Powerbook.

Mối duyên với Apple tiến thêm một bước, khi Ive được mời làm việc toàn thời gian tại trụ sở Apple ở California. Ông đã đồng ý, dù ban đầu Ive không tránh khỏi những ngần ngại về việc rời khỏi Tangerine để đến Apple. Bởi ông cho rằng gia đình mình sẽ tốn một khoản phí đáng kể khi sang Mỹ. Tại Apple, Ive phụ trách thiết kế thế hệ thứ 2 của hai dòng máy Newton và MessagePad 110. Vào giai đoạn này, những thất bại về thiết kế và thương mại đã nhiều lần khiến ông muốn bỏ cuộc. Sau nhiều năm Apple liên tục gặp rắc rối, Steve Jobs đã quay trở lại sau lần bị trục xuất khỏi công ty, và nắm giữ vị trí CEO vào năm 1997. Lần này, Jobs đề nghị Ive đồng hành cùng công ty trong một hướng đi

mới, và Ive đã được giữ chân bởi người sếp ở đội thiết kế công nghiệp, sau khi nghe Steve Jobs giải thích về việc Apple sẽ tạo ra lịch sử.

Những sản phẩm mang tính biểu tượng

Cùng năm 1997, Ive trở thành phó giám đốc thiết kế công nghiệp và lãnh đạo nhóm thiết kế tạo ra những sản phẩm phần cứng mang tính biểu tượng của Apple. Đầu tiên là iMac, và nó đã giúp định hình tiên lộ cho hàng loạt sản phẩm tiếp theo như iPod, iPhone, iPad, Apple Watch. Những sản phẩm thiết kế của Ive từng đạt nhiều giải thưởng và góp phần tạo nên thành công của Apple trong những năm qua. Được ví như vị thần sáng tạo, điều mà Ive từng làm với iMac hay iPhone là tìm ra kỹ thuật để tạo nên lớp vỏ nhôm đúng màu sắc, kết cấu vững chắc và bắt mắt nhưng đơn giản hết mức có thể. Qua nhiều năm, các sản phẩm được Ive thiết kế đã khẳng định được vị thế của mình, giữ vững sức hút trên thị trường và luôn được đánh giá là sản phẩm công nghệ có thiết kế đẹp hàng đầu.

Ive được cấp văn phòng thiết kế riêng tại Apple trong những năm đầu thập niên 2000, nơi ông có thể giám sát công việc của đội ngũ thiết kế do ông phụ trách, và là nhà thiết kế duy nhất của Apple sở hữu văn phòng riêng. Chỉ đội ngũ thiết kế của ông cùng các lãnh đạo cao nhất của Apple mới được ra vào văn phòng này, vì lý do bảo mật các ý tưởng và bản thiết kế nguyên bản mà đội thiết kế đang thực hiện. Ive cũng không cho phép cả vợ con mình ra vào văn phòng. Jobs từng nói rằng Ive "có nhiều quyền lực điều hành hơn tất cả mọi người, trừ tôi".

"Khi chúng tôi nhìn vào các đồ vật, những gì chúng tôi thấy bằng mắt và những gì chúng tôi nhận thức giống như nhau. Và chúng tôi đặt ra những câu hỏi giống nhau, tò mò giống nhau về các thứ" - Ive bộc bạch về lý do mà ông với Jobs có thể gắn kết hài hòa trong công việc.

Hiện tại vẫn chưa ai rõ lý do Ive rời khỏi Apple vào cuối năm nay, tuy nhiên ông cho biết ông sẽ mở một công ty thiết kế riêng và tiếp tục hợp tác với Apple trong tương lai. Ive chia sẻ: "Sau gần 30 năm cùng vô số dự án, tôi tự hào vì chúng tôi đã tạo dựng được một đội ngũ thiết kế, quy trình sản xuất và văn hóa tại Apple. Tôi hoàn toàn tin tưởng vào những đồng nghiệp của tôi tại Apple, những bạn bè thân thiết nhất, và tôi mong rằng có thể đồng hành cùng họ trong nhiều năm sắp tới nữa" ■

MỘT NHÀ GIÁO THUẦN THÀNH

Nhà giáo Lê Tử Thành

Huỳnh Như Phương

T rong năm học đầu tiên sau ngày hòa bình (30/4/1975), tất cả thầy cô giáo ở Trường đại học Văn Khoa Sài Gòn đều chưa được dạy học trở lại. Những giáo sư tên tuổi và những giảng viên trẻ cùng ngồi chung trong giảng đường tập trung học chính trị. Một số khác đã đi ra nước ngoài trong những ngày biến động trước đó.

Trong những thầy giáo trẻ mà chúng tôi được học hai năm đầu ở Ban Triết học Tây phương, tôi không tìm thấy Trần Đỗ Dũng và Đặng Phùng Quân ở trường những ngày đó. Trần Đỗ Dũng (sinh năm 1939) ở độ tuổi trên dưới 30 mà đã cho xuất bản hai cuốn sách giá trị về Claude Lévi-Strauss (*Luận lý và tư tưởng trong huyền thoại*, 1967) và René Descartes (1974), đồng thời viết những bài báo đặc sắc trên tạp chí *Trình bày*. Ông hướng dẫn tôi tập dịch một chương trong *Những suy niệm siêu hình học* và sửa chữa thật chu đáo. Có lần tôi hỏi ông tại sao không cho tái bản cuốn sách về Lévi-Strauss, ông

bảo giáo sư Lê Văn Hảo, người đề tựa cuốn đó đã ra chiến khu hồi Mậu Thân, nên khó xin phép in lại. Nghe tin thầy Trần Đỗ Dũng đã mất năm 2010 ở Texas.

Đặng Phùng Quân (sinh năm 1942) là nhà nghiên cứu có phẩm chất nghệ sĩ. Ông không những là tác giả những công trình biên khảo (*Hiện hữu tha nhân với Gabriel Marcel*, 1969; *Ca ngợi triết học*, 1970; *Triết học Aristote*, 1972; *Triết học và khoa học*, 1972; *Chân dung triết gia*, 1973; *Triết học và văn chương*, 1973) mà còn viết những bài tùy bút độc đáo trên các tạp chí *Văn*, *Văn Đè*, *Thời Tập*... Thời sinh viên, ngoài giảng đường, tôi thường gặp ông ở các sạp báo khi tôi la cà “coi cợp” ở đó. Mấy năm nay, nhờ Internet, tôi biết ông công bố nhiều công trình biên khảo triết học công phu và bè thê, nhưng rất tiếc chưa được tiếp cận.

Có những người ra đi và những người ở lại. Nguyễn Trọng Văn (sinh năm 1940) và Lê Tử Thành (sinh năm 1942) là hai thầy giáo trẻ cùng tham gia dạy giảng khóa Triết học cận đại đã ở lại cùng với giáo sư phụ trách là thầy Trần Thái Dĩnh. Tôi may mắn được gần thầy Văn và thầy Thành nhiều năm, biết đó là hai nhà giáo có khuynh hướng xã hội, thường cộng tác với các tạp chí khuynh tả, từng một thời là bạn thân nhưng đó là “tình bạn dang dở” như cách Nguyễn Văn Trung nói về quan hệ của Jean-Paul Sartre và Albert Camus.

Khác với thầy Nguyễn Trọng Văn có giọng nói và giọng văn hùng hực lửa, thầy Lê Tử Thành nói chuyện và giảng bài đều nhỏ nhẹ, điềm đạm. Sinh ở Đà Nẵng, ông đi học và làm việc nhiều năm ở Huế. Sau khi tốt nghiệp trung học phổ thông ở Trường Quốc Học, ông theo học Ban Triết Đại học Văn Khoa Huế. Trong một bài viết nhân dịp kỷ niệm 120 năm thành lập Trường Quốc Học, ông bày tỏ lòng biết ơn đối với bộ sách *Triết học tổng quát* của Linh mục Cao Văn Luận¹. Thời sinh viên, mới 19 tuổi,

**Lê Tử Thành không đi vào
những chủ đề triết học thời
thượng, mà chọn nghiên cứu và
giảng dạy những môn học liên quan
đến khoa học luận, giúp cho
chương trình giảng dạy tăng tính
thực chứng khách quan, bớt
tính giáo điều và minh họa.**

Ông đã bước đầu vận dụng phân tâm học để cắt nghĩa truyện cổ tích *Trâu Cau* và thuyết trình trong giờ Văn học Việt Nam của giáo sư Lê Hữu Mục. Ra trường, ông dạy triết ở các trường trung học Hàm Nghi, Đồng Khánh và làm hiệu trưởng trường Trung học tư thực Thành Nhân ở Huế. Do sự đưa đẩy của thời cuộc, ông chuyển vào miền Nam và trở thành giảng viên ở Ban Triết học Tây phương, Đại học Văn Khoa Sài Gòn - nay là Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - cho đến ngày nghỉ hưu.

Trong xã hội mới, việc một người có bằng thạc sĩ triết học của nhà trường cũ mà tìm được đúng vị trí chuyên môn không phải dễ dàng. Do thiên hướng khoa học và được chuẩn bị từ trước, Lê Tử Thành không đi vào những chủ đề triết học thời thượng, mà chọn nghiên cứu và giảng dạy những môn học liên quan đến khoa học luận, giúp cho chương trình giảng dạy tăng tính thực chứng khách quan, bớt tính giáo điều và minh họa. Khi môn Logic học - ngày trước gọi là Luận lý học - được chính thức đưa vào chương trình giáo dục đại cương, ông là một trong những người tham gia biên soạn đề cương và viết giáo trình. Hai cuốn sách của ông được tái bản nhiều lần và phát huy ảnh hưởng tích cực ở nhiều cơ sở đào tạo là *Nhập môn Logic học* (in lần thứ 8); *Logic học và phương pháp luận nghiên cứu khoa học* (in lần thứ 7).

Dù bận rộn biên soạn và giảng dạy các giáo trình về logic học và phương pháp luận, Lê Tử Thành không quên lịch sử triết học Tây phương với những tác gia đặt nền tảng cho sự phát triển tư duy lý luận của nhân loại. Ông bổ sung, sửa chữa tập bài giảng về lịch sử triết học và cho in cuốn *Bốn cây đại thụ của triết học phương Tây cận đại: Descartes, Kant, Hegel, Marx* (NXB Trẻ, 2014). Tuy hiện nay, sách về chủ đề này không

hiếm ở nước ta, đây vẫn là cuốn sách cần thiết và dễ tiếp nhận đối với sinh viên chuyên ngành triết và các ngành khoa học xã hội và nhân văn.

Nhược điểm của một số người làm triết học phương Tây (và tất nhiên, cả phương Đông) thường là “thuật nhị bất tác”, mà không cho thấy tư tưởng đó có thể vận dụng như thế nào trong hoàn cảnh dân tộc và thời đại hiện nay. Nhược điểm có “tác” thì cũng rơi vào thái độ “dĩ Âu vi trung” (lấy châu Âu làm trung tâm) và áp đặt vào thực tế đời sống. Theo tinh thần “nhập cuộc” của những trí thức ở miền Nam trước đây, Lê Tử Thành thường liên hệ triết học phương Tây với đời sống văn hóa, văn học dân tộc nhằm trả lời những câu hỏi bức xúc của thời hiện đại. Ba cuốn sách *Người đàn bà huyền thoại* (NXB Thanh Niên, 2013), *Tản mạn về văn học nghệ thuật* (NXB Trẻ, 2014), *Tản mạn về triết học* (NXB Trẻ, 2015) tập hợp và hệ thống hóa những bài viết trong khoảng nửa thế kỷ - tính từ bài viết trên tạp chí *Việt Nam Việt Nam* ở Huế năm 1966, khi tác giả mới 24 tuổi - cho thấy một nỗ lực liên tục theo hướng “đưa triết học đi vào cuộc đời”.

Trong *Người đàn bà huyền thoại*, Lê Tử Thành xiển dương chủ nghĩa nữ quyền, kêu gọi giải phóng phụ nữ, khẳng định vai trò của người phụ nữ Việt Nam trong gia đình và xã hội. Hình ảnh huyền thoại của người phụ nữ được tác giả tôn vinh như tâm điểm nối kết của tinh hoa giáo dục, đạo đức và thẩm mỹ. Điều thú vị là, do một hoàn cảnh đặc biệt thời chiến tranh, để tránh sự kiểm soát của chính quyền, những bài báo này đã được ký tên Nguyễn Thị Ngọc Thắm, phu nhân của tác giả.

Nếu có lúc nào Lê Tử Thành thay đổi phong cách ôn hòa của mình sang phong cách đói thoại thẳng thắn là khi ông viết những bài tranh luận trong hai tập “Tản mạn”. Ông phê bình sách của Nguyễn Đăng Thục, Thanh Lãng, Doãn Quốc Sỹ, Đồng Tùng..., những tác giả nổi tiếng ở miền Nam, khi ý kiến và nhận định của họ chưa thuyết phục được một nhà nghiên cứu đến sau. Ở đây, điều quan trọng không phải ở chỗ ai là người nắm chân lý sau cùng, mà ở chỗ ý hướng trách nhiệm đi tìm sự thật trong một thái độ trân trọng, khiêm cung và tử tế.

Trong kho tàng văn hóa Việt Nam, Lê Tử Thành tỏ ra quan tâm đến văn học dân gian; và trong văn học dân gian ông chú ý nhất thể loại thần thoại. Hình như qua đây, ông có thể tìm ra

Những tác phẩm tiêu biểu của Lê Tử Thành. Ảnh: HNP

căn cứ để nói đến vũ trụ quan và nhân sinh quan của người Việt, “bước đầu khám phá những cơ cấu từ lâu đã ngầm chi phối các mối tương quan giữa con người và con người trong xã hội của tiền nhân chúng ta qua các thần thoại”².

“Đọc kỹ những cuốn sách của Lê Tử Thành qua thời gian, có thể thấy ngòi bút tác giả luôn trở đi trở lại một số vấn đề và soi chiếu nó với tinh thần biện chứng. Văn ông chân phương, trong sáng, xa lạ với thái độ học phiệt mà không chiêu theo lỗ tai của một công chúng quyền lực nào.”

Kế tục những bài viết về những triết gia cận đại, trong phần 1 *Tản mạn về triết học*, Lê Tử Thành trình bày nhận định của mình về các nhà tư tưởng mang tầm vóc nhân loại: E.Husserl, S.Kierkegaard, F.Nietzsche, J. Locke, Công Tôn Long, Phật Thích Ca. Có thể nhận thấy ở đây một bước tiến trong hành trình khảo cứu của tác giả: vượt ra khỏi khuôn khổ của triết học Tây phương để trở về với tư tưởng Đông phương; đồng thời diễn ngôn của tác giả cũng có chủ kiến

hơn trước. Điều này thể hiện qua việc ông phê bình sự phủ nhận cảm giác ở Husserl và phái Hiện tượng học, khẳng định Locke là kẻ thù của chủ nghĩa độc tài, chiêu tuyết và minh oan cho Công Tôn Long với tư cách nhà logic học, đặc biệt là đề cao Phật Thích Ca như bậc thầy lối lạc nhất của nhân loại.

Cuốn *Tản mạn về triết học* dành phần 2 để trình bày một “phác thảo triết lý dân tộc Việt Nam”, chủ đề khiến tác giả trăn trở từ độ tuổi đôi mươi. Lê Tử Thành khẳng định có một “triết lý của cộng đồng dân tộc Việt Nam” và triết lý đó là một tổ hợp những quan niệm về Thượng đế/Ông Trời, vũ trụ và con người. Những cứ liệu để dẫn chứng cho lập luận của ông bắt nguồn từ văn hóa và văn học dân gian vốn ăn sâu vào tâm thức người Việt. Có thể nói, dù chỉ là “phác thảo” còn cần bổ sung chứng liệu và đào sâu suy tưởng, văn bản này của Lê Tử Thành gợi ra nhiều ý kiên quý báu cho những ai muốn đi xa hơn trên con đường nghiên cứu tư tưởng Việt Nam.

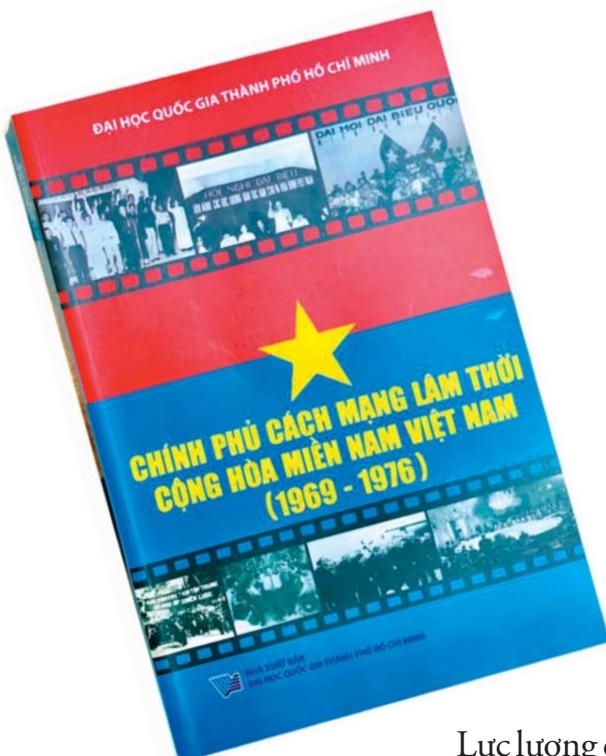
Đọc kỹ những cuốn sách của Lê Tử Thành qua thời gian, có thể thấy ngòi bút tác giả luôn trở đi trở lại một số vấn đề và soi chiếu nó với tinh thần biện chứng. Văn ông chân phương, trong sáng, xa lạ với thái độ học phiệt mà không chiêu theo lỗ tai của một công chúng quyền lực nào.

Lê Tử Thành có lần tâm sự rằng ông đọc và suy ngẫm về F.Nietzsche từ hồi trẻ. Lớn lên, ông tiếp nhận tư tưởng của Nietzsche về Siêu nhân (le Surhomme) theo một cách khác: đó không hẳn là con người siêu phàm hay toàn bích mà là con người tự vượt lên chính mình, bằng nỗ lực nhiều khi đơn độc của cá nhân, trong những hoàn cảnh khó khăn đầy thử thách, để khẳng định tự do, tự giác và tự chủ của bản thân. Phần nào noi theo quan niệm ấy, hoạt động học thuật và sự phạm của Lê Tử Thành cho thấy ông đã chọn đúng con đường nghề nghiệp, vừa thích hợp với xã hội, vừa phát huy được sở trường của chính mình ■

.....

1. Lê Tử Thành (2016): *Nhớ lại con đường triết học của tôi: vinh quang và khổ ái*, in trong Tuyển tập Kỷ niệm 120 năm Quốc Học Huế 1896-2016, NXB Thanh Niên, Hà Nội, trang 161.

2. Lê Tử Thành (2014): *Tản mạn về văn học nghệ thuật*, NXB Trẻ, TP Hồ Chí Minh, trang 202.

MỘT CHÍNH THẾ TỒN TẠI 7 NĂM TRONG CUỘC CHIẾN VIỆT NAM

Phan Nhật Anh

Trưa 30/4/1975 trên Đài Phát thanh Sài Gòn, Tổng thống Việt Nam Cộng hòa Dương Văn Minh tuyên bố đầu hàng "quân giải phóng miền Nam Việt Nam".

Lực lượng quân giải phóng miền Nam Việt Nam trong tuyên bố này là tổ chức quân đội chịu sự quản lý hành chính của Chính phủ Cách mạng Lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam thành lập vào ngày 6/6/1969.

Dây là chính thể thứ ba tồn tại song hành với hai chính thể Việt Nam Cộng hòa và Việt Nam Dân chủ Cộng hòa trong giai đoạn chiến tranh Việt Nam. Chính thể tồn tại trong 7 năm ấy ít được giới sử học quốc tế nhắc đến khi nghiên cứu cuộc chiến này.

Năm 2019 đánh dấu sự ra đời của chính quyền Cộng hòa miền Nam Việt Nam tròn nửa thế kỷ. Đó cũng là lúc "góp thêm một cách hình dung" từ "quá trình hình thành và hoạt động, thực hiện vai trò hòa bình thống nhất" của chính phủ Cộng hòa miền Nam Việt Nam như lời chia sẻ của các tác giả trong chuyên khảo *Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam (1969-1976)* do NXB ĐHQG-HCM ấn hành vào trung tuần tháng 10. Đây cũng là ấn phẩm đặc biệt nhân kỷ niệm 20 năm thành lập NXB ĐHQG-HCM. Qua 5 chương sách, gồm Bối cảnh lịch sử, Mặt trận Dân tộc Giải phóng và cuộc đấu tranh anh dũng ở miền Nam Việt Nam, Sự ra đời Chính phủ Cách mạng Lâm thời

Cộng hòa miền Nam Việt Nam là một tết yếu lịch sử, Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam trong công cuộc kháng chiến chống Mỹ, và Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam trong hòa bình thống nhất đất nước, chuyên khảo tái hiện chân diện một chính thể đã thúc đẩy nhanh chóng tiến trình hòa bình, thống nhất bờ cõi Việt Nam.

Ở một bình diện khác, độc giả khi thưởng thức ấn phẩm này, giữa những đan cài dày đặc của các sự kiện lịch sử, có thể nhận ra hai luận điểm chính. Đó là quá trình nỗ lực để tồn tại song hành trong hai hệ quy chuẩn: chịu sự lãnh đạo bí mật của Đảng từ Bắc vĩ tuyến 17 và duy trì tính trung lập như một lực lượng thứ ba trong cuộc chiến Việt Nam. Đồng thời nhìn nhận thấu đáo vai trò của chính thể này trong Hội nghị Paris cũng như sự tác động đến quá trình "tái thiết" miền Nam sau 1975.

Ở luận điểm thứ nhất, ngay từ khi tiền thân là Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt

Nam thành lập, Cộng hòa miền Nam Việt Nam đều được chính phủ của Nam và Bắc vĩ tuyến 17 nhìn nhận là cánh tay nối dài của chính quyền Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, dù chính thể này luôn cố gắng khẳng định tính độc lập của mình. Sau khi ra đời, Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam đã nhấn mạnh tính độc lập này trước dư luận của cuộc chiến, đó là "một cơ quan quyền lực tập trung có đầy đủ tín nhiệm bao gồm những người tiêu biểu nhất của các tầng lớp nhân dân, tôn giáo, dân tộc, có đầy đủ đức, tài để động viên những nỗ lực lớn nhất của quân và dân miền Nam" (trang 91). Điều này còn thể hiện qua việc Cộng hòa miền Nam Việt Nam sử dụng di sản của tổ chức tiền thân với quốc kỳ riêng là "lá cờ nửa đỏ (trên) nửa xanh (dưới) với ngôi sao vàng năm cánh ở giữa" ít nhiều gợi nhớ đến lá cờ đỏ sao vàng của những người cộng sản phía Bắc và "lý bài hát Giải phóng miền Nam của nhạc sĩ Huỳnh Minh Siêng (Lưu Hữu Phước)" làm quốc ca. Điều thú vị ở đây là nhạc sĩ Lưu Hữu Phước là tác giả quốc ca của cả hai chính thể đối lập là Việt Nam Cộng hòa và Cộng hòa miền Nam Việt Nam.

Tuy nhiên, sự khẳng định tính độc lập này mang tính chất ngoại giao và đấu tranh chính trị nhiều hơn. Trên thực tế, như ghi nhận của cố Thủ tướng Phan Văn Khải được các tác giả chuyên khảo trích dẫn, Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam "cùng với Đảng và Quân đội nhân dân, Mặt trận Việt Minh, Mặt trận Liên Việt là những 'bảo pháp' cách mạng của Đảng ta" (trang 275). Điều này còn được người trong cuộc là bà Nguyễn Thị Bình - Bộ trưởng Bộ Ngoại giao của chính thể Cộng hòa miền Nam Việt Nam và sau này là Phó Chủ tịch nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam thừa nhận: "Tuy hai nhưng là một, tuy một mà hai".

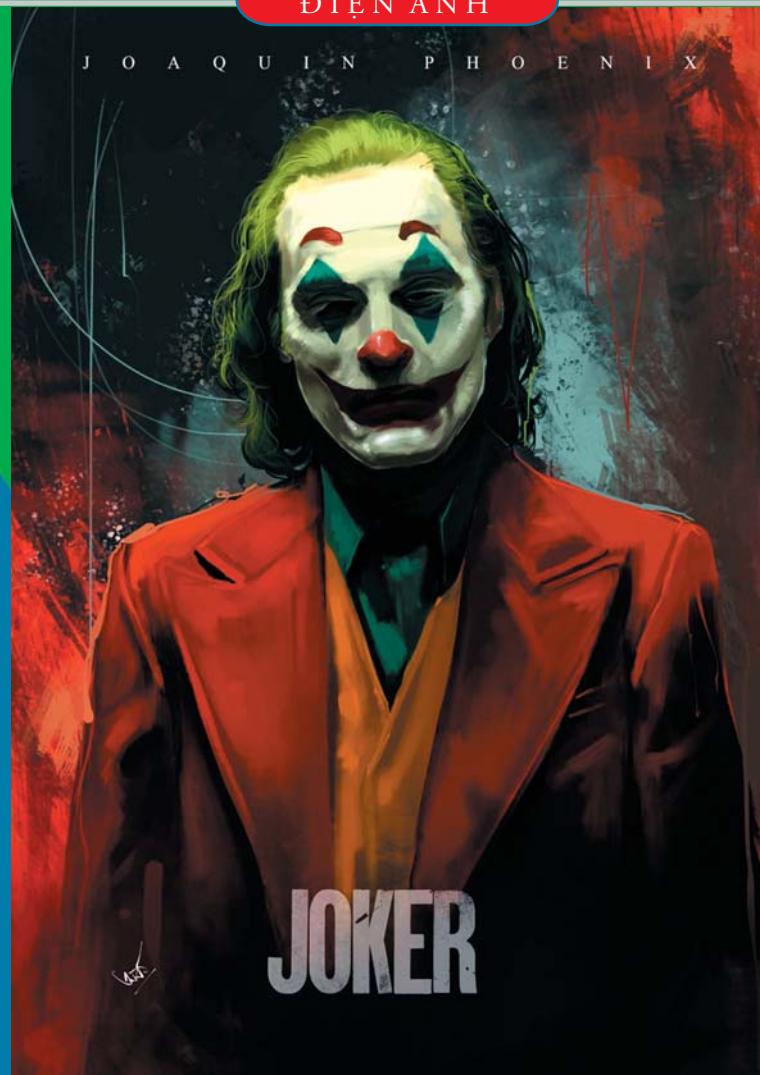
Ở luận điểm thứ hai, những nỗ lực trong hoạt động ngoại giao của chính thể này sau 5 tháng tuyên bố thành lập đã được 28 quốc gia công nhận, dù đa số các nước này thuộc khối cộng sản trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh: "23 nước xã hội chủ nghĩa và dân tộc chủ nghĩa công nhận Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam, trong đó có 21 nước đặt quan hệ ngoại giao ở cấp đại sứ" (trang 104). Đặc biệt, dấu ấn ngoại giao trong Hội nghị Paris với tư cách là bên thứ 4 của cuộc chiến Việt Nam đã đem lại sự thừa nhận của quốc tế sau khi chính thể Việt Nam Cộng hòa sụp đổ, là chính

thể "kế thừa quốc gia về chủ quyền đối với lãnh thổ miền Nam Việt Nam từ biên giới đất liền ra tới hải đảo, kể cả hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa" (trang 159).

Bên cạnh đó, quá trình "cải tạo" miền Nam dù được biết đến với chiến dịch X1, X2 và X3 của giới lãnh đạo Hà Nội sau năm 1975, nhưng những can thiệp và điều chỉnh trực tiếp đều dưới sự điều hành của Ủy ban Quân quản Thành phố Sài Gòn - Gia Định do Thượng tướng Trần Văn Trà làm Chủ tịch và Hội đồng Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam do kiêm trúc sư Huỳnh Tấn Phát làm Chủ tịch. Theo đó, Ủy ban Quân quản và Hội đồng Chính phủ này đã "tổ chức đăng ký trình diện cho các nhân viên chính quyền, các sĩ quan và binh lính quân đội Sài Gòn; tiến hành thu giữ hồ sơ, tài liệu, vũ khí, phương tiện chiến tranh do đối phương để lại" (trang 150). Tính từ 30/4/1975 đến tháng 7/1975, trên toàn miền Nam đã có hơn một triệu "đối tượng đăng ký trình diện", thu hồi gần 27 ngàn tấn vũ khí, chưa kể khoảng 40 ngàn tấn còn tồn kho (trang 151). Những hoạt động này nhằm chuẩn bị cho chiến dịch cải tạo xã hội và thực hiện chính sách kinh tế mới trong những năm tiếp theo.

Điểm đặc biệt ở đây là các tác giả, trong chừng mực nhất định, đã công khai thừa nhận một số sai lầm trong hoạt động cải tạo xã hội miền Nam. "Việc tổ học tập cải tạo tại chỗ cho binh lính, hạ sĩ quan chưa thật nhuần nhuyễn", "chưa phân loại, trong chừng mực nào đó còn gộp chung lại cho ai cũng là ngụy, công nhân viên chức, cán bộ chuyên môn kỹ thuật, y tế, giáo dục cũng học tập cải tạo như ngụy quân"; "phần lớn thì nghi kỵ, thiếu nâng đỡ làm cho họ tủi hổ, mặc cảm nặng nề", "diện tập trung cải tạo còn rộng, phân loại xử trí chậm, làm hạn chế mức độ yên tâm của các già đình đối tượng" (trang 153-154).

Sau cùng, nhìn nhận lại một chặng đường lịch sử, có thể thấy Việt Nam với những khúc quanh khắc nghiệt của thời cuộc đã dẫn đến những vận mệnh thật riêng biệt, dù cùng chịu một số phận lịch sử như Đức quốc hay Bán đảo Triều Tiên sau Đệ nhị Thế chiến. Ở đó, chính thể Cộng hòa miền Nam Việt Nam như một chứng nhân của tiến trình lịch sử độc đáo mà nguyên Phó Chủ tịch nước Nguyễn Thị Bình nhận định: "Thời điểm ra đời và hoạt động của Chính phủ từ đó đến khi hoàn thành nhiệm vụ lịch sử là hoàn toàn phù hợp và không thể khác được" ■

Joker là một gã hề nhưng lại không biết cười. Nguồn: vnreview.vn

JOKER: NỐI TUYẾT VỌNG CÁ NHÂN HAY BỨC CHÂN DUNG THỜI ĐẠI?

Joker - tác phẩm điện ảnh đình đám của Todd Phillips công chiếu trong tháng 10 vừa qua tại các rạp phim Việt, là một tổ hợp các kiểu nhân vật: con người dưới hầm, con người bên lề, con người cô độc, con người tha hóa... Như lời nhân vật tự nhận: “Cuộc đời tôi chưa có lấy một phút giây hạnh phúc”.

Điểm Trang

Đời không có gì vui mà còn được tặng súng

Năm 1840, khi Mikhail Iurievich Lermontov trình làng tiểu thuyết *Một anh hùng của thời đại* (tên khác: *Nhân vật của thời đại chúng ta*), ông đã bị độc giả đương thời phỉ báng vì dám “phong” nhân vật Pechorin - một tên vô lại, què quặt tinh thần - làm anh hùng. Khoảng hai thế kỷ sau, chúng ta lại bắt gặp một điều tương tự với Todd Philips và tác phẩm gây tranh cãi của ông - *Joker*. Phim được lấy cảm hứng từ một nhân vật phản diện của DC. Nhưng kể cả khi khán giả không hề mảy may biết đến vũ trụ siêu anh hùng đó, họ cũng có thể xem *Joker* theo cách một phim điện ảnh độc lập. Những âu lo, phòng bị của chính quyền Mỹ trước ngày phim công chiếu, những lời khen chê trái ngược nhau của giới phê bình càng khiến khán giả nô nức đến rạp. Có thể nói, *Joker* đã phác họa hơn một bức chân dung méo mó, buồn thảm, xấu xa ở mức độ cao nhưng lại khiến người xem nhận ra mình và người quen trong đó.

Arthur/Joker là một tổ hợp các kiểu nhân vật: con người dưới hàm, con người bên lề, con người cô độc, con người tha hóa... Như lời nhân vật tự nhận: “Cuộc đời tôi chưa có lấy một phút giây hạnh phúc”, anh liên tục nhận được những cú đấm, cả nghĩa đen lẫn nghĩa bóng, từ người quen lân ngưới không quen. Nhưng phải chăng Arthur quá bi quan, vì người xem vẫn có thể “đêm” được vài người, vài điều có khả năng làm anh hạnh phúc: một người mẹ, một người đồng nghiệp, một người tình, một chốn riêng để đi về, một lần được tham gia talkshow với người nổi tiếng? Dù vậy, không khó khăn để có thể thấy những chỉ dấu hạnh phúc ấy sẵn sàng tìm cách tuột khỏi tay Arthur bất cứ lúc nào, dồn đẩy anh vào tột cùng cô độc, tột cùng khổ sở. Mỗi lần Arthur định làm một điều tốt, định nói một điều có nghĩa thì thứ anh được nhận lại chỉ là sự nghi kỵ, lời phỉ báng và trận đòn thù.

Trót được/bị sinh ra bởi một vì sao xấu nhưng có lẽ Arthur chưa đến mức sa ngã vào con đường phạm tội nếu không được đồng nghiệp

tăng súng. Thứ vũ khí nhỏ gọn bước vào cuộc đời Arthur, thoát đầu như một cái bướu rời vô dụng đến mức chẳng nhớ ra, nhưng về sau lại có vai trò quan trọng trong việc đẩy anh vào con đường thất nghiệp và biến anh thành kẻ thù ác.

Những nghịch lý

Xuyên suốt Joker là những nghịch lý. Mẹ Arthur âu yếm gọi anh là Happy nhưng cuộc đời anh toàn những điều “unhappy” đáng ghét. Arthur là nạn nhân của bạo lực nhưng cũng là thủ phạm gây ra bạo lực. Có thể thấy hai yếu tố chủ đạo làm nên bạo lực trong con người Arthur là vấn đề “con giun xéo lầm cưng oằn” và chứng u uất tâm thần. Nhưng cho dù có tự ý thức mình điên đi nữa thì Arthur vẫn còn tinh hơn người tinh. Lương năng chưa bao giờ tắt trong kẻ sát nhân này. Anh không hề oán giận tại thành thiêruyên niên đường phố vừa giật công cụ hành nghề của anh vừa ném cho anh một trận tai bời hoa lá, cũng chẳng tìm cách trả thù tên đồng nghiệp dùng thủ đoạn bẩn hất anh ra khỏi công ty. Anh trò chuyện, chăm sóc, tắm rửa cho người mẹ già nua. Anh đột nhập vào nhà hát để một lần được tận mặt nhìn bồ ruột... Chỉ khi nhận ra bản thân bị tước đoạt ước mơ và nguồn cội, Arthur mới chính thức gia nhập “biệt đội Thanos” đời thường.

Tiếng cười cũng là đại nghịch lý trong Joker. Khi Arthur cười thì anh không hề vui (còn phải xin lỗi, giải thích với mọi người vì cái sự cười vô lối của mình). Còn khi anh vui (hiếm hoi) thì chẳng thấy anh cười. Tiếng cười vừa thừa vừa thiếu như một định mệnh nghiệt ngã vận vào thân phận và nghề nghiệp của Arthur, biến anh thành quái nhân. Khi Arthur thổ lộ ước mơ làm hè thì ai cũng cười mà tới chừng anh lên sân khấu tái hài thì chả ai nhέch mép. Rồi đến khi khán giả chịu cười, show truyền hình tiếng tăm đánh tiếng mời thì đến lượt người diễn viên hài không còn vui thú gì nữa mà chọn lún sâu vào bi kịch. Một trong những điều tối kỵ của diễn viên hài là cười trước khán giả nhưng Arthur lại phạm đúng điều ấy, lại còn cười không dứt được.

Tiếng cười ngoài tầm kiểm soát là biểu hiện của căn bệnh tâm thần nhưng cũng nói lên một hiện thực đắng cay: rằng đến một lúc nào đó, con người ta chỉ toàn cười vào những lúc, những chuyện lẻ ra không được phép cười.

Còn biết bao điều trái khoáy, éo le khác ở bộ phim: thành phố Gotham vẫn huyên náo, những cuộc vây đống tranh cử đầy hứa hẹn và show truyền hình hài hước vẫn được phát sóng đều đặn bất chấp đói nghèo, tội phạm và bạo loạn mỗi lúc một tăng; bệnh viện tâm thần Arkham là nơi to lớn và sáng sửa hơn cả trong thành phố; chuyên viên tư vấn tâm thần nhưng dường như không nghe, không hiểu nổi bệnh nhân tâm thần; mẹ ruột/con ruột bị biến thành mẹ nuôi/con nuôi; đưa trẻ nhà giàu vô lo mà miệng chẳng thể nở một nụ cười, MC hài kịch lại phải dẫn “bi kịch”... Và nếu xem những nghịch lý là cơ sở tạo ra tiếng cười châm biếm, mỉa mai - một nhánh quan trọng của hài kịch - thì Joker là một hài kịch đen. Và vì là hài đen nên chẳng có Chúa hay người đọc kinh Phúc Âm nào cứu nổi Arthur - như liều thuốc mà Dostoyevsky dành chữa cho nhân vật Raskolnikov trong *Tội ác và trừng phạt*.

Bông hoa nở ra từ cái ác

Arthur luôn mơ ước trở thành diễn viên hài kịch độc thoại nhưng xem ra anh ôm mộng trở thành vũ công cũng được. Múa là thứ tài năng nằm ngoài tầm kiểm soát của Arthur, chỉ xuất hiện vào

những lần anh tước đoạt mạng sống của người khác. Không hề ngẫu nhiên, trước hoặc sau một trận cuồng nộ, Arthur thả mình vào một vũ điệu. Vũ điệu ba lê hẳn hoi chứ không phải những cú nhảy nhót của chàng hè. “Bông hoa nở ra từ cái ác” ấy khiến người xem lạnh người. Đó là cách Arthur tự điều hòa bản thân sau một biến cố lớn, hay đó là một kiểu “phê thuốc” của khoái cảm làm trót lọt việc cần phải làm? Trở nên tung tẩy, quyến hòa cùng cái ác thì chỉ có thể là ác tật cùng hoặc là điên loạn. Nhưng vì sao một kẻ vừa ác vừa điên lại trở thành niềm cảm hứng của nhiều người đến vậy?

Hãy điểm lại những nạn nhân đầu tiên của Arthur: ba thằng bảnh bao quấy rối một cô gái và hành hung một người thân cô thế cô, một đồng nghiệp khẩu xà tâm xà, một MC hóm hỉnh, hoạt ngôn, thừa ưu thế và khéo léo biến điểm yếu của người khác thành điểm mạnh của mình. Chẳng có ai oan ức cả. Mỗi nạn nhân kể trên đều góp phần làm cho cuộc sống của Arthur (và có lẽ của nhiều người khác) u ám, ngọt ngạt hơn. “Thay trời hành đạo” như vậy, con người Arthur trở nên đúng kỳ lạ với từng dòng nhật ký của Pechorin: “Những ý nghĩ và tình cảm khi ở độ viên mãn và sâu sắc đều không phải là những cơn điên: tâm hồn cả khi đau khổ và vui sướng, đều rất có ý thức về tất cả những việc xảy ra và thấy rõ là phải như thế; nó hiểu rằng không có giông tố thì sức nóng liên miên của mặt trời sẽ làm nó khô héo; nó hiểu thấu cuộc sống của bản thân nó - nó tự mơn trớn và xử phạt mình, như một đứa bé ta yêu. Chỉ khi nào con người đạt tới mức tự nhận thức tối cao ấy thì hắn mới có thể hiểu được lẽ trời...”. Đám đông “hâm mộ” Arthur vì lẽ đó.

(Xem tiếp trang 66)

Nguyễn Tấn Thành

Thị thành bỏ lại sau lưng

Đi cùng anh

Một ngày nắng lên xanh

Mình dắt tay đi cùng trời cuối đất

Ta nhìn thấy những gì đời đẹp nhất

Và trái tim nghe rất thật lòng mình.

Rồi ta về bên nhà nhỏ xinh xinh

Trước trồng rau phía sau là hồ cá

Sáng em chăm những loài hoa nhỏ la

Chiều ngoài hiên mình ăn bánh uống trà.

Mùa cải vàng lên phía trái nhà ta

Và hạt lúa ngâm hương đồng đang trổ

Đời nhà nông tấm áo nau sòn cỗ

Em có về để chịu khổ cùng anh?

Ngày chờ nhau tia nắng mới lên xanh

Những luống rau, ngon hành vừa thức giấc

Con mèo mun nằm ngoài hiên ngủ gật

Em ngồi im bên bậc cửa nhìn anh.

Ta quý ta vì ngày tháng cùng nhau

Thương trong tim và ngọt ở lòng mình

Ta còn nhau khi ngoài kia bao điều được - mất

Có gì đâu, ta cầm tay nắm thật chặt đời mình! ■

Nguyễn Thành

Thương nhớ

Ta đợi nắng

đi qua mùa gió

Để ngày mưa ở tro giữa đời

Cho đêm buồn

phủ khắp muôn nơi

Ta bé lại giữa trời giông tố.

Người ta khổ

U thì người ta khổ

Sóng dưới mây và nhung nhớ mặt trời

Mặt biển này là đời rộng chơi voi

Sông nhớ núi

bùi ngùi đứng đợi.

Người ta mơ,

những gì chưa tới

Và tận ngàn giữa những ngày xưa

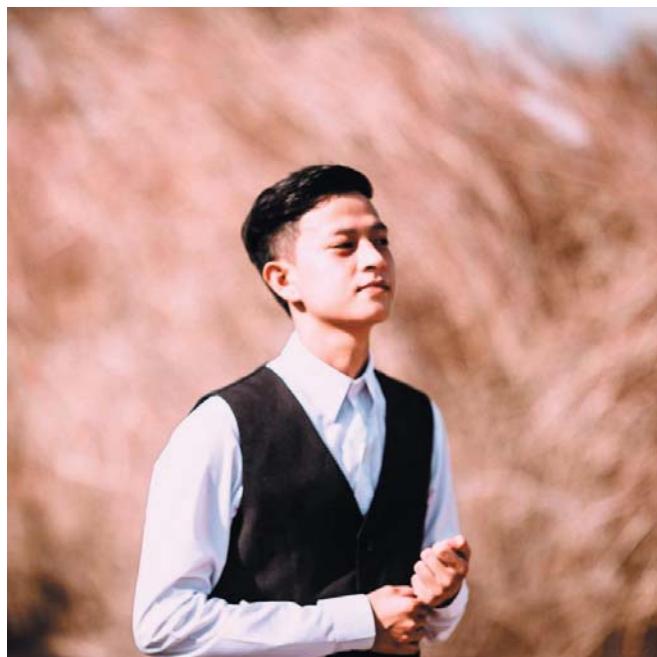
À ơi có một chiều mưa

Nhin lên, ta nhớ, ai đưa, ta về ■

SINH VIÊN VIẾT NHẠC TỪ TÁC PHẨM VĂN HỌC

Vượt qua hơn 50 tiết mục dự thi, Trần Hoàng Nhật - sinh viên năm III, Khoa Văn Học cùng hai người bạn của mình đã trở thành Quán quân tốp ca mùa đầu tiên cuộc thi “Đi giữa đường thơm” với ca khúc tự sáng tác *Chim nhại vẫn hót* lấy cảm hứng từ tác phẩm nổi tiếng *Giết con chim Nhại* của nữ văn sĩ Harper Lee.

Trần Hoàng Nhật - Quán quân cuộc thi *Đi giữa đường thơm*. Ảnh: NVCC

Dây là cuộc thi trình diễn các tác phẩm văn học do Khoa Văn Học, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức vào đầu tháng 10.

* *Nhật viết bài hát này như thế nào?*

- Em không phải dân Nhạc viện nên không biết nhạc lý. Em chỉ nghĩ giai điệu, ngân nga nó rồi thu âm vào điện thoại và viết lời. Một bạn học bên Trường ĐH Nông Lâm cũng là thành viên chơi guitar của nhóm đã ký âm, sửa lại dấu bằng trắc, gọt giũa câu từ cho nó thuận tai hơn. Em mất vài phút để viết lời, 2-3 tiếng cho giai điệu. Cứ chuẩn bị đi ngủ thì em lại bật đèn nhấp tiếp để hoàn thành. Đây cũng là lần đầu tiên em tự sáng tác và trải nghiệm công việc này.

* *Tại sao là Harper Lee và Giết con chim Nhại?*

- Em đọc tác phẩm vào năm lớp 7, đọc bằng

tất cả sự ngây thơ, phiêu lưu của một đứa bé. Lúc đó, em tình cờ đọc là vì Taylor Swift - ca sĩ thần tượng của em giới thiệu cuốn sách này trên báo nên em muốn đọc thử. Và em đọc một mạch từ đầu đến cuối. Mãi sau này khi vào đại học, có dịp đi đường sách Nguyễn Văn Bình, em mua lại cuốn này và đọc thêm lần nữa, cảm giác rất thích và hiểu nhiều vấn đề hơn.

Giết con chim nhại là một trong những cuốn sách tiêu biểu nhất của nước Mỹ viết về nạn phân biệt chủng tộc và bất công ở các bang miền Nam. Đó là câu chuyện về sự ích kỷ, thù hận, lòng dũng cảm, niềm kiêu hãnh lẩn định kiến. Em muốn qua bài hát này, truyền tải thông điệp về sự kỳ thị màu da, chủng tộc chưa bao giờ dừng lại giữa thế giới hôm nay.

Tuy nhiên, ở phần cuối bài hát em đã để hình ảnh của một chú chim máy bay lên như điểm nhấn cho toàn tiết mục. Trong câu chuyện, con chim ẩn dụ cho hình ảnh người da đen. Hình ảnh con chim bay lên như con phượng hoàng cất cánh từ tàn tro, đại diện cho tâm hồn con người. Cuối cùng nó vẫn bay lên, vẫn tiếp tục sống, lao về phía trước dù có những bất công, phân biệt đối xử ở các thế hệ sau như thế nào. Riêng con chim máy em phải đặt mua ở Thượng Hải về, sau đêm bán kết.

* *Các thành viên trong nhóm chuẩn bị tiết mục này ra sao?*

- Là người sáng tác cũng như lên ý tưởng trình diễn nên em phải chuẩn bị khá nhiều, từ đạo cụ, trang phục, thời gian, địa điểm tập luyện, quay clip giới thiệu về nhóm theo yêu cầu của cuộc thi. Ở phần sơ khảo, em thông báo thành lập nhóm và tập cùng nhau trước đó hai ngày rồi lên thi nên cả nhóm chưa hài lòng.

Còn trước đêm chung kết, các thành viên

Tiết mục *Chim nhại vẫn hót* nhận được sự đánh giá cao của Ban giám khảo và khán giả. *Ảnh: Phiên An*

ngoài, dù họ không học văn nhưng lại biết rất nhiều về William Shakespeare hay Homer. Em nghĩ để lấy lại sự yêu thích của sinh viên, văn học cũng phải có cách tiếp cận mới. Gần đây em thấy điện ảnh và âm nhạc đang là cầu nối rất tốt cho giới trẻ, khi các loại hình nghệ thuật này dùng văn học làm chất liệu. Đây có thể là một sự đổi thoại có lợi cho những bạn không

mặn mà lăm với văn chương.

* *Người ta thường nói học xã hội, nhất là văn, siêr rất khó tìm việc. Nhật nghĩ sao?*

- Thật ra cụm từ “xã hội” trong câu hỏi này đã gắn những ngành học ấy với sự phát triển của xã hội rồi. Do đó, nhu cầu việc làm sẽ ngày càng tăng cao chứ không bị mất đi vì lý do nào đó. Song hành với tiến bộ thì phải có những giá trị tinh thần, văn hay sử đều mang trong mình nhiệm vụ lưu giữ những giá trị hữu ích. Sẽ có nhiều cách để các ngành học này phát huy vai trò của mình. Do đó em không quá lo lắng trước quan niệm này.

Đó là câu chuyện của những năm trước đây, còn bây giờ những ngành xã hội đang dần khẳng định được vị thế quan trọng của mình ■

Cuộc thi âm nhạc về các tác phẩm văn học

Đi giữa đường thơm là cuộc thi dành cho sinh viên trình diễn các tác phẩm văn học nổi tiếng của Việt Nam và thế giới thông qua một số loại hình nghệ thuật như thoại kịch, hát, nhảy, múa... Cuộc thi do Khoa Văn Học, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tổ chức từ ngày 20/8 với hơn 50 tiết mục tham gia.

PGS.TS Lê Quang Trường - Trưởng khoa Khoa Văn Học, cho biết *Đi giữa đường thơm* là tên một thi phẩm nổi tiếng của Huy Cận trong tập *Lửa Thiêng*. Cuộc thi không chỉ nhận được sự tham gia của sinh viên Trường ĐH KHXH&NV mà còn thu hút nhiều sinh viên từ các trường khác như Trường ĐH Văn Hiến, Khoa Y ĐHQG-HCM...

“*Đi giữa đường thơm* là sân chơi để lan tỏa và truyền cảm hứng say mê văn chương nghệ thuật đến với các bạn trẻ. Thông qua cuộc thi, sinh viên sẽ tái hiện tác phẩm văn học một cách sinh động, đa dạng qua khả năng sáng tạo của mình” - PGS.TS Lê Quang Trường cho biết.

Tại đêm chung kết, các tác phẩm văn học quen thuộc như *Truyện Kiều* (Nguyễn Du), *Đoạn tuyệt* (Nhất Linh), *Chí Phèo* (Nam Cao), *Màu tím hoa sim* (Hữu Loan), *Vợ chồng A Phủ* (Tô Hoài) được thí sinh thể hiện qua các ca khúc cuốn hút: *Hoạn thư* (nhạc sĩ Sa Huỳnh), *Đoạn tuyệt* (nhạc sĩ Thái Thịnh), *Chí Phèo* (nhạc sĩ Bùi Công Nam), *Những đồi hoa sim* (nhạc sĩ Dzũng Chinh)...

Đặc biệt, ca khúc *Chim nhại vẫn hót* được Trần Hoàng Nhật - sinh viên năm III, Khoa Văn Học, Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM tự sáng tác đã chinh phục ban giám khảo và khán giả, trở thành quán quân của cuộc thi.

Tổng giải thưởng của cuộc thi là 20 triệu đồng, trong đó giải Nhất hạng mục tập thể là 5 triệu đồng, giải Nhất hạng mục cá nhân là 2 triệu đồng, giải Tiết mục được yêu thích nhất là 1 triệu đồng.

Photo by Nguyet Nhu

VÌ CÔ, TÔI BIẾT YÊU VĂN HỌC

Phạm Dung

Ó tuổi 15, môn văn đối với tôi mờ nhạt đến lạ lùng! Cho đến khi đậu cấp 3, với điểm số cao nên tôi được chọn làm lớp phó học tập và cuốn sổ đầu bài là trách nhiệm của tôi, lấy - trả tại phòng giám thị. Tôi đã gặp cô ở căn phòng ấy.

Chiếc áo dài màu vàng, thêm một vài hoa tiết tinh tế, tươi mới trong dáng người nhỏ nhắn làm cô thanh tú đến mức bạn phải nhìn và nhớ về cô. Lúc đó, tôi không nghĩ cô là giáo viên dạy văn của tôi. Tôi lấy sổ và trở về lớp chờ tiết học văn đầu tiên. Mãi miết nói chuyện với đứa bạn, cô bước vào lớp lúc nào hay, tôi lật đật đứng dậy chào cô. Tôi ngỡ ngàng nghe giọng nói của cô, chất giọng miền Tây "ngọt" chân chất và cuốn hút. "Cô mời cả lớp ngồi" cùng đôi bàn tay nhẹ nhàng ra hiệu. Một màn chào hỏi diễn ra, "Cô tên Ánh, cô phụ trách môn văn của lớp trong năm học này", và lần này tôi được đứng lên trình trọng, trực tiếp giao ánh mắt với cô khi cô hỏi lớp phó học tập của lớp. Sau đó, cô hỏi về chuyện học văn của từng bạn.

Đến lượt tôi, tôi trả lời: "Em không thích học văn, em định hướng khối A, ban tự nhiên". Cô nhìn tôi, nghĩ điều gì đó rồi ghi lại trong sổ tay, như những bạn khác.

Già vò ngồi học nghiêm túc, mắt cứ nhắm, rồi lại mở, tay chống cằm, ngồi tư thế như người đang viết... đó là phong thái học văn thời cấp 2 của tôi. Nhưng lên cấp 3, trong giờ văn, tôi được phép tưởng tượng ra thế giới mới, được bước chân vào đó để trải nghiệm, cảm nhận. Tôi như người mơ những giấc mơ văn học, những viễn cảnh của các tác phẩm. Đó là cách mà cô giúp chúng tôi đến gần với văn học.

Những tuần đầu, cô cho lớp tập viết một đoạn văn về đề bài bất kỳ. Cô chăm chút sửa từng lỗi nhỏ. Tôi viết không đạt lắm và mắc nhiều lỗi ngữ pháp. Sau đó, tôi về nhà viết lại, đưa lên cho cô đọc và sửa. Tôi cảm thấy mình có thể viết tốt hơn. Dù chúng tôi học chậm hơn so với những lớp khác, nhưng cuối cùng mỗi biết cách dạy của

cô thực sự hiệu quả. Tôi nhớ khi lớp học bài *Truyện An Dương Vương và My Châu - Trọng Thủy*, cô bảo chúng tôi sẽ diễn câu chuyện đó và quay video. Ôi! Các bạn được phen cười, khóc nỉ non. Rồi làn học bài Bánh chưng, bánh giày cô tiếp tục cho chúng tôi chia nhóm gói bánh, thuyết trình về cách làm bánh và cũng được ghi hình. Tiết học rất vui và nhớ lâu lắm.

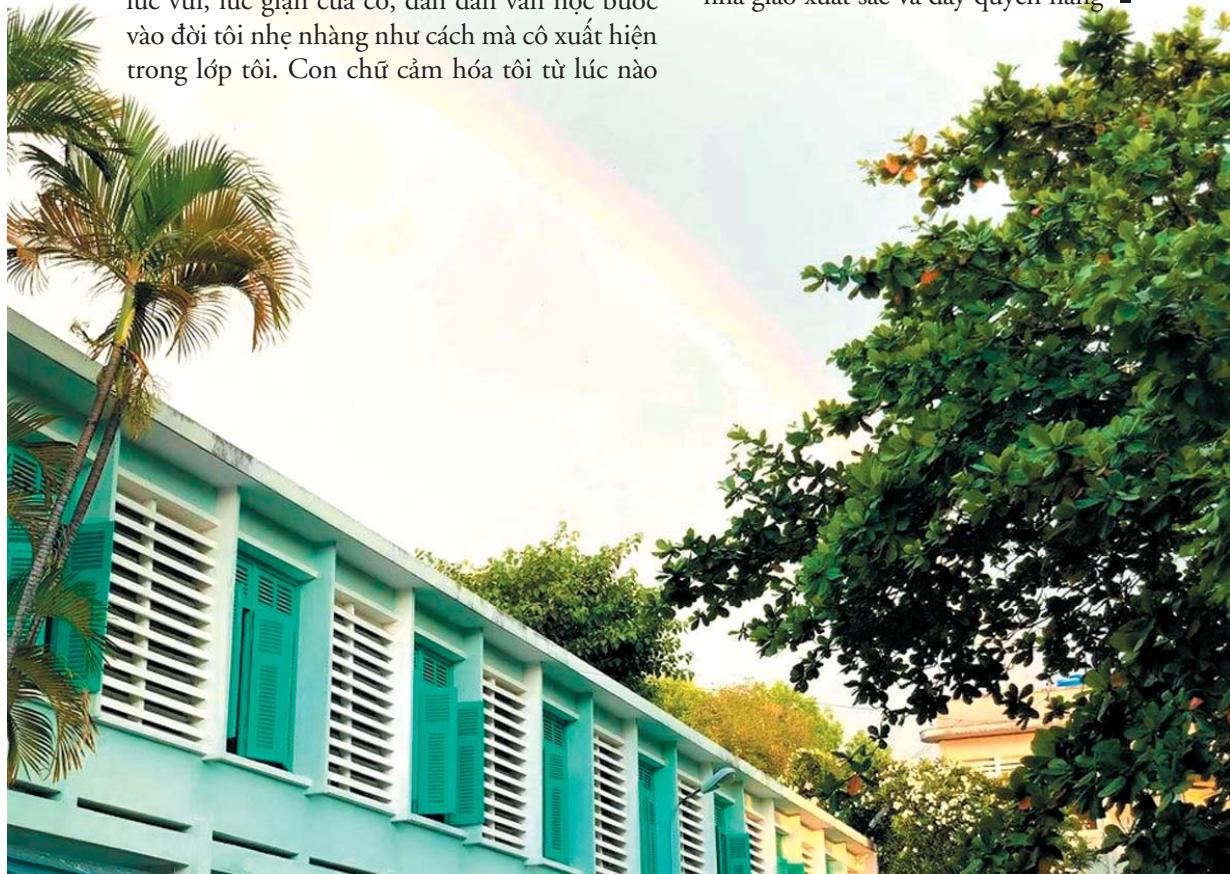
Năm đó, chúng tôi được ăn bánh trước Tết cùng cô. Nhìn những chiếc bánh chưng, bánh tét do tự tay chúng tôi làm - những đứa trẻ lớp 10 bùng cháy, cô nghĩ chúng tôi đã có thể phụ giúp cha mẹ trong những ngày cận Tết bận rộn. Với cô, gia đình luôn là ưu tiên hàng đầu nên khi làm việc gì cô luôn nghỉ đến những xúc cảm từ trái tim, những rung động của tâm hồn. Có lần cô nói: "Sáng cô dậy sớm nấu cháo cua cho thằng cu, cho con ăn xong rồi chạy lên trường dạy tiết đầu, cô chưa kịp bỗng cái gì. May đưa ăn sáng chưa?"; hay khi cô kể "Cô phát hiện ra là thằng cu nhà cô không ăn cháo bí đỏ", "Cô nhớ hương vị món ăn của ngoại cô"... Rất nhiều câu chuyện của cô len lỏi vào tâm trí tôi với dư vang trùm mền.

Thân thuộc hình dáng, giọng điệu, nét mặt lúc vui, lúc giận của cô, dần dần văn học bước vào đời tôi nhẹ nhàng như cách mà cô xuất hiện trong lớp tôi. Con chữ cảm hóa tôi từ lúc nào

không hay. Từ ngày học với cô, rất nhiều cái "không" đã trở thành có thể. Cô có kiến thức rộng, phương pháp giảng dạy phù hợp với từng lớp, từng cá nhân, biết kết hợp giữa học và chơi. Đặc biệt, cô luôn gắn kết cô với học trò, thấu hiểu và cho chúng tôi cơ hội sửa sai cũng như cô nhận ra khả năng của chúng tôi và luôn tin tưởng, động viên chúng tôi tìm đến cái đẹp của hình tượng và câu chữ trong những giờ văn.

Cô từng chia sẻ: "Không ai có thể chọn nơi mình sinh ra nhưng có thể chọn cho mình cách sống". Câu đó, tôi đã đọc nhiều lần trên trang mạng xã hội. Tuy nhiên, qua lời cô, câu đó càng khắc sâu vào tâm trí tôi. Tôi biết trao yêu thương, trân trọng hiện tại và quá khứ. Tất cả việc cô làm đã thay đổi con người tôi.

Tiết học cuối cùng trôi qua nhanh đến ngỡ ngàng. Cô bận rộn chấm bài, tổng kết điểm và ôn thi đại học cho các anh chị lớp 12. Cô trờ lặng lẽ quên nhau, trở về với công việc của riêng mình. Hai năm sau, tôi không còn được học tiết nào của cô nữa. Hiện tại và tương lai lại càng không. Nhớ! Nhớ lắm! Còn có cảm giác tiếc nuối. Xin gửi lời tri ân đến cô trong ngày 20/11. Với tôi, cô là một nhà giáo xuất sắc và đầy quyền năng ■

THƯ VIỆN SỐ - Ý TƯỞNG GIÚP HỌC SINH HỌC TẬP HIỆU QUẢ

Thư viện số là dự án giúp giáo viên và học sinh có thể tra cứu, tìm kiếm tài liệu một cách dễ dàng và hiệu quả với mức phí hợp lý. *Thư viện số* hứa hẹn trở thành một diễn đàn trao đổi, học tập trực tuyến, thông qua đó tăng tính tương tác và đem đến nhiều tiện ích cho người sử dụng.

Anh Trinh - Minh Hạnh

Dự án này của nhóm sinh viên Võng Thị Ngọc Thúy (sinh viên Trường ĐH Quốc Tế ĐHQG-HCM), Mai Xuân Việt (cựu sinh viên Trường ĐH FPT), Trần Anh Hào (sinh viên Trường ĐH Y Dược TP.HCM) đã xuất sắc lọt vào top 10 cuộc thi Ý tưởng Khởi nghiệp 2019.

Thành công từ thất bại

Việc khởi sinh ý tưởng *Thư viện số* với nhóm như một cơ duyên. Hào và Việt xuất thân từ trường chuyên với nhiều thành tích đáng nể

trong các kỳ thi học sinh giỏi môn toán nên hiểu được nhu cầu của mọi người. Cả hai đều có chung một niềm đam mê với các môn học phổ thông và muốn cống hiến cho cộng đồng.

Hào chia sẻ: “Lúc còn học phổ thông, mình cảm thấy thiếu thốn tài liệu để học tập. Từ đó, mình áp ủ làm một việc gì đó để giúp các bạn học sinh có đủ tài liệu hơn để học. Trong dịp mình lên nhà một người anh đang ôn thi học sinh giỏi quốc gia, tình cờ gặp anh Việt. Hai anh em trao đổi với nhau về vấn đề này, rồi cùng quyết tâm xây dựng dự án. Sau đó, nhóm có thêm thành viên là Thúy, đóng vai trò marketing”.

Có được dự án *Thư viện số* như ngày nay nhóm đã trải qua thời đoạn khó khăn. Nhóm thực hiện website chia sẻ tài liệu để mọi người đánh giá, thử nghiệm. Và *Thư viện số* là sản phẩm thứ hai sau lần “rút kinh nghiệm” ấy. “Làm ra sản phẩm đầu tiên, nhóm mình gần như không có kinh phí, phải lấy tiền cá nhân của anh Việt và mình mượn thêm từ bạn bè, người thân” - Hào nhớ lại.

Hiện tại, theo Hào khó khăn lớn nhất của nhóm là công việc marketing. Nhóm luôn trăn trở làm sao để học sinh biết đến website của mình. Đồng thời, nhóm cũng chịu sức ép cạnh tranh không hề nhỏ từ các website tìm kiếm tài liệu khác phổ biến hơn, được nhiều người biết hơn.

“Một thời gian khá dài nhóm đổ tiền rất nhiều vào quảng cáo trên Google, Facebook, đến nỗi có lúc mình muốn dừng lại vì cạn tiền mà doanh thu thì chưa có. Nhưng may mắn về sau nhóm mới được một số thầy cô về xây dựng lại nội dung tài liệu nên bám sát chương trình học, đáp ứng được nhu cầu người dùng, lượt truy cập tăng lên và bắt đầu có doanh thu từ quảng cáo” - Hào cho biết

80% tài liệu miễn phí

Nội dung nguồn tài liệu ngày càng được hoàn thiện và mở rộng. Hào chia sẻ, thư viện có khoảng 500.000 tài liệu được thiết kế dành cho học sinh từ lớp 6 đến lớp 12. Nội dung phong phú, gồm những kiến thức cơ bản từ sách giáo khoa, sách bài tập, đề luyện thi học sinh giỏi... Ngoài ra, thư viện còn cung cấp nguồn tài liệu luận văn, luận án thuộc nhiều lĩnh vực dành cho sinh viên đại học.

Kho tài liệu trên thư viện tại <https://www.luyenthithukhoa.vn/> có khoảng 80% là miễn phí. Nhóm chỉ sử dụng một số tài liệu chuyên đề cho phép người dùng sử dụng và có thu phí. Ngoài ra, tại đây còn thông tin về các chương trình tuyển sinh của các trường ĐH, thông tin học bổng, điểm chuẩn trúng tuyển ĐH, sách ngoại ngữ, kho truyện...

Hiện tại website có 23.000 thành viên trong đó có 9.300 thành viên "vip". Bất kỳ thành viên nào truy cập vào website đều có thể xem được tài liệu nhưng chỉ có thành viên "vip" mới có thể tải về. Nếu muốn tiếp cận các nguồn tài liệu thuộc loại "vip" người dùng phải đăng ký nâng cấp tài khoản và trả thêm khoản phí 599 ngàn đồng/năm.

Thư viện cũng tuân thủ quy tắc tôn trọng bản quyền. Hào cho biết: "Các tài liệu đều giữ tên tác giả. Trường hợp tác giả không hài lòng về

việc chia sẻ tài liệu thì sẽ có một báo cáo họ là chủ tài liệu và họ không đồng ý với việc chia sẻ tài liệu, phía bên công ty sẽ liên hệ thỏa thuận nếu không được thì tài liệu sẽ bị đóng".

Thư viện số tuy có doanh thu nhưng tạm thời chưa có lợi nhuận. Từ tháng 3 đến nay tiền quảng cáo trung bình mỗi tháng đạt 150 đến 250 triệu đồng. Từ tháng 7 đã bắt đầu có thêm doanh thu từ người sử dụng, với mức phí dành cho học sinh là 200 ngàn đồng/năm, giáo viên là 1,5 triệu đồng/năm.

Thư viện số hướng đến phục vụ đại chúng nhưng nhóm xác định đối tượng ưu tiên là học sinh vì đây là đối tượng có mục đích rõ ràng và đồng đảo nhất.

Hào cho rằng, dự án *Thư viện số* sẽ là "bàn đạp" để phát triển những sản phẩm khác đáp ứng nhu cầu về tài liệu học tập ngày càng cao của học sinh. Nhóm cũng đang phát triển hai sản phẩm về ứng dụng luyện thi.

Sắp tới nhóm sẽ tập trung vào việc nâng cấp sản phẩm, tăng số lượng người dùng, trong đó phải chiếm 5% lượng học sinh trung học, tức là 5% của 8 triệu người. Đồng thời nhóm tiếp tục xây dựng một số nền tảng khác như nền tảng cung cấp khóa học trực tuyến, nền tảng giao lưu từ xa, nền tảng hỗ trợ giáo viên soạn bản thảo bài giảng, nền tảng trò chơi IQ rèn luyện trí tuệ... ■

The screenshot shows the homepage of LTTK Education. At the top, there are navigation links for HOME, HỌC SINH, and GIÁO VIÊN. A purple banner at the top says "Bài viết gần đây". Below the banner, there's a search bar with placeholder text "Nhập và nhấn kinh lúp để tìm kiếm" and a magnifying glass icon. To the right of the search bar are two green buttons: "Đăng ký" and "Đăng nhập".

The main content area is divided into several sections:

- Bài giảng luyện thi vào lớp 10**: Includes a list of 130 items related to English grammar and vocabulary for the 10th-grade entrance exam.
- Bài giảng luyện thi THPT Quốc gia**: Includes a list of 150 items related to various subjects for the National High School Entrance Exam.
- Bài giảng luyện thi HSG các môn**: Includes a list of 15 items related to various subjects for the High School Graduation Exam.
- Bài giảng cho Sinh viên Đại học**: Includes a list of 15 items related to university-level subjects.

On the right side of the page, there are two large yellow advertisements for Scoot travel services:

- Ngạc nhiên chưa? Thử ngay nào!**: Offers 15 FREE flights from \$910.000 VNĐ. Includes a "ĐẶT NGAY" button.
- Cơ hội đến rồi, còn chờ gì nữa!**: Offers free flights and luggage fees. Includes a "ĐẶT NGAY" button.

NHỮNG CLB THỂ THAO MANG BẢN SẮC

Phong trào thể dục thể thao luôn được đề cao tại các trường thành viên ĐHQG-HCM. Những sinh viên có cùng sở thích, đam mê đã thành lập và phát triển những câu lạc bộ thể thao khác nhau.

Huyền My - Hoài Thương - Trưởng Sang

SIR - CLB thể thao “đa năng”

Câu lạc bộ thể thao SIR (Khoa Quan hệ Quốc tế, Trường ĐH KHXH&NV) là một trong những CLB đi đầu trong việc tạo sân chơi chuyên nghiệp. Đến với SIR sinh viên có thể tham gia rất nhiều môn thể thao đa dạng như cầu lông, bóng chuyền, bóng bàn, futsal...

SIR tổ chức rất nhiều sự kiện, với quy mô lớn nhỏ khác nhau. Ngoài các giải đấu *IR Champions League*, *Hội thao I...* câu lạc bộ còn tổ chức giải futsal cấp thành phố mang tên *SIR Dream League*.

Bạn Nguyễn Thị Mỹ Duyên - Chủ nhiệm CLB SIR, cho biết SIR thành lập nhằm đáp ứng nhu cầu vui chơi và rèn luyện sức khỏe của sinh viên. Đến với SIR là đến với tinh thần thể thao cao thượng, tinh thần đồng đội và khát khao vượt qua giới hạn bản thân.

“Trong quá khứ SIR từng gặp rất nhiều khó khăn để khẳng định ‘thương hiệu’ vì sinh viên trong khoa không mặn mà, cộng với thiếu nhân sự cũng như nguồn tài chính eo hẹp, không đủ khả năng tổ chức các chương trình/hoạt động lớn. Có được sự thay đổi tích cực như bây giờ

nhờ vào nhiệm kỳ vừa rồi SIR tập hợp được dàn nhân sự đông đảo, nhiệt huyết cùng chung niềm đam mê thể thao. CLB cũng đã có những quy chế và định hướng mở hơn, tích cực truyền thông Fanpage, các hoạt động gây quỹ và chuỗi training kỹ năng chuyên môn cho các thành viên” - Chủ nhiệm CLB SIR chia sẻ.

CLB võ thuật UMA

CLB võ thuật UMA (Trường ĐH Công nghệ Thông tin) thành lập ngày 20/11/2011. Phương châm của UMA là vừa giúp sinh viên tăng cường thể lực, vừa giải tỏa căng thẳng, mệt mỏi sau thời gian học tập và là nơi chia sẻ, kết nối các thành viên.

Bên cạnh 3 buổi luyện tập/1 tuần, CLB võ thuật UMA còn tổ chức nhiều hoạt động khác như: tình nguyện Tết Trung thu, chương trình Thanh niên khỏe, tham gia các giải đấu trong khu vực...

Bạn Nguyễn Trường Lâm - Chủ nhiệm CLB UMA, cho biết hiện nay CLB gặp một số khó khăn về kinh phí hoạt động và đang kêu gọi tài trợ. Bên cạnh đó, CLB UMA cũng cố gắng đẩy mạnh truyền thông để thêm nhiều người biết tới.

“Mình coi đây là ngôi nhà của mình. Được mọi người quan tâm, chia sẻ kinh nghiệm trong học tập, rèn luyện võ thuật và cả đời sống, nên mình quyết định gắn bó lâu dài và trở thành chủ nhiệm để phát triển CLB ngày một vững mạnh hơn” - Trường Lâm tâm sự.

Các bạn sinh viên có thể đăng ký tham gia CLB UMA vào các buổi tập thứ Hai, thứ Tư, thứ Sáu trong tuần.

IU Football Club - sân chơi cho môn thể thao vua

IU Football Club được thành lập từ năm

SINH VIÊN ĐHQG-HCM

2014 thuộc Hội Sinh viên Trường ĐH Quốc Tế. IU Football Club từng trải qua nhiều thăng trầm, đến năm 2017 mới đi vào ổn định với nhiều hoạt động hấp dẫn.

IU Football Club được tổ chức bài bản gồm 4 ban: Tổ chức sự kiện, Truyền thông, Quản lý nhân sự, Training cùng một đội tuyển bóng đá được tuyển chọn hằng năm. IU Football Club không chỉ là sân chơi cho các chân sút của IUer, mà còn là nơi để thành viên trong các ban được thử sức mình và biết được cách thức tổ chức một giải đấu hoàn hảo.

Mỗi tuần, IU Football Club đều tổ chức ít nhất một buổi tập luyện cố định tại các sân bóng thuộc Khu Đô thị ĐHQG-HCM. Chi phí cho các buổi tập cũng như tổ chức các giải đấu chủ yếu nhờ quỹ câu lạc bộ do các thành viên tự nguyện đóng góp và một phần hỗ trợ từ Hội sinh viên Trường ĐH Quốc Tế.

Bạn Nguyễn Quốc Thông - Chủ nhiệm IU Football Club, cho biết CLB tổ chức 3 giải đấu thường niên cấp trường, gồm *IUK19 Tournament* (dành cho sinh viên năm I), *IU Tournament* và *IU League*. Trong đó, *IU League* là giải đấu có quy mô lớn nhất với sự tham gia của các đội bóng đến từ tất cả khoa trong trường.

“Mong muôn sắp tới của CLB là giúp đội tuyển tham gia *Giải thể thao sinh viên Việt Nam*. Bên cạnh đó, IU Football Club dự định kết hợp với các trường khác để tổ chức giải đấu *IU Open Championship* dành cho tất cả trường thành viên ĐHQG-HCM” - Quốc Thông chia sẻ.

ESC - Thể thao điện tử lên ngôi

ESC HCMUT là CLB thể thao điện tử sinh viên của Trường ĐH Bách Khoa. ESC HCMUT ra đời năm 2016, đến nay đã có 2.700 sinh viên tham gia.

Không đơn thuần là các giải đấu nghiệp dư được tổ chức nhằm tạo ra sân chơi cho các thành viên, ESC HCMUT mong muốn đem lại cho sinh viên tinh thần cạnh tranh cao độ, sự nỗ lực chiến đấu của các game thủ và hơn hết là đem đến cho người xem những trận đấu thật sự hấp dẫn. Với lượng trò chơi đa dạng về thể loại từ chiến thuật, sinh tồn đến bắn súng góc nhìn thứ nhất..., ESC HCMUT đã mở ra rất nhiều cơ hội cho các bạn sinh viên thỏa niềm đam mê cung như có dịp thể hiện tài năng của mình trong lĩnh vực thể thao điện tử.

Mỗi năm, ESC HCMUT tổ chức hai giải đấu lớn là *BK Championship* và *BK Community Championship*. Trong đó, *BK Community Championship* là giải đấu có quy mô lớn nhất với sự phối hợp tổ chức giữa 3 CLB Thể thao điện tử của 3 trường: Trường ĐH Bách Khoa Hà Nội, Trường ĐH Bách Khoa Đà Nẵng và Trường ĐH Bách Khoa ĐHQG-HCM.

Bạn Trần Lê Minh, Chủ nhiệm ESC HCMUT, cho biết chi phí và giải thưởng cho mỗi giải đấu đều do CLB vận động tài trợ từ các nhà phát hành game và các công ty, cửa hàng về thiết bị chơi game...

“Sắp tới, CLB sẽ cố gắng duy trì việc tổ chức hai giải đấu lớn trong năm đồng thời sẽ mở rộng thêm các giải đấu nhỏ khác với các game phổ biến hiện nay như FIFA, Pubg... Bên cạnh đó, CLB sẽ hỗ trợ hết mình cho các thành viên đạt thành tích xuất sắc tham gia các giải đấu lớn trong và ngoài khu vực” - Chủ nhiệm ESC HCMUT chia sẻ ■

CÁC ỨNG DỤNG HỌC TẬP HỮU ÍCH CHO SINH VIÊN

Các bạn sinh viên ngày nay có nhiều ứng dụng hỗ trợ cho việc học của mình. Các khóa học, ứng dụng online ngày càng được các bạn sinh viên ưa chuộng vì sự tiện ích và hiệu quả mà nó mang lại.

Hoài Thương - Yến Nhi

Khóa học Coursera

Coursera được biết đến như là một khóa học trực tuyến đại chúng mở (Massive Open Online Courses) do Andrew Ng và Daphne Koller - hai vị giáo sư khoa học máy tính của Đại học Stanford sáng lập năm 2012.

Với mục đích hỗ trợ việc tiếp nhận tri thức của người học một cách thuận tiện và hữu ích nhất, *Coursera* liên kết với nhiều đối tác trên thế giới, gồm Đại học Michigan, Đại học Yale, Google, IBM... cung cấp các khóa học và tín chỉ, chứng chỉ, bằng cấp cho học viên.

Hiện nay, *Coursera* có thể được truy cập từ website chính thức *Coursera.org* hoặc ứng dụng trên điện thoại thông minh. Các khóa học trên *Coursera* rất đa dạng với các chuyên ngành như khoa học kỹ thuật, nhân văn học, khoa học máy tính, y học, khoa học dữ liệu, toán học, khoa học xã hội, ngoại ngữ, hội họa... và có cả hình thức miễn phí lẫn tính phí. Khi đăng ký một khóa học

bất kỳ, người học sẽ được vạch ra một lộ trình học bao gồm các video bài giảng, bài tập về nhà và các diễn đàn để thảo luận giữa học viên với nhau và với giảng viên. Bên cạnh đó, để đánh giá chất lượng học tập, người học còn được làm bài thi trắc nghiệm hoặc tự luận ở những giai đoạn nhất định của khóa học.

Đến nay, theo số liệu từ website, *Coursera* tiếp cận được hơn 40 triệu người học với khoảng 3.600 khóa đào tạo. Con số ấy cho thấy tính hiệu quả của nền tảng giáo dục trực tuyến này và mức độ phổ biến rộng rãi, đặc biệt là đối với sinh viên.

Bạn Hà Bảo Khang - Khoa Công nghệ Thông tin Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM, cho biết: "Mình biết đến *Coursera* qua một số trang thông tin trên Facebook, và cũng được các anh chị, thầy cô trong khoa giới thiệu. Hiện tại, mình đang theo học một khóa về thuật toán. Đa phần các chương trình đào tạo trên *Coursera* đều là của nước ngoài, cho nên mình có thể tiếp cận được chương trình học tiên tiến của họ. Ngoài ra, bên cạnh kiến thức chuyên ngành, mình cũng được bổ sung vốn tiếng Anh".

Khang cho rằng các khóa học trên *Coursera* rất bổ ích, vì chúng ta có thể tìm hiểu thêm nhiều thứ mà trên lớp giảng viên không thể nào truyền tải hết được.

Phần mềm học tiếng Anh LingoJingo

LingoJingo là một phần mềm học tiếng Anh miễn phí dùng trên điện thoại. Bạn có thể tải ứng dụng từ App Store hoặc Google Play. *LingoJingo* cho phép người học tải sẵn bài học và học ngay khi không có kết nối Internet. *LingoJingo* mong muốn giúp người dùng cải thiện trình độ tiếng Anh trong thời gian ngắn nhất và ít tốn công sức nhất.

Ứng dụng nổi bật với gần 40 bộ từ vựng, hơn 200 bài hát tiếng Anh. Chính điều này đã giúp ứng dụng thu hút không nhỏ các giảng viên tiếng Anh cũng như các bạn sinh viên tìm đến ứng dụng. *LingoJingo* liên kết với tài khoản Google

Des cours aux diplômes

Formation 100 % en ligne auprès des meilleures universités et entreprises du monde

Inscrivez-vous gratuitement

Học tiếng Anh miễn phí. Học mọi lúc mọi nơi!!

Giúp bạn xoá bỏ rào cản về ngôn ngữ. Cải thiện trình độ tiếng Anh trong thời gian ngắn nhất. ít tốn thời gian, công sức nhất

Tìm hiểu thêm

Tài liệu học trực tuyến

hoặc Facebook của bạn để bạn theo dõi quá trình học tập của mình thuận tiện hơn. Ứng dụng có giao diện đơn giản, dễ tiếp cận, gồm các mục: ngữ pháp, từ vựng, đọc.. Bên cạnh đó, *LingoJingo* còn có mục “Bảng xếp hạng” làm tăng sự cạnh tranh, hứng thú của người dùng.

Cô Dương Thị Hiền - Giảng viên tiếng Anh Trường ĐH Công nghệ Thông tin ĐHQG-HCM, đã giới thiệu cho các bạn sinh viên về ứng dụng này và sử dụng nó phục vụ công việc giảng dạy của mình.

Cô Hiền chia sẻ: “Tôi chọn ứng dụng này để giới thiệu với các bạn trong lớp vì nó khá cơ bản, phù hợp với nhiều bạn. Trong tiết học tôi dùng nhiều nhất là phần thư giãn, nó giúp các bạn thoải mái, tiếp thu bài dễ hơn. Nó hay ở chỗ là

một bên có lời bài hát, một bên có dịch nghĩa. Các bạn sinh viên có thể vừa nghe vừa hiểu chính xác nghĩa của từ”.

Thi thử quân sự

Các bạn sinh viên át hẳn ai cũng hào hứng với học kỳ quân sự. Đây là dịp để các bạn tạm gác lại kiến thức, sách vở, áp lực học tập trên giảng đường. Đời sinh viên chỉ có học kỳ quân sự duy nhất nên các bạn thường có tâm thế vui vẻ trong màu áo lính và tận hưởng những ngày quân trường nắng gió. Tuy nhiên, các bạn phải đối mặt với kỳ thi cuối kỳ khá căng thẳng và cần một lượng lớn kiến thức quân sự.

Phần mềm *Thi thử quân sự* cung cấp lý thuyết và những câu hỏi trắc nghiệm là giải pháp được nhiều sinh viên lựa chọn để giải nguy, vượt qua kỳ thi.

Bạn Đào Nguyễn Gia Hân - sinh viên Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM, cho biết: “Mình được bạn bè giới thiệu phần mềm này vào ngay ngày thi cuối khóa. Phần mềm khá tiện lợi, giúp mình vừa có thể học bài nhanh chóng vừa có thể kiểm tra lại kiến thức đã học”.

Còn bạn Phan Tấn Trọng - sinh viên Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM, nói về “chiến tích” đạt 9 điểm lý thuyết trong cả ba học phần quân sự: “Mình học lý thuyết và làm bài kiểm tra trắc nghiệm trong khoảng hai ngày. Nội dung bài học lặp đi lặp lại trong khoảng 150 câu hỏi” ■

ĐI QUÂN SỰ chuẩn bị gì?

Sinh viên
ĐHQG-
HCM học
quân sự.
Ảnh: REC

© Gaia/Ông Luan Phạm Vũ

Trồng rừng kỷ niệm trong Vườn quốc gia Bidoup Núi Bà. Ảnh: TTBT Gaia

ĐI HỌC TRONG... RỪNG

Với thông điệp “không lấy đi gì ngoài những bức ảnh, không giết gì ngoài thời gian, không để lại gì, không những dấu chân”, *Trại sinh thái: Đi và trải nghiệm xanh* do Trung tâm Bảo tồn Thiên nhiên Gaia tổ chức tại Vườn quốc gia Bidoup Núi Bà (Lâm Đồng) đã tạo không gian để những người trẻ quan tâm đến môi trường kết nối, chia sẻ và hành động.

Midori

Không chỉ là một xu hướng

Bên cạnh những lợi ích về kinh tế, việc phát triển du lịch trong nước cũng kéo theo những tác động tiêu cực đến môi trường và hệ sinh thái động thực vật. Đi du lịch theo hướng bền vững là cách mà Trung tâm Bảo tồn Thiên nhiên Gaia và 35 trại sinh của chương trình chọn làm giải pháp cho vấn đề trên.

Tất cả thành viên của trại cùng thực hiện những sinh hoạt hằng ngày theo cách thân thiện nhất với môi trường. Trước ngày lên đường, trại sinh được dặn dò mang theo bình nước cá nhân để lấy nước, vì ban tổ chức sẽ không phát chai nước cho từng người như trong các chuyến du lịch thông thường. Trong các buổi sinh hoạt chung, trại sinh đều ý thức sử dụng bút màu và giấy tiết kiệm nhất có thể, bằng cách chọn tờ giấy có kích thước phù hợp với nội dung mình muốn viết hoặc

sử dụng lại các tờ giấy còn một mặt trống.

“Chúng ta không thể loại bỏ túi nylon ra khỏi cuộc sống, cách Gaia lựa chọn là hạn chế sử dụng và tái sử dụng. Những chiếc túi nilon ở Gaia đều được tái sử dụng rất nhiều lần đến khi rách mới thôi” - Chị Đỗ Thị Thanh Huyền - Nhà sáng lập, Giám đốc Trung tâm Bảo tồn Thiên nhiên Gaia giải thích khi nhận được phản hồi từ trại sinh về việc còn dùng túi nylon để đựng văn phòng phẩm cho các hoạt động của trại.

Bạn Nguyễn Thảo Trang - Sinh viên Trường ĐH Kinh tế - Luật ĐHQG-HCM chia sẻ: “Trại đã thực sự tạo không gian cho những người trẻ được kết nối với nhau, kết nối với thiên nhiên. Thông điệp ‘đi và trải nghiệm xanh’ được khéo léo lồng ghép trong các hoạt động, từ những việc như dọn rác, hạn chế đồ nhựa, sử dụng nước giặt sinh học... đến những việc lớn hơn như trồng

cây, thảo luận về du lịch xanh...”.

Dễ nhận thấy lối sống thân thiện với môi trường như dùng ống hút inox thay cho ống hút nhựa, mang theo túi vải khi đi mua hàng, sử dụng các chế phẩm sinh học từ tự nhiên... đang trở thành một trào lưu, đặc biệt là đối với các sinh viên. Tuy nhiên, ở trại sinh thái này, điều đó không dừng lại ở một xu hướng mà dường như đã là ý thức và thói quen của 35 “đại sứ môi trường” được tuyển chọn từ hơn 400 bạn trẻ trên khắp Việt Nam. Điểm hình là khi các trại sinh đi mua hàng mà quên mang theo túi, các bạn chia nhau “tay xách nách mang” chứ nhất quyết không dùng túi nylon, chẳng cần ban tổ chức nhắc nhở.

Học về môi trường qua trải nghiệm thực tế

Giám đốc Trung tâm Bảo tồn Thiên nhiên Gaia khẳng định giáo dục là giải pháp lâu dài và bền vững trong công tác bảo tồn thiên nhiên, bảo vệ môi trường.

“Suốt 18 năm qua, tôi đã áp dụng rất nhiều hình thức giáo dục khác nhau, từ việc đến nói chuyện hay tổ chức các hoạt động cho mọi người tại nơi họ sinh sống, học tập, làm việc đến mang các mô hình diễn giải, giáo dục, triển lãm tới cộng đồng. Nhưng hoạt động mà mọi người, mọi đối tượng yêu thích nhất vẫn luôn là được đến với thiên nhiên, trải nghiệm, khám phá thiên nhiên. Chỉ cần được tham gia một chuyến đi, mọi người sẽ có ấn tượng mạnh mẽ, thậm chí là những ấn tượng suốt cả cuộc đời. Học và trải nghiệm thiên nhiên là phương pháp học tập hiệu quả, nhiều cảm hứng nhất, bởi mọi người sẽ được sử dụng mọi giác quan để học, để cảm nhận, để hiểu, để yêu, để hành động và thay đổi”

- Chị Thanh Huyền nhân mạnh.

Rõ ràng, *Trại sinh thái: Đi và trải nghiệm xanh* đã trở thành một “lớp học” vô cùng thiết thực và hiệu quả. Bạn Trần Thị Hồng Nhung - cựu sinh viên Trường ĐH Khoa học Tự nhiên ĐHQG-HCM cho biết hào hứng “đi học” vì “được chủ động trong việc học thông qua quan sát và đặt câu hỏi”.

“Khi thấy một cây lạ trong rừng, mình có thể hỏi các anh hướng dẫn viên, nhờ đó, kiến thức sẽ vững hơn so việc tiếp thu thụ động từ sách vở”

- Hồng Nhung tâm sự.

Không chỉ mang đến kiến thức phong phú về thiên nhiên, môi trường, du lịch xanh theo cách đầy thú vị, *Trại sinh thái: Đi và trải nghiệm xanh* còn truyền cảm hứng để mỗi trại sinh trở thành những “đại sứ” du lịch xanh, tiếp tục lan tỏa thông điệp chương trình đến cộng đồng.

Từ một sinh viên chuyên ngành kinh tế ít có cơ hội tiếp xúc sâu các kiến thức về môi trường, Thảo Trang hiểu thêm về vai trò và ý nghĩa của hệ sinh thái, của môi trường tự nhiên đối với cuộc sống. Thảo Trang còn cho biết đã bắt đầu thực hành nói không với rác thải nhựa và cam kết đi du lịch có trách nhiệm.

Còn bạn Nguyễn Minh Hậu - Sinh viên Trường ĐH Khoa học Xã hội và Nhân văn ĐHQG-HCM thì đã sẵn sàng để khai bút cho chuỗi bài viết truyền cảm hứng đi và trải nghiệm xanh. Minh Hậu tiết lộ thêm: “Mình sẽ tổ chức một dự án cho sinh viên trong Khoa Quan hệ Quốc tế nhằm cung cấp những kỹ năng sống để trở thành một công dân tốt. Và mình sẽ lồng ghép nội dung sống xanh mà mình học và trải nghiệm được từ trại vào dự án này” ■

Thảo luận về cách đi du lịch bền vững. Ảnh: TTBT Gaia

Hướng dẫn viên chia sẻ cho các trại sinh. Ảnh: TTBT Gaia

GHI VỤN DỌC MIỀN DUYÊN HẢI

Thỉnh thoảng, bạn hay lục lại mấy tấm hình ở những nơi bạn từng đi qua. Đây là tấm chụp ở khu Tứ Bình (Khánh Hòa), trên đèo nhìn xuống là Bình Lập, đi ngược lại qua cầu là Bình Tiên, nhìn qua bên kia là Bình Hưng, Bình Ba. Ai thích đi tiếp sẽ tới Vĩnh Hy.

Bài và ảnh: Tân Đồng

Biển Tứ Bình vẫn giữ được nét hoang sơ, tách mình khỏi những cuộc xâm lấn của dịch vụ du lịch.

Núi ở miền Trung lan ra sát biển, một chân trên bờ một chân dưới nước. Chính đặc điểm tự nhiên này đã kiến tạo nên những vùng biển hoang sơ với những bãi cát dài, nằm phơi mình dưới nắng gay gắt, trước ôm biển, sau dựa núi. Quê bạn có biển nhưng nhà bạn xa biển. Đi khoảng 10 cây số mới ngủi được mùi gió mặn.

Và 10 cây số về nhà trước tay lái là những dãy núi xếp chồng lên nhau như dang tay đón chào. Bạn còn đi qua những cây cầu, ruộng lúa rẩy mì. Đầu năm bạn học cấp 2, những trang trại chăn nuôi công nghiệp bắt đầu xuất hiện ở gần nhà bạn. Đó là những trang trại gà, heo nằm trên những quả đồi, tuy không ở đầu hướng gió nhưng mùi hôi thối lan rộng khủng khiếp. Ngoài rìa biển, nhà máy đường với những cột khói cứ thế vươn thẳng lên bầu trời, đen và hôi.

Lúc ấy, nghe nói được đi Bai Dài là tui ban sướng rơn. Vậy mà vài năm trở lại đây, Bai Dài và những vùng biển lân cận từ Cam Ranh ra tới Nha Trang toàn nền bê tông cùng trụ sắt thép. Chưa kể, những con lươn con trach tạo nên những cồn cát được gió vung lên thành những đụn cát đá mất đi ít nhiều. Họ trải xanh những vật cỏ để phù hợp với cái cảnh quan tươi mát mà quên rằng ở thế ôm biển dựa núi này, gió biển dữ súc làm mát, làm dịu lòng người.

Đèo Cù Hin nằm giữa huyện Cam Lâm và thành phố Nha Trang. Lái xe băng qua đèo, bạn lọt thỏm trong từng ôm cua, một bên là biển, bên kia là núi, nghĩ thôi đã thích. Địa hình ở đây hiểm trở, sau là núi đá, dưới chân là bãi đá, sóng vỗ. Có lần, bạn tắm sự với thầy, kể thầy Nha Trang như thế này, thế nọ. Thầy chỉ cười. Đó là dải nhà cao tầng chấn lỏi ra biển và ích kỷ đón gió một mình. Ngõ ra biển là một trong những ký ức đẹp đẽ của bạn. Bởi nếu bạn có lạc ở trung tâm thành phố Nha Trang, cứ tìm đường ra Trần Phú rồi hỏi đường đi ngược lại. Böyle giờ, những tòa nhà áy cao quá rồi, như cách mà họ xây và dựng nên cái thành trì của sự hẹp hòi, ô hợp.

Chưa hết, đi từ đèo xuống thành phố, bên kia những quả đồi, vài mảng vàng bong tróc và ghẻ lở trên miếng thịt thành phố khiến ai cũng ô à. Họ đào gì trên núi, họ ủi gì trên đồi hay họ tự đào huyệt cho thiền kiền của mình. Ở hướng ngược lại, đại lộ Nguyễn Tất Thành cũng đang biến chuyển. Những khu nghỉ dưỡng sang trọng đón nắng biển đang được xây dựng với những tấm rào chắn in hình con người vô danh nào đó

mà trên mặt họ là sự thỏa mãn. Những tòa nhà bắt đầu mọc lên và viễn cảnh về các dải bê tông sừng sững xé vụn không gian mênh mông này là điều không thể tránh khỏi.

Quay ngược lại Hai Cam (Cam Ranh, Cam Lâm), bao là một khái niệm mơ hồ trong tâm thức của họ. Chỉ là năm hai ngàn không trăm hồi nào, bao xém vô rồi quay ngược ra lại. Vậy mà hồi 2017, bao cũng xém vô nhưng hoàn lưu bão gây ảnh hưởng không nhỏ. Mọi người bắt đầu lo lắng về bão và nhiều người vẫn không tin về sự xuất hiện của thiên tai này.

Bạn vẫn tin không có bình yên nào là mãi mãi dù có đổi ngược vị trí thành yên bình. Bức ảnh bạn chụp cũng vậy. Cái vịnh nước sâu ngoài kia rồi cũng sẽ trở thành ký ức của ngày sau. Lúc bạn đi là tháng 2, thời tiết chưa hẳn là lý tưởng và quang cảnh không như mong đợi. Phía sau bức ảnh là những dãy núi oằn mình vắt trên vai những con đường và cây cầu. Những dòng chảy tự nhiên róc rách bị ngăn nghẹn, được đưa vào hệ thống công rãnh thở o. Chưa kể đất, đá, bùn, rác trôi dạt ngay cửa ngõ từ đất ra cát, từ nước ngọt ra nước mặn vô cùng hỗn tạp. Nói như vậy không phải là đang trách cái công cuộc bê tông hóa mà đang thấy buồn vì tất cả đang hóa bê tông.

Ở Bình Lập có Ngọc Sương và Sao Biển là hai khu du lịch nổi tiếng. Nằm trong vịnh nước sâu Cam Ranh nên các bãi ở đây khá hiền hòa. Đường đi cũng dễ dàng. Nó giống như những lát cắt mà bạn dùng một chiếc dao nhẹ nhàng luốt qua từng miếng thịt. Trên đường đi, nếu để ý, bạn sẽ thấy một loài hoa tên là đậu đào. Hoa màu trắng pha hồng nhạt, nở từng chùm rất đẹp. Nước biển ở đây trong và xanh ngắt. Không khó

để bắt gặp các trang thông tin du lịch với những quảng cáo ấn tượng về vẻ đẹp của các khu du lịch này. Tuy nhiên, những mỹ từ được dùng để miêu tả về sắc vóc ấy hẳn là quá trớn. Điều này khiến nhiều khu nghỉ dưỡng bắt đầu vung tiền để xây cất những công trình với mong muốn thu hút khách vì sự choáng ngợp. Những lát cắt vô tình lại thành hình, cứ như thế, hành động đó không còn là nhẹ nhàng như cắt, thái mà là băm nát dài duyên hải này.

Bình Tiên lại khác. Bãi cát liền biển, kế đó là hàng dương, không có nhiều nhà dân, khá hoang sơ. Biển ở đây nông, có bãi đá biển. Chiều chiều, bóng hàng dương đổ ra tận mép biển, mát mẻ và trong lành. Có lẽ, những khu du lịch chưa xuất hiện nên ở đây khá yên bình. Bên kia Bình Hưng, Bình Ba là những hòn đảo thịnh hành du lịch. Thế nhưng, thật buồn cười khi người ta truyền tai nhau rằng qua đó ăn tôm hùm ngon lắm. Vậy là cảnh quan lại ngậm ngùi đứng sau. Du lịch bền vững không có nghĩa là bán từng con tôm hùm, từng chai nước, lại càng không phải là chờ đợi cái gật đầu sau khi thỏa thuận một cuộc xe, chuyến tàu của khách hàng. Nó phải xuất phát từ nhu cầu khám phá của mọi người, dịch vụ du lịch, chất lượng chuyến đi và mong muốn có trở lại hay không.

Bạn sợ khi bạn bè rủ rê những chuyến về quê. Đơn giản vì nó không được hoành tráng như quảng cáo trên những mặt tiền, quang cảnh cũng không hấp dẫn như những bức ảnh lòe loẹt, con người cũng chưa chắc sẽ thân thiện hòa đồng mến khách và không biết vùng đất có chào đón bạn hay không. Những tấm bảng hiệu nhèch nhác, những công trình che chắn nửa chừng, những quả đồi ghè lở, những tòa nhà chấn gió hay những khu nghỉ dưỡng chặn đường ra biển, tưởng tượng như vậy thì ai mà dám rủ. Nói thêm, các bạn ở Sài Gòn ngầm nhà cao tầng đủ rồi, về quê bạn mà còn cảm thấy chật chội thì có nên hay không, có nhảm chán hay không? Những tòa nhà cao tầng là bằng chứng cho sự phát triển của một thành phố nhưng đồng thời nó cũng thể hiện sự eo hẹp trong quỹ đất và đôi lúc là sự hạn hẹp về tầm nhìn.

Vẫn biết sẽ có những biến đổi nhưng hy vọng Tứ Bình giữ được sự hoang sơ vốn có và nếu trở mình thì mong đừng có trở mặt. Kinh khủng nhất là con người ta cảm thấy xa lạ ngay trên chính mảnh đất họ giậm chân và hít thở, lạc lõng trên chốn cũ non nước đi về ■

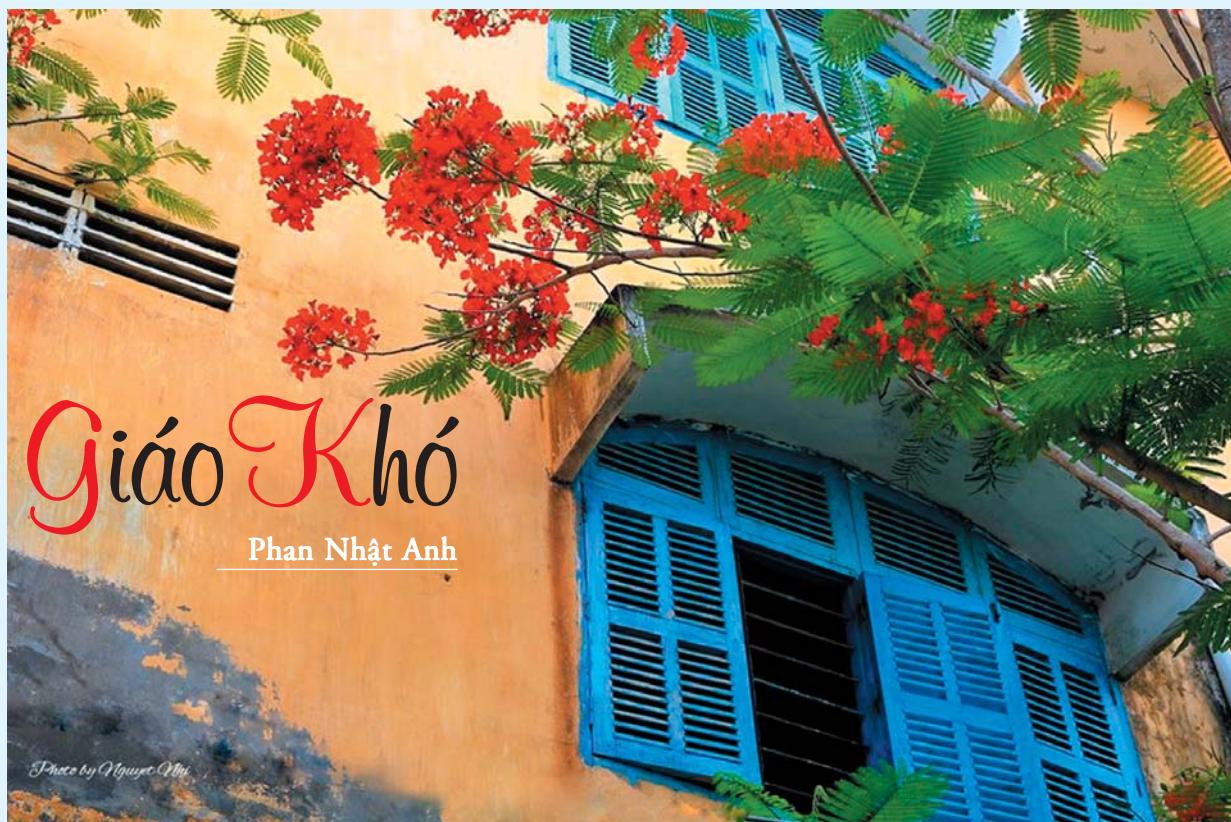
Cát trắng mịn cùng làn nước xanh như ngọc bích làm nên nét đẹp quyến rũ riêng có của Tứ Bình.

Chị nói mỗi lần bạn đọc báo cứ như ông già. Hai mắt dán chặt xuống từng dòng, sầm soi có chỗ nào con chữ ló xiêu vẹo, làm tên ông quan mới chết lạ hoắc với khai sinh; hay tin ông chủ tịch nước lạ qua thăm lại nằm bên tin heo gà nhiễm cúm, cá nổi trắng đồng. Nhưng đó là chuyện sau khi bạn đã quăng đồng quảng cáo dồn cục giữa trang báo xuống đất, mà không thèm ngó xem thằng nào nay đăng trọng nguyên trang. Bạn hí hoáy cầm viết bắt giờ máy ông biên tập, với dày đặc những dấu khoanh tròn, số ngang rồi cầu nhau một hơi cùng chị. Đó là những lúc hai chị em hẹn nhau

ăn sáng. Chị biết ngồi cùng bạn với xấp báo này, thế nào cũng đi tong buổi sáng. Bạn không nhận ra "cái nét" kỳ quặc này của mình cho đến khi chị buột miệng hỏi: "Bộ sau này tính đi dạy hả?", bạn mới biết mình đã mang theo thói quen của Giáo Khó tới tận bây giờ.

Ông thầy có họ tên đằng hoàng nhưng mấy anh chị lớp trước đặt biệt danh là "Giáo Khó", nhại theo nhân vật Sáu Khó của Hoài Linh và Mười Khó của Trường Giang trên sân khấu hài. Nhà Giáo Khó cách trường bạn học hơn nửa tiếng đi xe máy. Ký túc xá bạn ở gần trường, sắn ngang là tối. Nhưng chưa khi nào bạn vô lớp sớm

hơn Giáo Khó được. Đám bạn của bạn tuyệt nhiên càng không. Buổi đầu tiên học giờ của Giáo Khó, đồng hồ chỉ 8 giờ, lớp bạn chưa đầy phân nửa. Giáo Khó nói mọi người ăn gấp giờ của nhà trường gần một tiếng, cả đám tròn mắt nhìn nhau. Huyền thoại về Giáo Khó bắt đầu từ khi đó. Đứa nào tới trễ quá 15 phút, tự động biết phải đợi ngoài cửa. Nói là ngoài cửa, nhưng chẳng đứa nào dám bén mảng tới gần, ít nhất là phải tránh khỏi tầm nhìn của Giáo Khó. Đợi tới khi ra chơi rồi lẳng lặng đi vào. Bận đó, Út Liéng biệt tăm gần nửa môn chọt nhớ ra đã lâu không tới học nên sắm sửa từ nội thành lên trường. Giáo Khó đương

giảng bài bỗng im bặt, đặt mic xuống bàn: "Anh đi đâu đó?". Út Liêng nhanh nhảu: "Dạ thưa, đi học". Giáo Khó săn giọng: "Làm ơn ra ngoài". Chiều đó, Giáo Khó kéo bạn lại: "Út Liêng ở trọ xa lăm phải hông?". Bạn nói: "Nó trọ quận 10 nên lười xuống Thủ Đức học lăm thảy ơi". Giáo Khó buồn so: "Thầy là vậy chắc nó buồn dữ lầm. Có gì nhớ an ủi nó nhen". Bạn kể lại nguyên văn, Út Liêng nghe xong không nói gì. Chỉ biết rằng, nó luôn đi học đủ các môn, dù thói đi trễ vẫn không chừa được.

Giáo Khó không điểm danh. Nhưng lớp của Giáo Khó luôn đồng nghẹt. Dãy bàn đầu là tụi con nhà người ta, hứng từng chũ một của Giáo Khó. Khúc giữa là đám ráng sức tịnh tâm, tuy không ghi chép nhiều nhưng vì quyết không để rớt môn, luôn chăm chú dán mắt nhìn Giáo Khó. Kế đến là đám nhà nội thành, không thể dậy sớm nên hay vô giữa giờ, tụ họp ở đây cuối là giang hồ tú chiêng của các khóa trên với lời truyền tụng: "Qua môn Giáo Khó là qua được nửa đời sinh viên. Có rót cũng gấp lại ống, thôi ráng học". Nhưng Giáo Khó không bận tâm những điều đó. Vào lớp, Giáo Khó bật mic với một tông trầm đều, khoan thai. Giáo Khó không chém những câu chuyện hài trên mạng để bọn bạn cười khoái trá khi giờ học quá căng thẳng. Bài giảng của Giáo Khó là những dòng cô đọng trên slide kèm sự diễn giải tỉ mỉ, tận tường. Đó là đoạn báo được Giáo Khó chép lại để chỉ ra câu sai. Là những sự kiện báo chí tây - ta được hệ thống cẩn trọng trong từng ví dụ. Là những bài báo hay mà Giáo Khó tẩm mẩn giữ lại sau khi đọc xong từ thời tam hoánh. Nếu không chấm

chú nghe, hắn bạn đã bỏ mất một tiết học mà bạn biết không bao giờ lấy lại được. Bởi đó, không chỉ là những điều săn có trong sách vở.

Giờ học các môn của Giáo Khó luôn là 7 giờ. Bạn quyết phải đi sớm hơn Giáo Khó vì không tin lời tụi bạn, chưa ai tới lớp sớm hơn Giáo Khó được. 6 giờ 45, quần áo bạn đã tươm tất, lội bộ qua tới trường chưa đầy 10 phút. Vậy mà Giáo Khó đã ngồi đó cặm cụi bắt lap, nối máy chiếu sáng đèn trên bảng. Cố lúc bạn bắt gặp Giáo Khó đứng ngoài hành lang châm thuốc đã tàn hơn nửa điếu. Bạn bạn đoán chắc chuyện này bảo vệ vừa mở cổng trường, Giáo Khó đã lui húi đá chống xe, xếp bộ áo khoác bạc màu vào cổ. Bạn nhận ra đi học sớm đã trở thành thói quen của mình. Sau này, bạn mới biết, đồng hồ của Giáo Khó luôn chạy trước 15 phút.

Tụi bạn hòn Giáo Khó cho nhiều bài tập quá. Điểm trường quy định có hai cột đầu kỳ và cuối kỳ, Giáo Khó chẽ nhỏ làm nhiều đợt. Chưa kể mớ bài cộng điểm thêm. Bài đầu phát ra, nhóm bạn được cộng gần 1 điểm, mức điểm tối đa của đợt bài đó. Nhưng bên dưới là chí chít những vết mực đỏ của Giáo Khó. Đó là chỗ bạn viết sai chính tả, dấu sắc bạn gõ lệch qua phụ âm, cả đoạn văn dài loằng ngoằng không ngắt đoạn lại quên canh lè, dấu ba chấm cuối câu bạn quen tay chấm thêm lần nữa cho đến gần chục khoảng trắng giữa mấy con chữ mà bạn cách tới hai lần. Bài không bị trừ điểm, Giáo Khó nói, vì tụi em chưa được học. Nhưng đó là chuyện của năm Nhất. Lên năm II, Giáo Khó ra tối hậu thư, mỗi lỗi chính tả trừ nửa điểm, sai quá 5 lỗi, không chấm. Đám

bạn sợ xanh mặt, kè kèo. Giáo Khó chốt hạ: "Làm nhà báo mà viết sai chính tả, không thấy nhục sao?". Bạn bắt đầu dò từng chữ một. Chữ nghĩa có linh hồn của nó.

Năm III, bạn để dành đủ tiền mua hẳn hai cuốn từ điển, một tiếng Việt, một Hán-Việt như lời Giáo Khó nói. Bài làm ra, bạn đem đi in rồi ngồi dò lỗi. Ba Thành bỏ đá banh được hơn nửa học kỳ. Dù ngứa chân nhưng bạn biết, nó quyết phải lấy điểm tuyệt đối của Giáo Khó. Bạn đếm hết thầy là 6 lần Ba Thành chạy lại tiệm in để in bài mới. Nó thở hổn hộc: "Cha chủ tiệm hỏi tao có bị điên không, sao in đi in lại có một bài vậy? Tao nói, lần trước viết lặp nghĩa của từ Hán Việt, lần này là do dư một khoảng trắng ở chũ gần cuối bài. Ông không tin, trồ mắt hỏi, bộ thầy giáo mà chấm mấy cái này hả? Tao nói, không, ổng chấm sự cẩn trọng". Bài đợt đó bạn và Ba Thành không đạt điểm tuyệt đối, vì ý tưởng làm bài không sắc bén. Nhưng Ba Thành nói nó không buồn.

Tốt nghiệp đại học, bạn theo Giáo Khó về địa phương làm báo. Báo in nội bộ, cho không biếu không, nhưng Giáo Khó quyết làm cho coi được. Nếu báo chuyên nghiệp 10 điểm, báo của Giáo Khó phải 7-8 điểm. Nào là tổ chức họp tòa soạn, họp công tác viên phò biến đề tài, đặt bài viết của chuyên gia. Biên tập hai vòng. In bản bỗng ngồi dò lại trước khi cho in chính thức. Chưa kể mấy bạn viết sai, Giáo Khó bắt ngồi xóa từng chữ một trong bộ tạp chí in hơn ngàn cuốn. Rồi treo đám viết xóa lên để răn nhớ chuyện cạo từng con chữ này. Bạn hỏi sao phải mệt vậy, Giáo Khó cười hì hì ■

Joker: Nỗi tuyệt vọng...

(Tiếp theo trang 48)

Những cảnh tượng và sắc màu ẩn dụ

Phần lớn các cảnh trong *Joker* đều gợi cảm giác tăm tối, tù đọng: khu chung cư ọpẹp và căn phòng riêng xám nhò của Arthur, những góc đường tối nhảy nhụa nước và rác, phòng trị liệu tâm lý cũ kỹ, đơn điệu... Nhưng thi thoảng, bộ phim lại dãi ta những ngoại cảnh rộng rãi: con đường thẳng tắp, bậc tam cấp dốc đứng, thênh thang. Nơi đó, có một *Joker* tự chủ và linh hoạt bước đi, thậm chí nhảy múa như một nghệ sĩ biểu diễn đường phố chuyên nghiệp. Một *Joker* phoi phói, nhanh nhẹn khác lạ so với một Arthur đờ đẫn, chậm rãi thường nhật. "Nhân chi sơ tính bản thiện", cho nên cái ác là một con đường, một cầu thang đi lên từng bậc một. Nó có sức lan tỏa từ một trường hợp cụ thể đến một đám đông, như một dòng chảy tắc nghẽn, ngập ngụa rác rưởi được khơi thông, tạo thành cơn lũ cuồng nộ và được nhân rộng trong chớp mắt bởi những kẻ bị đời sống ruồng rã, chỉ còn biết gây sự chú ý bằng hành vi quái đản, độc hại.

Dù nhán nhá sắc đen nhưng *Joker* lại là một bộ phim đầy màu sắc. Bản thân anh hè đã là một tổ hợp sắc sỡ ngay từ ngoại hình. Màn sân khấu cũng đủ bảy sắc cầu vồng. Nhưng những "họa sĩ" của *Joker* luôn biết cách giảm tông và thay tông màu theo ý muốn. Hình ảnh vua hài Charlie Chaplin đen trắng xuất hiện trong thoáng chốc khá tinh tế. Chi tiết ấy nhắc người xem về khát vọng thiện lương và nhân bản của một người vô

danh, nhưng cũng cho thấy thực tế khắc nghiệt là không phải ai từng trong cảnh khốn cùng thì đều được phần thưởng của đỉnh cao danh vọng. Chỉ hời tiếc cho một *Joker* có lúc "lộ bài" không cần thiết, chẳng hạn cứ tua đi tua lại cảnh những túi rác đen chất thành đống cao ngất (tiếc hơn nữa, túi quá bóng và mới).

Đến cuối phim, tổ hợp đa sắc của *Joker* biến thành đơn sắc. Sắc trắng tràn ngập màn ảnh. Bệnh viện tâm thần trắng tinh, bộ quần áo bệnh nhân của Arthur cũng trắng, còn gương mặt anh ta trở nên bạc lục. *Joker* lai ra tay. Cái ác từ chỗ hữu lý dần trở thành vô lý và vô cảm, được sắc trắng bổ trợ, bỗng trở nên thuần khiết, kiên định và tươi mới. Phải chăng vì điều này mà *Joker* bị chỉ trích? Bởi, việc gọi cho người xem sự xót thương, cảm thông với kẻ ác, dấn dắt cái ác len lỏi vào tim họ còn đáng sợ hơn là phơi bày một kiểu ác để họ căm ghét, khinh bỉ và xa lánh từ phút đầu tiên.

Với những kiểu thức trình diễn như vậy, có thể thấy rằng *Joker* không đơn giản chỉ là nỗ lực lý giải tường tận một trường hợp lập dị nhằm phản ánh hiểu biết về tuyệt vọng cá nhân. Bộ phim dường như có tham vọng tô giấm hai loại người diễn hình của thời đại: thẳng hè và thẳng điên (có khi vừa hè vừa điên, làm hè để được điên theo ý mình). Nó báo động tình trạng xã hội ngày càng đầy rãy những người muốn giống hè, lại còn thiển nghĩ là chỉ cần đeo mặt nạ hè thì nghiêm nhiên trở thành hè. Nó đồng thời nhắc chúng ta rằng đừng dừng nghỉ mình vô can trong cảnh tình tao loạn đó ■

